ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ।

ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗ ਨਿਦਾਨਕਥਾ

ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਨਾਮਾਯਂ ਗਨ੍ਥੋ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਸਾਰਭੂਤੋ ਸਕਲਲੋਕੇ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਦੀਪਕਗਨ੍ਥਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ ਹੋਤਿ ਸੇਟ੍ਠੋ ਪਮੁਖੋ ਪਾਮੋਕ੍ਖੋ ਉਤ੍ਤਮੋ ਪਵਰੋ ਚਾਤਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਪਸਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਸਙ੍ਗੀਤਿਤ੍ਤਯਾਰੂਲ਼੍ਹਸ੍ਸ ਤੇਪਿਟਕਬੁਦ੍ਧਵਚਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਸਂਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਪਕਾਸਿਤਂ ਸੁਵਿਸਦਞ੍ਚ। ਏਵਂ ਪਸਤ੍ਥਸ੍ਸੇਤਸ੍ਸ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ **ਨਿਦਾਨਕਥਾਯ**ਪਿ ਭਵਿਤਬ੍ਬਮੇਵ। ਤਸ੍ਮਾਦਾਨਿ ਤਮ੍ਪਕਾਸਨਤ੍ਥਮਿਦਂ ਪਞ੍ਹਕਮ੍ਮਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

> ‘‘ਸੋ ਪਨੇਸ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ** ਕੇਨ ਕਤੋ, ਕਦਾ ਕਤੋ, ਕਤ੍ਥ ਕਤੋ, ਕਸ੍ਮਾ ਕਤੋ, ਕਿਮਤ੍ਥਂ ਕਤੋ, ਕਿਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਕਤੋ, ਕੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਕਤੋ, ਕਿਸ੍ਸ ਸਕਲਲੋਕੇ ਪਤ੍ਥਟੋ’’ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਕੇਨ ਕਤੋ**ਤਿ ਆਚਰਿਯ**ਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰ**ਵਰੇਨ ਤੇਪਿਟਕਸਙ੍ਗਹਟ੍ਠਕਥਾਕਾਰੇਨ ਕਤੋ।

ਕਦਾ ਕਤੋਤਿ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਭਗਵਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਕਲਲੋਕਨਾਥਸ੍ਸ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤਿਕਾਲਤੋ ਪਚ੍ਛਾ ਦਸਮੇ ਵਸ੍ਸਸਤਕੇ (੯੭੩ -ਬੁਦ੍ਧਵਸ੍ਸੇ) ਕਤੋ।

ਕਤ੍ਥ ਕਤੋਤਿ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੇ ਅਨੁਰਾਧਪੁਰੇ ਮਹਾਵਿਹਾਰੇ ਕਤੋ।

ਕਸ੍ਮਾ ਕਤੋਤਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਕਾਮਾਨਂ ਸਾਧੁਜਨਾਨਂ ਤਦਧਿਗਮੁਪਾਯਂ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਨਯਂ ਞਾਪੇਤੁਕਾਮਤਾਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਸਞ੍ਚੋਦਿਤਤ੍ਤਾ, **ਸਙ੍ਘਪਾਲਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਚ ਅਜ੍ਝੇਸਿਤਤ੍ਤਾ ਕਤੋ।

ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਠਤ੍ਵਾ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਕਥੇਤਬ੍ਬਾ, ਸਾ ਚ **ਮਹਾਵਂਸੇ** (ਚੂਲ਼ਵਂਸੋਤਿਪਿ ਵੋਹਰਿਤੇ ਦੁਤਿਯਭਾਗੇ) ਸਤ੍ਤਤਿਂਸਮਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ ਪਨ੍ਨਰਸਾਧਿਕਦ੍ਵਿਸਤਗਾਥਾਤੋ (੩੭, ੨੧੫) ਪਟ੍ਠਾਯ ਬਾਤ੍ਤਿਂਸਾਯ ਗਾਥਾਹਿ ਪਕਾਸਿਤਾਯੇਵ। ਕਥਂ? –

ਮਹਾਵਂਸ-ਬੁਦ੍ਧਘੋਸਕਥਾ

੨੧੫.**ਬੋਧਿਮਣ੍ਡਸਮੀਪ**ਮ੍ਹਿ, ਜਾਤੋ **ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਮਾਣਵੋ।**
ਵਿਜ੍ਜਾ-ਸਿਪ੍ਪ-ਕਲਾ-ਵੇਦੀ, ਤੀਸੁ ਵੇਦੇਸੁ ਪਾਰਗੂ॥

੨੧੬.ਸਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞਾਤਸਮਯੋ, ਸਬ੍ਬਵਾਦਵਿਸਾਰਦੋ।
ਵਾਦਤ੍ਥੀ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਮ੍ਹਿ, ਆਹਿਣ੍ਡਨ੍ਤੋ ਪਵਾਦਿਕੋ॥

੨੧੭.ਵਿਹਾਰਮੇਕ’ਮਾਗਮ੍ਮ, ਰਤ੍ਤਿਂ ਪਾਤਞ੍ਜਲੀਮਤਂ।
ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤਿ ਸਮ੍ਪੁਣ੍ਣ-ਪਦਂ ਸੁਪਰਿਮਣ੍ਡਲਂ॥

੨੧੮.ਤਤ੍ਥੇਕੋ **ਰੇਵਤੋ** ਨਾਮ, ਮਹਾਥੇਰੋ ਵਿਜਾਨਿਯ।

''ਮਹਾਪਞ੍ਞੋ ਅਯਂ ਸਤ੍ਤੋ, ਦਮੇਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤੀ''ਤਿ, ਸੋ॥

੨੧੯. ''ਕੋ ਨੁ ਗਦ੍ਰਭਰਾਵੇਨ, ਵਿਰਵਨ੍ਤੋ''ਤਿ ਅਬ੍ਰਵਿ।
''ਗਦ੍ਰਭਾਨਂ ਰਵੇ ਅਤ੍ਥਂ, ਕਿਂ ਜਾਨਾਸੀ''ਤਿ ਆਹ ਤਂ॥

੨੨੦. ''ਅਹਂ ਜਾਨੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਸੋ, ਓਤਾਰੇਸਿ ਸਕਂ ਮਤਂ।
ਪੁਟ੍ਠਂ ਪੁਟ੍ਠਂ ਵਿਯਾਕਾਸਿ, ਵਿਰਦ੍ਧਮ੍ਪਿ ਚ ਦਸ੍ਸਯਿ॥

੨੨੧. ''ਤੇਨ ਹਿ ਤ੍ਵਂ ਸਕਂ ਵਾਦ-ਮੋਤਾਰੇਹੀ''ਤਿ ਚੋਦਿਤੋ।
ਪਾਲ਼ਿ'ਮਾਹਾ'ਭਿਧਮ੍ਮਸ੍ਸ, ਅਤ੍ਥ'ਮਸ੍ਸ ਨ ਸੋ'ਧਿਗਾ॥

੨੨੨. ਆਹ''ਕਸ੍ਸੇ'ਸ ਮਨ੍ਤੋ''ਤਿ,''ਬੁਦ੍ਧਮਨ੍ਤੋ''ਤਿ ਸੋ'ਬ੍ਰਵਿ।
''ਦੇਹਿ ਮੇਤਂ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਹਿ, ''ਗਣ੍ਹ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜ ਤਂ''ਇਤਿ॥

੨੨੩. ਮਨ੍ਤਤ੍ਥੀ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਸੋ, ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਿ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਂ।
ਏਕਾਯਨੋ ਅਯਂ ਮਗ੍ਗੋ, ਇਤਿ ਪਚ੍ਛਾ ਤ'ਮਗ੍ਗਹਿ॥

੨੨੪. ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਵਿਯ ਗਮ੍ਭੀਰ-ਘੋਸਤ੍ਤਾ ਨਂ ਵਿਯਾਕਰੁਂ।
ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋਤਿ ਘੋਸੋ ਹਿ, ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਯ ਮਹੀਤਲੇ॥

੨੨੫. ਤਤ੍ਥ **ਞਾਣੋਦਯਂ** [ਞਾਣੋਦਯਂ ਨਾਮਪਕਰਣਂ ਇਦਾਨਿ ਕੁਹਿਞ੍ਚਿਪਿ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।] ਨਾਮ, ਕਤ੍ਵਾ ਪਕਰਣਂ ਤਦਾ।
ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਣਿਯਾਕਾਸਿ, ਕਚ੍ਛਂ ਸੋ **ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਂ** [ਇਦਾਨਿ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨਾ ਪਨ ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨੀ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਿਕਾਯੇਵ। ਨ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਿਕਾ। ਪਰਤੋ (੫੪-੫੫ ਪਿਟ੍ਠੇਸੁ) ਏਸ ਆਵਿਭਵਿਸ੍ਸਤਿ]॥

੨੨੬. **ਪਰਿਤ੍ਤਟ੍ਠਕਥ**ਞ੍ਚੇਵ [ਪਰਿਤ੍ਤਟ੍ਠਕਥਨ੍ਤਿ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾਭੂਤਾ ਖੁਦ੍ਦਕਟ੍ਠਕਥਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ ਭਵੇਸੁ],
ਕਾਤੁਂ ਆਰਭਿ ਬੁਦ੍ਧਿਮਾ।
ਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਰੇਵਤੋ ਥੇਰੋ, ਇਦਂ ਵਚਨਮਬ੍ਰਵਿ॥

੨੨੭. ''ਪਾਲ਼ਿਮਤ੍ਤਂ ਇਧਾਨੀਤਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਇਧ [ਏਤ੍ਥ ਸਗੀਤਿਤ੍ਤਯਾਰੂਲ਼੍ਹਾ ਮੋਗ੍ਗਲਿਪੁਤ੍ਤਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕਾ ਉਗ੍ਗਹਿਤਾ ਸਿਸ੍ਸਾਨੁਸਿਸ੍ਸਪਰਮ੍ਪਰਾਤਤਾ ਮੂਲਟ੍ਠਕਥਾ ਕਸ੍ਮਾ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪੇ ਸਬ੍ਬਸੋ ਅਨ੍ਤਰਹਿਤਾਤਿ ਵਿਮਂਸਿਤਬ੍ਬਂ]।
ਤਥਾਚਰਿਯਵਾਦਾ ਚ, ਭਿਨ੍ਨਰੂਪਾ ਨ ਵਿਜ੍ਜਰੇ॥

੨੨੮. ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾ ਸੁਦ੍ਧਾ, **ਮਹਿਨ੍ਦੇਨ** ਮਤੀਮਤਾ।
ਸਙ੍ਗੀਤਿਤ੍ਤਯਮਾਰੂਲ਼੍ਹਂ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਦੇਸਿਤਂ॥

੨੨੯. ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਾਦਿਗੀਤਞ੍ਚ, ਕਥਾਮਗ੍ਗਂ ਸਮੇਕ੍ਖਿਯ।
ਕਤਾ ਸੀਹਲ਼ਭਾਸਾਯ, ਸੀਹਲ਼ੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤਿ॥

੨੩੦. ਤਂ ਤਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਵਾ ਤ੍ਵਂ, ਮਾਗਧਾਨਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਾ।

ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਹਿ, ਸਾ ਹੋਤਿ, ਸਬ੍ਬਲੋਕਹਿਤਾਵਹਾ''॥

੨੩੧.ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਪਸਨ੍ਨੋ ਸੋ, ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਇਮਂ।
ਦੀਪਂ ਆਗਾ ਇਮਸ੍ਸੇਵ [ਇਦਸ੍ਸੇਵਾਤਿ ਇਮਸ੍ਸੇਵ ਮਹਾਨਾਮਰਞ੍ਞੋ ਕਾਲੇ ੯੫੩-੯੭੫ ਬੁਦ੍ਧਵਸ੍ਸੇ। ਅਯਞ੍ਚ ਵਸ੍ਸਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਸੀਹਲ਼ਰਾਜਵਂਸਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਯੁਰੋਪਿਯਵਿਚਕ੍ਖਣਾਨਂ ਪਨ ਮਤੇਨ ੯੪੧-੯੬੪ ਬੁਦ੍ਧਵਸ੍ਸੇ ਇਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਮੁਪਰਿਪਿ।], ਰਞ੍ਞੋ ਕਾਲੇ ਮਹਾਮਤਿ॥

੨੩੨.ਮਹਾਵਿਹਾਰਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੋ, ਵਿਹਾਰਂ ਸਬ੍ਬਸਾਧੁਨਂ।
ਮਹਾਪਧਾਨਘਰਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ, **ਸਙ੍ਘਪਾਲਸ੍ਸ** ਸਨ੍ਤਿਕਾ॥

੨੩੩.ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਂ ਸੁਤ੍ਵਾ, ਥੇਰਵਾਦਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਸੋ।
''ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਮਿਸ੍ਸ ਏਸੋਵ, ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ''ਤਿ ਨਿਚ੍ਛਿਯ॥

੨੩੪.ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਘਂ ਸਮਾਨੇਤ੍ਵਾ, ''ਕਾਤੁਂ ਅਟ੍ਠਕਥਂ ਮਮ।
ਪੋਤ੍ਥਕੇ ਦੇਥ ਸਬ੍ਬੇ''ਤਿ, ਆਹ, ਵੀਮਂਸਿਤੁਂ ਸ ਤਂ॥

੨੩੫.ਸਙ੍ਘੋ ਗਾਥਾਦ੍ਵਯਂ ਤਸ੍ਸਾ'ਦਾਸਿ ''ਸਾਮਤ੍ਥਿਯਂ ਤਵ।
ਏਤ੍ਥ ਦਸ੍ਸੇਹਿ, ਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਦੇਮਾਤਿ ਪੋਤ੍ਥਕੇ'' [੨੩੪-੫ ਗਾਥਾਸੁ ਅਯਮਤ੍ਥਯੋਜਨਾ– ''ਤਤ੍ਥ ਮਹਾਵਿਹਾਰੇ ਸਂਘਂ ਮਹਾਨੇਤ੍ਵਾ ਸਂਘ ਸਨ੍ਨਿਪਾਤਂ ਕਾਰੇਤ੍ਵਾ ਆਚਰਿਯਪੁਬ੍ਬਦ੍ਧਘੋਸੋ ਏਵਮਾਹ 'ਅਟ੍ਠਕਥਂ ਕਾਤੁਂ ਸਬ੍ਬੇ ਪਾਲ਼ਿ-ਅਟ੍ਠਕਥਾ-ਪੋਤ੍ਥਕੇ ਮਮ ਦੇਥਾ'ਤਿ। ਸੋ ਸਂਘੋ ਤਂ ਵੀਮਂਸਿਤੁਂ ਸਂਯੁਤ੍ਤਨਿਕਾਯਤੋ 'ਅਨ੍ਤੋਜਟਾ'ਤਿਆਦਿਕਂ ਚ 'ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯਾ'ਤਿਆਦਿਕਂ ਚਾਤਿ ਗਾਥਾਦ੍ਵਯਂ ਤਸ੍ਸ ਅਦਾਸਿ 'ਏਤ੍ਥ ਤਵ ਸਾਮਤ੍ਥਿਯਂ ਞਾਣਪ੍ਪਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬੇ ਪੋਤ੍ਥਕੇ ਦੇਮਾ'ਤਿਵਤ੍ਵਾ''ਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਅਯਮਤ੍ਥਾ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ ''ਆਚਰਿਯ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਤਦੇਵ ਗਾਥਾਦ੍ਵਯਂ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ, ਕਿਞ੍ਚਿਪਿ ਅਞ੍ਞਂ ਪੋਤ੍ਥਕਂ ਅਨੋਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਅਕਾਸੀ''ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਪਨਤ੍ਥਸ੍ਸ ਯੁਤ੍ਤਾਯੁਤ੍ਤਵਿਚਾਰਣਾ ਪਰਤੋ (੩੯-੪੯-ਪਿਟ੍ਠੇਸੁ) ਆਗਮਿਸ੍ਸਤਿ]॥

੨੩੬.ਪਿਟਕਤ੍ਤਯ'ਮੇਤ੍ਥੇਵ, ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ ਸੋ।
ਵਿ**ਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਂ** ਨਾਮਾ'ਕਾ, ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਮਾਸਤੋ॥

੨੩੭.ਤਤੋ ਸਙ੍ਘਂ ਸਮੂਹੇਤ੍ਵਾ, ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਮਤਕੋਵਿਦਂ।
ਮਹਾਬੋਧਿਸਮੀਪਮ੍ਹਿ, ਸੋ ਤਂ ਵਾਚੇਤੁ ਮਾਰਭਿ॥

੨੩੮.ਦੇਵਤਾ ਤਸ੍ਸ ਨੇਪੁਞ੍ਞਂ, ਪਕਾਸੇਤੁਂ ਮਹਾਜਨੇ।
ਛਾਦੇਸੁਂ ਪੋਤ੍ਥਕਂ ਸੋਪਿ, ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਮ੍ਪਿ ਤਂ ਅਕਾ [੨੩੮ ਗਾਥਾਯ ਅਯਮਤ੍ਥੋ– ''ਦੇਵਤਾ ਤਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਨੇਪੁਞ੍ਞਂ ਨਿਪੁਣਞ੍ਞਾਪ੍ਪਸਾਵਂ ਮਹਾਜਨਸ੍ਸ ਪਕਾਸੇਤੁਂ ਤੇਨ ਲਿਖਿਤਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਪੋਤ੍ਥਕਂ ਛਾਦੇਸੁਂ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਅਪਸ੍ਸਿਯਭਾਵਂ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਠਪੇਸੁਂ। ਸੋਪਿ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਤਂ ਲਿਖਿ, ਤਮ੍ਪਿ ਦੇਵਤਾ ਛਦੇਸੁਂ। ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਲਿਖੀ''ਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਮ੍ਪਿ ਤਂ ਅਕਾ''ਤਿ। ਇਦਮੇਵ ਮਹਾਵਂਸਵਚਨਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤ੍ਵਾ ਕਥਿਤਾਯ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਨਾਮ ਕਥਾਲ ਏਕਰਤ੍ਤੇਨੇਵ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਮ੍ਪਿ ਲਿਖਿਤ੍ਵਾ

ਨਿਟ੍ਠਾਪਿਤਭਾਵੋ ਪਕਾਸਿਤੋ। ਈਦਿਸੀ ਪਨ ਕਥਾ ਬਹੂਨਂ ਵਿਮ੍ਹਯਜਨਨੀਪਿ ਪਰਿਕ੍ਖਕਾਨਂ ਸਂਸਯਜਨਨੀ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਿਸ੍ਸਾਪਿ ਵਿਚਾਰਣਾ ਪਰਤੋ (੪੭-੮-ਪਿਟ੍ਠੇਸੁ) ਦਸ੍ਸਿਯਿਸ੍ਸਤਿ]॥

੨੩੯.ਵਾਚੇਤੁਂ ਤਤਿਯੇ ਵਾਰੇ, ਪੋਤ੍ਥਕੇ ਸਮੁਦਾਹਟੇ।
ਪੋਤ੍ਥਕਦ੍ਵਯ'ਮਞ੍ਞਮ੍ਪਿ, ਸਣ੍ਠਪੇਸੁਂ ਤਹਿਂ ਮਰੂ॥

੨੪੦.ਵਾਚਯਿਂਸੁ ਤਦਾ ਭਿਕ੍ਖੂ, ਪੋਤ੍ਥਕਤ੍ਤਯ'ਮੇਕਤੋ।
ਗਨ੍ਥਤੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵਾਪਿ, ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਸੇਨ ਵਾ॥

੨੪੧.ਥੇਰਵਾਦੇਹਿ ਪਾਲ਼ੀਹਿ, ਪਦੇਹਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਹਿ ਵਾ।
ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਮਹੂ ਨੇਵ, ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁਪਿ ਤੀਸੁਪਿ॥

੨੪੨.ਅਥ ਉਗ੍ਘੋਸਯੀ ਸਙ੍ਘੋ, ਤੁਟ੍ਠਹਟ੍ਠੋ ਵਿਸੇਸਤੋ।
ਨਿਸ੍ਸਂਸਯਂ'ਸ **ਮੇਤ੍ਤੇਯ੍ਯੋ,** ਇਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ॥

੨੪੩.ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਾ'ਦਾ, ਪੋਤ੍ਥਕੇ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯੇ।
ਗਨ੍ਥਾਕਰੇ ਵਸਨ੍ਤੋ ਸੋ, ਵਿਹਾਰੇ ਦੂਰਸਙ੍ਕਰੇ॥

੨੪੪.ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਸਿ ਸਬ੍ਬਾਪਿ, ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾ ਤਦਾ।
ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਮੂਲਭਾਸਾਯ, ਮਾਗਧਾਯ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਾ॥

੨੪੫.ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਬ੍ਬਭਾਸਾਨਂ, ਸਾ ਅਹੋਸਿ ਹਿਤਾਵਹਾ।
ਥੇਰਿਯਾਚਰਿਯਾ ਸਬ੍ਬੇ, ਪਾਲ਼ਿਂ ਵਿਯ ਤ'ਮਗ੍ਗਹੁਂ॥

੨੪੬.ਅਥ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚੇਸੁ, ਗਤੇਸੁ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਿਂ।
ਵਨ੍ਦਿਤੁਂ ਸੋ **ਮਹਾਬੋਧਿਂ,** ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਂ ਉਪਾਗਮੀ''ਤਿ [ਸੋ ਮਹਾਬੋਧਿ ਵਨ੍ਦਿਤੁਂ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਂ ਉਪਾਗਮੀਤਿ ਇਦਂ ਵਚਨਂ ਪੁਰਿਮਵਚਨੇਹਿ ਅਸਂਸਟ੍ਠਂ ਵਿਯ ਹੋਤਿ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਹਿ ''ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡਸਮੀਪੇ ਜਾਤੋ''ਤਿ ਚ, ''ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਮਾਗਧਭਾਸਾਯ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਹੀਤਿ ਤਸ੍ਸਾਚਰਿਯੇਨ ਰੇਵਤਤ੍ਥੇਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਧਾਪਿ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿ ਤਦਨੁਰੂਪਾ ''ਤਾ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਆਦਾਯ ਸਾਸਨੁਜ੍ਜੋਤਨਤ੍ਥਂ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਂ ਉਪਾਗਮੀ''ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਨਾ ਸਾਸਨੁਜ੍ਜੋਤਨਮੂਲਿਕਾ ਏਵ ਭਵਿਤੁਂ ਅਰਹਤਿ, ਨ ਪਨ ਮਹਾਬੋਧਿਵਨ੍ਦਨਮੂਲਿਕਾਤਿ]॥

ਅਯਞ੍ਚ ਪਨ ਮਹਾਵਂਸਕਥਾ ੧੯੫੦ - ਖਰਿਸ੍ਸਵਸ੍ਸੇ **ਹਾਬਦਮਹਾਵਿਜ੍ਜਾਲਯਮੁਦ੍ਦਣਯਨ੍ਤੇ** ਰੋਮਕ੍ਖਰੇਨ ਮੁਦ੍ਦਿਤਸ੍ਸ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਪੋਤ੍ਥਕਸ੍ਸ ਪੁਰੇਚਾਰਿਕਕਥਾਯਂ ''ਅਨੇਕਾਨੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਿ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ **ਧਮ੍ਮਾਨਨ੍ਦਕੋਸਮ੍ਬੀ**ਨਾਮਕੇਨ ਵਿਚਕ੍ਖਣੇਨ ਵਿਚਾਰਿਤਾ। ਤਮੇਤ੍ਥ ਯੁਤ੍ਤਾਯੁਤ੍ਤਵਿਚਿਨਨਾਯ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਅਨੁਵਿਚਾਰਣਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮ।

ਜਾਤਿਦੇਸਵਿਚਾਰਣਾ

੧. ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਤੇਨ **ਧਮ੍ਮਾਨਨ੍ਦੇਨ** ''ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡਸਮੀਪੇ (ਬੁਦ੍ਧਗਯਾਯਂ) ਜਾਤੋਤਿ ਨ ਯੁਤ੍ਤਮੇਤ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਤਂਸਾਧਨਤ੍ਥਾਯ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਬ੍ਯਤਿਰੇਕਕਾਰਣਾਨਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾਨਿ। ਕਥਂ?

(ਕ) ''ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਪਕਾਸਿਤੇਸੁ ਤਂਕਾਲਿਕਵਤ੍ਥੂਸੁ ਏਕਮ੍ਪਿ ਤਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਯਂ ਮਗਧੇਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ ਪਠਮਂ ਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। ਤਦਕਾਰਣਮੇਵ। ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੋ ਹਿ ਸਙ੍ਗਹਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਯੋਯੇਵ ਸਂਖਿਪਿਤ੍ਵਾ, ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਮਤ੍ਤੇਨ ਚ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਅਕਾਸਿ, ਨ ਪਨ ਯਂ ਵਾ ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦਿਟ੍ਠਸੁਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਆਚਰਿਯੇਨ –

''ਸਂਵਣ੍ਣਨਂ ਤਞ੍ਚ ਸਮਾਰਭਨ੍ਤੋ,
ਤਸ੍ਸਾ ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਂ ਸਰੀਰਂ।
ਕਤ੍ਵਾ ਮਹਾਪਚ੍ਚਰਿਯਂ ਤਥੇਵ,
ਕੁਰੁਨ੍ਦਿਨਾਮਾਦਿਸੁ ਵਿਸ੍ਸੁਤਾਸੁ॥

ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਵੁਤ੍ਤੋ,
ਯੋ ਯੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਅਪਰਿਚ੍ਚਜਨ੍ਤੋ।
ਅਥੋਪਿ ਅਨ੍ਤੋਗਧਥੇਰਵਾਦਂ,
ਸਂਵਣ੍ਣਨਂ ਸਮ੍ਮ ਸਮਾਰਭਿਸ੍ਸ''ਨ੍ਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ] ਚ॥

''ਤਤੋ ਚ ਭਾਸਨ੍ਤਰਮੇਵ ਹਿਤ੍ਵਾ,
ਵਿਤ੍ਥਾਰਮਗ੍ਗਞ੍ਚ ਸਮਾਸਯਿਤ੍ਵਾ।
ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਂ ਸਬ੍ਬਮਸੇਸਯਿਤ੍ਵਾ,
ਤਨ੍ਤਿਕ੍ਕਮਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਵੋਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ॥

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਕਾਨਂ ਵਚਨਾਨਮਤ੍ਥਂ,
ਸੁਤ੍ਤਾਨੁਰੂਪਂ ਪਰਿਦੀਪਯਨ੍ਤੀ।
ਯਸ੍ਮਾ ਅਯਂ ਹੇਸ੍ਸਤਿ ਵਣ੍ਣਨਾਪਿ,
ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ ਤਸ੍ਮਾ ਅਨੁਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ] ਚ॥

ਯਥੇਵ ਚ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਤਂਕਾਲਿਕਾਨਿ ਮਾਗਧਿਕਾਨਿ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਨ ਪਕਾਸਿਤਾਨਿ, ਤਥੇਵ ਸੀਹਲ਼ਿਕਾਨਿਪਿ ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠਿਕਾਨਿਪਿ। ਨ ਹਿ ਤਤ੍ਥ **ਵਸਭਰਾਜ**ਕਾਲਤੋ (੬੦੯-੬੫੩ -ਬੁਦ੍ਧਵਸ੍ਸ) ਪਚ੍ਛਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਵਤ੍ਥੂਨਿ ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ **ਮਹਾਸੇਨ**ਰਾਜਵਤ੍ਥੁਂ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੨੩੬-੨੩੭], ਆਚਰਿਯੋ ਚ ਤਤੋ ਤਿਸਤਮਤ੍ਤਵਸ੍ਸੇਹਿ ਪਚ੍ਛਾਤਰੇ **ਮਹਾਨਾਮਰਞ੍ਞੋ** ਕਾਲੇ (੯੫੩-੯੭੫-ਬੁ-ਵ) ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਮੁਪਾਗਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਤਂਕਾਲਿਕਮਾਗਧਿਕਵਤ੍ਥੂਨਂ ਅਪ੍ਪਕਾਸਨਮਤ੍ਤੇਨ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਤਕ੍ਕਤ੍ਤੁਂ ਨ ਮਾਗਧਿਕੋਤਿ ਞਾਤੁਨ੍ਤਿ।

[ਖ) ਪੁਨਪਿ ਤੇਨ ''ਸਬ੍ਬੇਸੁਪਿ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸਗਨ੍ਥੇਸੁ ਉਤ੍ਤਰਇਨ੍ਦਿਯਦੇਸਾਯਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਿਯ ਪਕਾਸਨਂ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਦੁਤਿਯਂ ਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। ਤਸ੍ਸਪਿ ਅਕਾਰਣਭਾਵੋ ਪੁਰਿਮਵਚਨੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਪਿਚ **ਸਾਰਤ੍ਥਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ** ਨਾਮ ਸਂਯੁਤ੍ਤਟ੍ਠਕਥਾਯਂ, **ਸੁਮਙ੍ਗਲਵਿਲਾਸਿਨਿਯਾ** ਨਾਮ ਦੀਘਨਿਕਾਯਟ੍ਠਕਥਾਯਞ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਸਂਵਣ੍ਣਨਾਯਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ –

‘‘ਯਥੇਵ ਹਿ ਕਲਮ੍ਬਨਦੀਤੀਰਤੋ ਰਾਜਮਾਤੁਵਿਹਾਰਦ੍ਵਾਰੇਨ ਥੂਪਾਰਾਮੰ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ ਹੋਤਿ, ਏਵੰ ਹਿਰਞ੍ਞਵਤਿਕਾਯ ਨਾਮ ਨਦਿਯਾ ਪਾਰਿਮਤੀਰਤੋ ਸਾਲਵਨੰ ਉਯ੍ਯਾਨੰ। ਯਥਾ ਅਨੁਰਾਧਪੁਰਸ੍ਸ ਥੂਪਾਰਾਮੋ, ਏਵੰ ਤੰ ਕੁਸਿਨਾਰਾਯ ਹੋਤਿ। ਥੂਪਾਰਾਮਤੋ ਦਕ੍ਖਿਣਦ੍ਵਾਰੇਨ ਨਗਰੰ ਪਵਿਸਨਮਗ੍ਗੋ ਪਾਚੀਨਮੁਖੋ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਉਤ੍ਤਰੇਨ ਨਿਵਤ੍ਤਤਿ, ਏਵੰ ਉਯ੍ਯਾਨਤੋ ਸਾਲਪਨ੍ਤਿ ਪਾਚੀਨਮੁਖਾ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਉਤ੍ਤਰੇਨ ਨਿਵਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਉਪਵਤ੍ਤਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੧੮੬; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੧੯੮] –

ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਿਯ ਪਕਾਸਨਮ੍ਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤੇਵ। ਤਮ੍ਪਿ ਪਨ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਹਿ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਮਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ, ਤਾਦਿਸਾਯ ਅਤ੍ਥਸੰਵਣ੍ਣਨਾਯ ਮਹਾਮਹਿਨ੍ਦਤ੍ਥੇਰਕਾਲਤੋਯੇਵ ਪਭੁਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਏਵ ਭਵਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾਤਿ।

[ਗ] ਪੁਨਪਿ ਤੇਨ ‘‘ਉਣ੍ਹਸ੍ਸਾਤਿ ਅਗ੍ਗਿਸਨ੍ਤਾਪਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਸ ਵਨਦਾਹਾਦੀਸੁ ਸਮ੍ਭਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ’’ਤਿ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ** (੧, ੩੦-ਪਿਟ੍ਠੇ) ਵੁਤ੍ਤਸੰਵਣ੍ਣਨੰ ਪਕਾਸੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਤਸ੍ਸਾ ਪਨਸ੍ਸ ਅਵਹਸਨੀਯਭਾਵੋ ਪਾਕਟੋਯੇਵਾ’’ਤਿ ਚ ਹੀਲ਼ੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠੇ ਪਨ ਉਤ੍ਤਰਦੇਸੇਸੁ ਗਿਮ੍ਹਕਾਲੇ ਵਤ੍ਥਚ੍ਛਾਦਨਰਹਿਤਾ ਮਾਨੁਸਕਾਯਚ੍ਛਵਿ ਸੂਰਿਯਸਨ੍ਤਾਪੇਨ ਏਕੰਸਤੋ ਦਯ੍ਹਤਿ, ਤੰ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤਿ ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਦੇਸਿਕਾ’’ਤਿ ਤਤਿਯੰ ਕਾਰਣੰ ਦਲ਼੍ਹਤਰਭਾਵੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਪਨ ਯਦਿ ‘‘ਸੂਰਿਯਸਨ੍ਤਾਪੇਨ ਏਕੰਸਤੋ ਦਯ੍ਹਤੀ’’ਤਿ ਏਤੰ ਉਜੁਕਤੋ ਸੂਰਿਯਰਸ੍ਮਿਸਨ੍ਤਾਪੇਨੇਵ ਦਡ੍ਢਭਾਵੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯ, ਏਵੰ ਸਤਿ **ਡੰਸਮਕਸਵਾਤਾਤਪਸਰੀਸਪਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਦੇ **ਆਤਪਸਦ੍ਦੇਨ** ਸਮਾਨਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਨ ਯੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਯਦਿ ਪਨ ਸੂਰਿਯਸਨ੍ਤਾਪਸਞ੍ਜਾਤੇਨ ਉਣ੍ਹਉਤੁਨਾ ਦਡ੍ਢਭਾਵੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯ, ਏਵੰ ਸਤਿ ਉਤ੍ਤਰਇਨ੍ਦਿਯਦੇਸੇਸੁ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਚ ਤਾਦਿਸੇਸੁ ਅਤਿਉਣ੍ਹਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਸੂਰਿਯਸਨ੍ਤਾਪਸਞ੍ਜਾਤਸ੍ਸ ਉਣ੍ਹਉਤੁਨੋ ਪਟਿਘਾਤਾਯ ਚੀਵਰੰ ਸੇਨਾਸਨਞ੍ਚ ਪਟਿਸੇਵੀਯਤੀਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਨ ਨ ਯੁਤ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ **ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** (੩, ੫੮)

‘‘ਸੀਤੰ ਉਣ੍ਹਨ੍ਤਿ ਉਤੁਵਿਸਭਾਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ।

ਸਾ ਪਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਪਦਤ੍ਥਸੰਵਣ੍ਣਨਾ ਪੋਰਾਣਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਟ੍ਠਕਥਾਹਿ ਆਗਤਾ ਭਵੇਯ੍ਯ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ **ਪਪਞ੍ਚਸੂਦਨਿਯਾ** ਨਾਮ ਮਜ੍ਝਿਮਨਿਕਾਯਟ੍ਠਕਥਾਯ **ਸਬ੍ਬਾਸਵਸੁਤ੍ਤ**ਵਣ੍ਣਨਾਯੰ (੧, ੫੮) **‘‘ਉਣ੍ਹ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਅਗ੍ਗਿਸਨ੍ਤਾਪੋਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ, ਸੂਰਿਯਸਨ੍ਤਾਪਵਸੇਨ ਪਨੇਤੰ ਵਤ੍ਥੁ ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਚਾਯਮਤ੍ਥੋ ਆਚਰਿਯੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਤਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਸ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤਭਾਵਞ੍ਚ ਤਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥਸੰਵਣ੍ਣਨਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਤਿਭਾਵਞ੍ਚ ਯੁਤ੍ਤਭਾਵਞ੍ਚ ਪਕਾਸੇਯ੍ਯ। ਆਚਰਿਯੋ ਹਿ ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਅਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥੰ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਤਾਦਿਸੰ ਞਾਪਕਵਚਨਮ੍ਪਿ ਪਕਾਸੇਤਿਯੇਵ, ਯਥਾ **ਸੁਮਙ੍ਗਲਵਿਲਾਸਿਨਿਯੰ** (੧, ੭੨) ‘‘ਏਤ੍ਥ ਆਣਤ੍ਤਿਯਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਿਯਥਾਵਰਾਪਿ ਪਯੋਗਾ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਪਨ ਅਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਵੀਮੰਸਿਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ’’ਤਿ ਵਚਨੰ, ਯਥਾ ਚ **ਪਪਞ੍ਚਸੂਦਨਿਯੰ** (੧, ੩੦) ‘‘ਅਵਿਚਾਰਿਤਮੇਤੰ ਪੋਰਾਣੇਹਿ, ਅਯੰ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਤੀ’’ਤਿ ਵਚਨੰ। ਨ ਚੇਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਿਪਿ ਞਾਪਕਵਚਨੰ ਪਕਾਸਿਤੰ। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਯਦੇਤੰ ‘**ਉਣ੍ਹਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਗ੍ਗਿਸਨ੍ਤਾਪਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਚ, ‘**ਉਣ੍ਹ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਅਗ੍ਗਿਸਨ੍ਤਾਪੋਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ’ਤਿ ਚ ਵਚਨੰ, ਏਤੰ ਪੋਰਾਣਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਟ੍ਠਕਥਾਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

(ਘ) ਪੁਨਪਿ ਤੇਨ **‘‘ਪਪਞ੍ਚਸੂਦਨਿਯਾ** ਨਾਮ ਮਜ੍ਝਿਮਨਿਕਾਯਟ੍ਠਕਥਾਯੰ **ਗੋਪਾਲਕਸੁਤ੍ਤੰ** ਸੰਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤੋ [ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੩੫੦] ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ‘ਮਗਧਵਿਦੇਹਰਟ੍ਠਾਨੰ ਅਨ੍ਤਰੇ ਗਙ੍ਗਾਯ ਨਦਿਯਾ ਮਜ੍ਝੇ ਵਾਲੁਕਤ੍ਥਲਦੀਪਕਾ ਅਤ੍ਥੀ’ਤਿ ਸਦ੍ਦਹਤਿ ਮਞ੍ਞੇ। ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਗਙ੍ਗਾ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੇ ਮਹਾਵੇਲਿਗਙ੍ਗਾਯੇਵ, ਨ ਪਨ ਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠਿਕਾਨੰ ਸੇਟ੍ਠਸਮ੍ਮਤਾ ਮਹਾਗਙ੍ਗਾਤਿ ਪਾਕਟੋਯੇਵਾਯਮਤ੍ਥੋ’’ਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਕਾਰਣੰ ਦਸ੍ਸਿਤੰ। ਤੰ ਪਨ ਇਦਾਨਿ ਮਹਾਗਙ੍ਗਾਯ ਮਜ੍ਝੇ ਤਸ੍ਮਿੰ ਠਾਨੇ ਤਾਦਿਸੰ ਦੀਪਕੰ ਅਦਿਸ੍ਵਾ ‘‘ਪੁਬ੍ਬੇਪਿ ਏਵਮੇਵ ਭਵੇਯ੍ਯਾ’’ਤਿ ਏਕੰਸਤੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨਮਤ੍ਤਮੇਵ। ਨਦਿਯੋ ਪਨ ਸਬ੍ਬਦਾਪਿ ਤੇਨੇਵਾਕਾਰੇਨ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਗਹੇਤੁਨ੍ਤਿ ਪਾਕਟੋਯੇਵਾਯਮਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਤਸ੍ਸ ਗੋਪਾਲਸ੍ਸ ਕਾਲੇ ਤਸ੍ਮਿੰ ਠਾਨੇ ਮਜ੍ਝੇ ਗਙ੍ਗਾਯ ਤਾਦਿਸਾ ਦੀਪਕਾ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ

ਅਰਹੇਸੁਂ, ਤਥੇਵ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਏਸ ਅਤ੍ਥੋ ਸਂਵਣ੍ਣਿਤੋ, ਤਦੇਵ ਚ ਵਚਨਂ ਆਚਰਿਯੇਨ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਕਾਸਿਤਨ੍ਤਿ ਏਵਮੇਵ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਮ੍ਪਿ ਅਕਾਰਣਮੇਵਾਤਿ।

ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਕੁਲਵਿਚਾਰਣਾ

੨. ਅਥ ''ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਮਾਣਵੋ''ਤਿ ਪਦਮ੍ਪਿ ਤੇਨ ਏਵਂ ਵਿਚਾਰਿਤਂ –

(ਕ) ''ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ 'ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਕੁਲਜਾਤੋ'ਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਗਹੇਤੁਂ। ਕਸ੍ਮਾ ਵੇਦਕਾਲਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵਜ੍ਜਤਨਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ

> ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਸਜ ਮੁਖਮਾਸੀਦਿ, ਬਾਹੂ ਰਾਜਨਜ? ਕਤ?।
> ਊਰੂ ਤਦਸਜ ਯਦ ਵਗਜ?, ਪਦ੍ਭਜਾਂ ਗੂਦ੍ਰੋ ਅਜਾਯਤਾ''ਤਿ [ਇਰੁਵੇਦ, ੧੦-ਮਣ੍ਡਲ, ੯੦। ਤਥਾ ਅਥਵ ੬ ਵੇਦ ੧੯, ੬, ੬]॥

ਇਮਂ **ਪੁਰਿਸਸੁਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ ਮਨ੍ਤਂ ਜਾਨਨ੍ਤੀਤਿ ਸਦ੍ਦਹਿਯਾ।

ਅਯਂ ਪਨਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥੋ – 'ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਅਸ੍ਸ (ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ) ਮੁਖਂ ਆਸਿ। ਬਾਹੂ ਰਾਜਞ੍ਞੋ ਕਤੋ, ਖਤ੍ਤਿਯਾ ਅਸ੍ਸ ਬਾਹੂਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਵੇਸ੍ਸੋ, ਸੋ ਅਸ੍ਸ ਊਰੂ। ਸੁਦ੍ਦੋ ਅਸ੍ਸ ਪਾਦੇਹਿ ਅਜਾਯੀ'ਤਿ।

ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਪਨ 'ਪਣ੍ਡਿਤਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ'ਤਿ ਞਾਤੋਪਿ ਤਂ ਗਾਥਂ ਨ ਅਞ੍ਞਾਸਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਤੇਨ **ਬਨ੍ਧੁਪਾਦਾਪਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾਯਂ 'ਤੇਸਂ ਕਿਰ ਅਯਂ ਲਦ੍ਧਿ – ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਮੁਖਤੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਾ, ਖਤ੍ਤਿਯਾ ਉਰਤੋ, ਵੇਸ੍ਸਾ ਨਾਭਿਤੋ, ਸੁਦ੍ਦਾ ਜਾਣੁਤੋ, ਸਮਣਾ ਪਿਟ੍ਠਿਪਾਦਤੋ'ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੨੬੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੫੦੮] ਤਿਸ੍ਸਾ ਵੇਦਗਾਥਾਯ ਅਸਮਾਨਤ੍ਥੋ ਵਣ੍ਣਿਤੋ''ਤਿ।

ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਨੁਵਿਚਾਰਣਾ – ਯਦਿ ਚ ਤਂਕਾਲਿਕਾਨਮ੍ਪਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਲਦ੍ਧਿ ਤਥੇਵ ਭਵੇਯ੍ਯ ਯਥਾ ਏਤਿਸ੍ਸਂ ਗਾਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸਾ ਚਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਮਤਿਮਤ੍ਤਾ। ਏਵਂ ਸਤਿ ਸਾ ਵਿਚਾਰਣਾ ਯੁਤ੍ਤਾ ਭਵੇਯ੍ਯ। ਏਤਿਸ੍ਸਂ ਪਨ ਗਾਥਾਯਂ ''ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਸਜ ਮੁਖਮਾਸੀਦਿ''ਤਿ ਪਠਮਪਾਦੇਨ ''ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਮੁਖਤੋ ਜਾਤਾ''ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਉਜੁਕਤੋ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਬੁਦ੍ਧਕਾਲੇ ਪਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਲਦ੍ਧਿ ''ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਮੁਖਤੋ ਜਾਤਾ''ਤਿ ਏਵਮੇਵ ਅਹੋਸੀਤਿ ਪਾਕਟੋਯੇਵਾਯਮਤ੍ਥੋ। ਤਥਾ ਹਿ **ਦੀਘਨਿਕਾਯੇ** ਪਾਥਿਕਵਗ੍ਗੇ **ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਸੁਤ੍ਤੇ** (੩, ੬੭) –

> ''ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਖੋ ਪਨ ਵਾਸੇਟ੍ਠ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯੋ ਉਤੁਨਿਯੋਪਿ ਗਬ੍ਭਿਨਿਯੋਪਿ ਵਿਜਾਯਮਾਨਾਪਿ ਪਾਯਮਾਨਾਪਿ। ਤੇ ਚ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ੦ ਯੋਨਿਜਾਵ ਸਮਾਨਾ ਏਵਮਾਹਂਸੁ – ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਵ ਸੇਟ੍ਠੋ ਵਣ੍ਣੋ, ਹੀਨਾ ਅਞ੍ਞੇ ਵਣ੍ਣਾ। ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਵ ਸੁਕ੍ਕੋ ਵਣ੍ਣੋ, ਕਣ੍ਹਾ ਅਞ੍ਞੇ ਵਣ੍ਣਾ। ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਵ ਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਅਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ। ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਪੁਤ੍ਤਾ ਓਰਸਾ ਮੁਖਤੋ ਜਾਤਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਜਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਨਿਮ੍ਮਿਤਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਦਾਯਾਦਾਤਿ। ਤੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਞ੍ਚੇਵ ਅਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਮੁਸਾ ਚ ਭਾਸਨ੍ਤਿ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਨ੍ਤੀ''ਤਿ –

ਭਗਵਤਾ ਮਹਾਕਾਰੁਣਿਕੇਨ ਵਾਸੇਟ੍ਠਭਾਰਦ੍ਵਾਜਾਨਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਮਾਣਵਕਾਨਂ ਭਾਸਿਤਂ, ਤੇਹਿ ਚ ਤਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਂ। ਤੇ ਪਨ ਦ੍ਵੇਪਿ ਮਾਣਵਕਾ ਜਾਤਿਵਸੇਨ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਚੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਵੇਦਾਨਂ ਪਾਰਗੁਨੋ ਚ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਮੁਖਤੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਾ''ਤਿ ਵਚਨਸ੍ਸ ਤਂਕਾਲਿਕਾਨਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਲਦ੍ਧਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਭਾਵੋ ਪਾਕਟੋਯੇਵ। ਯਥਾ ਚੇਤਂ, ਏਵਂ ''ਖਤ੍ਤਿਯਾ ਉਰਤੋ, ਵੇਸ੍ਸਾ ਨਾਭਿਤੋ, ਸੁਦ੍ਦਾ ਜਾਣੁਤੋ, ਸਮਣਾ ਪਿਟ੍ਠਿਪਾਦਤੋ''ਤਿ ਵਚਨਮ੍ਪਿ ''ਤਂਕਾਲਿਕਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਲਦ੍ਧਿਞ੍ਞੂਹਿ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦਹਿਤ੍ਵਾ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਤੋ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਮਤ੍ਤੇਨ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਪਕਾਸਿਤਂ ਭਵੇਯ੍ਯ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਯਪਿ ਵੇਦਗਾਥਾਯ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਅਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਭਾਵਸਾਧਨਂ ਅਨੁਪਪਨ੍ਨਮੇਵਾਤਿ।

(ਖ) ਪੁਨਪਿ ਤੇਨ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਅਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਭਾਵਸਾਧਨਤ੍ਥਂ ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਕਾਰਣਂ ਏਵਮਾਹਟਂ –

‘‘ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਨ੍ਥੇਸੁ ਗਬ੍ਭਘਾਤਵਾਚਕਂ **ਭੂਨਹਾ**ਤਿ ਪਦਂ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਭੂਨਹੁ (ਭੂਨਹਨੋ) ਇਤਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। **ਮਾਗਣ੍ਡਿਯਸੁਤ੍ਤੇ** ਭਰਿਯਾਯ ਮੇਥੁਨਸਂਵਾਸਾਭਾਵੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹਗਬ੍ਭਸ੍ਸ ਨਾਸਕਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਮਾਗਣ੍ਡਿਯੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ‘ਭੂਨਹੁ (ਭੂਨਹਨੋ) ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ’ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦੭ ਆਦਯੋ] ਆਹ। ਤਂ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਨ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਪਾਕਟੋਯੇਵ ਤਦਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾਯ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਤੇਨ ਭੂਨਹੁਨੋਤਿ (ਭੂਨਹਨਸ੍ਸਾ) ਪਦਂ ‘ਹਤਵਡ੍ਢਿਨੋ ਮਰਿਯਾਦਕਾਰਕਸ੍ਸਾ’ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੨੦੭] ਵਣ੍ਣਿਤ’’ਨ੍ਤਿ।

ਤਮ੍ਪਿ ਅਯੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਨ ਹਿ ਮਾਗਣ੍ਡਿਯੇਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਪਰਿਭੋਗਮਤ੍ਤਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਭੂਨਹੁਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਅਥ ਖੋ ਛਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਲੋਕਾਮਿਸਾਰਮ੍ਮਣਾਨਂ ਅਪਰਿਭੋਗਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਸੁਤ੍ਤੇ –

> ‘‘ਚਕ੍ਖੁਂ ਖੋ ਮਾਗਣ੍ਡਿਯ ਰੂਪਾਰਾਮਂ ਰੂਪਰਤਂ ਰੂਪਸਮ੍ਮੁਦਿਤਂ, ਤਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਦਨ੍ਤਂ ਗੁਤ੍ਤਂ ਰਕ੍ਖਿਤਂ ਸਂਵੁਤਂ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਸਂਵਰਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ, ਇਦਂ ਨੁ ਤੇ ਏਤਂ ਮਾਗਣ੍ਡਿਯ ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤਂ ‘ਭੂਨਹੁ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ’ਤਿ। ਏਤਦੇਵ ਖੋ ਪਨ ਮੇ ਭੋ ਗੋਤਮ ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤਂ ‘ਭੂਨਹੁ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ’ਤਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ, ਏਵਞ੍ਹਿ ਨੋ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਚਰਤੀਤਿ...ਪੇ॰... ਮਨੋ ਖੋ ਮਾਗਣ੍ਡਿਯ ਧਮ੍ਮਾਰਾਮੋ ਧਮ੍ਮਰਤੋ ਧਮ੍ਮਸਮ੍ਮੁਦਿਤੋ, ਸੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਦਨ੍ਤੋ ਗੁਤ੍ਤੋ ਰਕ੍ਖਿਤੋ ਸਂਵੁਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਸਂਵਰਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ, ਇਦਂ ਨੁ ਤੇ ਏਤਂ ਮਾਗਣ੍ਡਿਯ ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤਂ ‘ਭੂਨਹੁ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ’ਤਿ। ਏਤਦੇਵ ਖੋ ਪਨ ਮੇ ਭੋ ਗੋਤਮ ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤਂ ‘ਭੂਨਹੁ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ’ਤਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ, ਏਵਞ੍ਹਿ ਨੋ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਚਰਤੀ’’ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦੭ ਆਦਯੋ]।

ਏਵਂ ਭਗਵਤੋ ਚ ਅਨੁਯੋਗੋ ਮਾਗਣ੍ਡਿਯਸ੍ਸ ਚ ਪਟਿਞ੍ਞਾ ਆਗਤਾ।

ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਮੇਥੁਨਪ੍ਪਟਿਸੇਵਨਵਸੇਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਭੋਗਹੇਤੁ ਏਵ ਗਬ੍ਭਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਤਦਪਰਿਭੋਗਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ‘‘ਭੂਨਹੂ’’ਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਅਰਹਤਿ, ਤਦਞ੍ਞੇਸਂ ਪਨ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਾਨਂ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਵਿਸੇਸਤੋ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਸੁਦ੍ਧਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਪਰਿਭੋਗਹੇਤੁ ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਗਬ੍ਭਪਤਿਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਤੇਸਂ ਅਪਰਿਭੋਗਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਭੂਨਹੂਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਨ ਅਰਹਤਿਯੇਵ, ਮਾਗਣ੍ਡਿਯੇਨ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਤਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਭਾਵੋ ਪਟਿਞ੍ਞਾਤੋ, ਕਾਰਣਞ੍ਚਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ‘‘ਏਵਞ੍ਹਿ ਨੋ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਚਰਤੀ’’ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਦਾਨਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਨ੍ਥੇਸੁ ਭੂਨਹੁ- (ਭੂਨਹਾ) ਸਦ੍ਦੋ ਗਬ੍ਭਘਾਤਨਤ੍ਥੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਮਾਗਣ੍ਡਿਯਸੁਤ੍ਤੇ ਪਨੇਸੋ ਅਤ੍ਥੋ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਆਚਰਿਯੇਨ ‘‘ਹਤਵਡ੍ਢਿ ਮਰਿਯਾਦਕਾਰਕੋ’’ਤਿ ਅਯਮੇਵਤ੍ਥੋ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਯ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਪਕਾਸਿਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

(ਗ) ਪੁਨਪਿ ਤੇਨ ‘‘ਇਦਮ੍ਪਨ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਅਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਭਾਵਸਾਧਕਂ ਪਚ੍ਛਿਮਕਾਰਣਂ, ਸੋ ਹਿ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ** ਸੀਲਨਿਦ੍ਦੇਸੇ (੧, ੩੧) ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਪਰਿਹਾਸਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ‘ਏਵਂ ਇਮਿਨਾ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪਟਿਸੇਵਨੇਨ ਪੁਰਾਣਞ੍ਚ ਜਿਘਚ੍ਛਾਵੇਦਨਂ ਪਟਿਹਙ੍ਖਾਮਿ, ਨਵਞ੍ਚ ਵੇਦਨਂ ਅਪਰਿਮਿਤਭੋਜਨਪਚ੍ਚਯਂ **ਆਹਰਹਤ੍ਥਕ ਅਲਂਸਾਟਕ ਤਤ੍ਰਵਟ੍ਟਕ ਕਾਕਮਾਸਕ ਭੁਤ੍ਤਵਮਿਤਕਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ** ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਿਯ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਪਟਿਸੇਵਤੀ’ਤਿ ਆਹ। ਇਦਂ ਪਨ ਏਕਸ੍ਸ ਭਿਨ੍ਨਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਲਦ੍ਧਿਕਸ੍ਸਾਪਿ ਵਚਨਂ ਸਿਯਾਤਿ ਤਦੇਵ ਦਲ੍ਹਕਾਰਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ‘ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਅਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ’ਤਿ ਵਤ੍ਤੁ’’ਨ੍ਤਿ ਤਤਿਯਂ ਕਾਰਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਪਨ ਅਤਿਸਂਵੇਜਨੀਯਵਚਨਮੇਵ। ਨ ਹੇਤਂ ਆਚਰਿਯੇਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਪਰਿਹਾਸਂ ਕਾਤੁਕਾਮੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਚ ਤਂ ਪਰਿਹਾਸਵਚਨੇਨ ਸਂਯੋਜੇਤਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਂ, ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਯਥਾਭੂਤਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਨਂ ਓਵਾਦਾਨੁਸਾਸਨਿਦਾਨਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਂ, ਤਥਾਯੇਵ ਚ ਆਚਰਿਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਯੇ ਲੋਕੇ ਪਰਦਤ੍ਤੂਪਜੀਵਿਨੋ ਸਮਣਾ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਵਾ ਅਞ੍ਞੇ ਵਾਪਿ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲਾ, ਤੇ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਰਹਿਤਾ ਅਸਂਵਰੇ ਠਿਤਾ ਕਦਾਚਿ ਅਤਿਪਣੀਤਂ ਰਸਂ ਪਹੂਤਂ ਲਦ੍ਧਾ ਅਪਰਿਮਿਤਮ੍ਪਿ ਭੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ, ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਲੋਕਿਕਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਚ, ਜਾਤਕਾਦਿਸਾਸਨਿਕਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਚ ਤਾਦਿਸਾ ਅਹੇਸੁਨ੍ਤਿ ਪਾਕਟਾ। ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਲੋਕੇ ਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸੇਹਿ ਵਾ ਵਸ੍ਸਕੋਟੀਹਿ ਵਾ ਅਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਦ੍ਧਾਨੇ ਕੋ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ ‘‘ਨੇਦਿਸਾ ਭੂਤਪੁਬ੍ਬਾ’’ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਦਿਸੇਹਿ ਵਿਯ ਨ ਅਪਰਿਮਿਤਭੋਜਨੇਹਿ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਓਵਾਦਾਨੁਸਾਸਨਿਦਾਨਵਸੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਦੇਵਂ ਅਤ੍ਥਸਂਹਿਤਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨਂ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਅਨਤ੍ਥਮੇਵ ਜਾਤਂ, ਯਥਾ ਸਭਰਿਯਸ੍ਸ

ਮਾਗਣ੍ਡਿਯਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਫਲਤ੍ਥਾਯਪਿ ਦੇਸਿਤਾ ਗਾਥਾ [ਧ॰ ਪ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਸਾਮਾਵਤੀਵਤ੍ਥੁ] ਤੇਸਂ ਧੀਤੁਯਾ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਂਵ◌ੇਗੋਯੇਵ◌ੇਤ੍ਥ ਬ੍ਰੂਹੇਤਬ੍ਬੋਤਿ।

ਪਤਞ੍ਜਲਿਵਾਦਵਿਚਾਰਣਾ

੩. ਅਥ ਤੇਨ ‘‘ਪਾਤਞ੍ਜਲੀਮਤਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤੀ’’ਤਿ ਵਚਨਮ੍ਪਿ ਏਵਂ ਵਿਚਾਰਿਤਂ।

(ਕ) ‘‘ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਪਤਞ੍ਜਲਿਸ੍ਸ ਵਾ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਵਾ ਉਤ੍ਤਰਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਰਟ੍ਠਿਕਾਨਂ ਵਾਦਂ ਅਪ੍ਪਕਮੇਵ ਅਞ੍ਞਾਸਿ। ਪਤਞ੍ਜਲਿਵਾਦੇਸੁ ਹਿ **ਅਣਿਮਾ ਲਘਿਮਾ**ਤਿ ਇਦਮੇਵ ਦ੍ਵਯਂ ਦਸ੍ਸੇਸਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੪੪] ਤਤ੍ਤੁਰਿ ਯੋਗਸੁਤ੍ਤਂ ਅਜਾਨਨ੍ਤੋ, ਪਤਞ੍ਜਲਿਵਾਦਸ੍ਸ ਚ ਤੁਲੇਤ੍ਵਾ ਦੀਪਨਾ ਤਸ੍ਸ ਗਨ੍ਥੇਸੁ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਤਞ੍ਜਲਿਨਾ ਕਤਪਕਰਣੇਸੁ ਪਤਞ੍ਜਲੀਤਿ ਨਾਮਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚ ਤਤ੍ਥ ਦੀਪਿਤਂ ਨਤ੍ਥਿ। **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ** ਪਨ ਪਞ੍ਞਾਭੂਮਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ‘ਪਕਤਿਵਾਦੀਨਂ ਪਕਤਿ ਵਿਯਾ’ਤਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੮੪] ਪਕਤਿਵਾਦ (ਸਂਖ੍ਯਾਵਾਦ) ਨਾਮਮਤ੍ਤਂ ਪਕਾਸਿਤਂ, ਤਤ੍ਥੇਵ ਚ ‘ਪਟਿਞ੍ਞਾ ਹੇਤੂਤਿਆਦੀਸੁ ਹਿ ਲੋਕੇ ਵਚਨਾਵਯਵੋ ਹੇਤੂਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’ਤਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੯੫] ਉਦਾਹਰਿਤਂ, ਤੇਨ ਞਾਯਤਿ ‘ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤਕ੍ਕਨਯਦੀਪਕੇ ਞਾਯਗਨ੍ਥਸ੍ਮਿਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਮੂਲਭਾਗਮਤ੍ਤਂ ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਜਾਨਾਤੀ’ਤਿ’’।

ਤਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਕੇਵਲਂ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਅਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਣਮਤ੍ਤਮੇਵ। ਅਤਿਗਮ੍ਭੀਰਸ੍ਸ ਹਿ ਅਤਿਗਰੁਕਾਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਂ ਕਰੋਨ੍ਤੇਨ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਯੋਯੇਵ ਪਾਲ਼ਿਨਯੋ ਚ ਅਟ੍ਠਕਥਾਨਯੋ ਚ ਪੋਰਾਣਥੇਰਵਾਦਾ ਚਾਤਿ ਈਦਿਸਾਯੇਵ ਅਤ੍ਥਾ ਪਕਾਸੇਤਬ੍ਬਾ, ਯਂ ਵਾ ਪਨ ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾਯ ਉਪਕਾਰਕਂ ਸਦ੍ਦਵਿਨਿਚ੍ਛਯਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਂ ਲੋਕਿਯਗਨ੍ਥਵਚਨਂ, ਤਦੇਵ ਚ ਯਥਾਰਹਂ ਪਕਾਸੇਤਬ੍ਬਂ, ਨ ਪਨ ਅਨੁਪਕਾਰਾਨਿਪਿ ਤਂਤਂਗਨ੍ਥਤਕ੍ਕਤ੍ਥਨਾਮਾਨਿ ਚ, ਤੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨਾਨਿ ਚ ਬਹੂਨਿ, ਨ ਚ ਤੇਸਂ ਅਪ੍ਪਕਾਸਨੇਨ ‘‘ਨ ਤੇ ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯੋ ਜਾਨਾਤੀ’’ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਯਦਿ ਹਿ ਯਂ ਯਂ ਲੋਕਿਯਗਨ੍ਥਂ ਅਤ੍ਤਨਾ ਜਾਨਾਤਿ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਅਨੁਪਕਾਰਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਮਾਨੇਤ੍ਵਾ ਪਕਾਸੇਯ੍ਯ, ਅਤਿਵਿਤ੍ਥਾਰਾ ਚ ਸਾ ਭਵੇਯ੍ਯ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾ ਚ ਅਸਮ੍ਮਾਨਿਤਾ ਚ ਸਾਸਨਿਕਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ ਆਚਰਿਯੇਨ ਪਤਞ੍ਜਲਿਵਾਦਾਦਯੋ ਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਪਕਾਸਿਤਾਤਿ ਞਾਤਬ੍ਬਂ, ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਯੇਹਿ ਯੇਹਿ ਲੋਕਿਯਗਨ੍ਥੇਹਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਚਰਿਯੇਨ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਪਕਾਸਿਤਂ, ਤੇ ਤੇ ਚ ਗਨ੍ਥਾ, ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਚ ਤਾਦਿਸਾ ਆਚਰਿਯੇਨ ਞਾਤਾਤ੍ਵੇਵ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਾ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ, ਯਥਾ ਸਮੁਦ੍ਦਸ੍ਸ ਏਕਦੇਸਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਸਮੁਦ੍ਦੋ ਏਦਿਸੋਤਿ ਞਾਯਤਿ। ਆਚਰਿਯੋ ਪਨ ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਵੇਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਵਚਨਾਨਿ ਆਗਤਾਨਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵੇਦਗਨ੍ਥੇਹਿਪਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਪਕਾਸੇਸਿਯੇਵ। ਤਥਾ ਹਿ ਆਚਰਿਯੇਨ **ਸੁਮਙ੍ਗਲਵਿਲਾਸਿਨਿਯਂ** ਨਾਮ ਦੀਘਨਿਕਾਯਟ੍ਠਕਥਾਯਂ –

“**ਤਿਣ੍ਣਂ ਵੇਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਰੁਵੇਦਯਜੁਵੇਦਸਾਮਵੇਦਾਨ’’ਨ੍ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੨੫੬] ਚ,

“**ਇਤਿਹਾਸਪਞ੍ਚਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਥਬ੍ਬਣਵੇਦਂ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਕਤ੍ਵਾ ਇਤਿਹ ਆਸ ਇਤਿਹ ਆਸਾਤਿ ਈਦਿਸਵਚਨਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਪੁਰਾਣਕਥਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਇਤਿਹਾਸੋ ਪਞ੍ਚਮੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਇਤਿਹਾਸਪਞ੍ਚਮਾ, ਤੇਸਂ ਇਤਿਹਾਸਪਞ੍ਚਮਾਨਂ ਵੇਦਾਨ’’ਨ੍ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੨੫੬] ਚ,

‘‘ਯਿਟ੍ਠਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਮਹਾਯਾਗੋ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧੭੦-੧੭੨] ਚ,

“**ਅਗ੍ਗਿਹੋਮ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਰੂਪੇਨ ਦਾਰੁਨਾ ਏਵਂ ਹੁਤੇ ਇਦਂ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਅਗ੍ਗਿਜੁਹਨਂ। ਦਬ੍ਬਿਹੋਮਾਦੀਨਿਪਿ ਅਗ੍ਗਿਹੋਮਾਨੇਵ, ਏਵਰੂਪਾਯ ਦਬ੍ਬਿਯਾ ਈਦਿਸੇਹਿ ਕਣਾਦੀਹਿ ਹੁਤੇ ਇਦਂ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਪਨ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੨੧] ਚ,

‘‘ਸਾਸਪਾਦੀਨਿ ਪਨ ਮੁਖੇਨ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗਿਮ੍ਹਿ ਪਕ੍ਖਿਪਨਂ, ਵਿਜ੍ਜਂ ਪਰਿਜਪ੍ਪਿਤ੍ਵਾ ਜੁਹਨਂ ਵਾ ਮੁਖਹੋਮ’’ਨ੍ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੨੧] ਚ –

ਏਵਮਾਦਿਨਾ ਵੇਦਪਟਿਸੰਯੁਤ੍ਤਵਚਨਾਨਿ ਵੇਦਗਨ੍ਥਾਨੁਰੂਪਤੋ ਵਣ੍ਣਿਤਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਚ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਤੋ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿਪਿ ਭਵੇਯ੍ਯੁੰ, ਵੇਦਗਨ੍ਥੇਸੁ ਪਨ ਅਕੋਵਿਦੇਨ ਯਾਥਾਵਤੋ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨੰ ਕਾਤੁਮ੍ਪਿ ਨ ਸੁਕਰਮੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਵੇਦਗਨ੍ਥੇਸੁ ਕੋਵਿਦਭਾਵੋਪਿ ਪਾਕਟੋਯੇਵ। ਏਵੰ ਵੇਦਗਨ੍ਥੇਸੁ ਚ ਤਦਞ੍ਞਲੋਕਿਯਗਨ੍ਥੇਸੁ ਚ ਸੁਕੋਵਿਦਸ੍ਸੇਵ ਸਮਾਨਸ੍ਸ ਤੇਸੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਅਪ੍ਪਕਾਸਨੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕਾਰਣੇਨੇਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਅਪਿ ਚ ਆਚਰਿਯੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭੇਯੇਵ –

‘‘ਤਤੋ ਚ ਭਾਸਨ੍ਤਰਮੇਵ ਹਿਤ੍ਵਾ,
ਵਿਤ੍ਥਾਰਮਗ੍ਗਞ੍ਚ ਸਮਾਸਯਿਤ੍ਵਾ।
ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੰ ਸਬ੍ਬਮਸੇਸਯਿਤ੍ਵਾ…ਪੇ॰…
ਯਸ੍ਮਾ ਅਯੰ ਹੇਸ੍ਸਤਿ ਵਣ੍ਣਨਾਪੀ’’ਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ] ਚ॥

‘‘ਅਪਨੇਤ੍ਵਾਨ ਤਤੋਹੰ, ਸੀਹਲ਼ਭਾਸੰ ਮਨੋਰਮੰ ਭਾਸੰ।
ਤਨ੍ਤਿਨਯਾਨੁਚ੍ਛਵਿਕੰ, ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਗਤਦੋਸੰ॥

ਸਮਯੰ ਅਵਿਲੋਮੇਨ੍ਤੋ, ਥੇਰਾਨੰ ਥੇਰਵੰਸਪਦੀਪਾਨੰ।
ਸੁਨਿਪੁਣਵਿਨਿਚ੍ਛਯਾਨੰ, ਮਹਾਵਿਹਾਰੇ ਨਿਵਾਸਿਨੰ।
ਹਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਾਗਤ-ਮਤ੍ਥੰ ਅਤ੍ਥੰ ਪਕਾਸਯਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ] ਚ–

ਏਵੰ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਨੰ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਸੰਖਿਪਨਵਸੇਨੇਵ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਅਭਿਨਵਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਪਟਿਞ੍ਞੰ ਕਤ੍ਵਾ ਯਥਾਪਟਿਞ੍ਞਾਤਮੇਵ ਅਕਾਸਿ, ਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਞਾਣਪ੍ਪਭਾਵੇਨ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾਤਿਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਪਤਞ੍ਜਲਿਵਾਦਾਦੀਨੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਅਪ੍ਪਕਾਸਨਮਾਰਬ੍ਭ ‘‘ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਪਤਞ੍ਜਲਿਵਾਦਾਦੀਨਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਨ ਜਾਨਾਤੀ’’ਤਿ ਵਚਨੰ ਕੇਵਲੰ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਅਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਣਮਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ।

ਕਬ੍ਬਸਤ੍ਥਵਿਚਾਰਣਾ

੪. ਪੁਨਪਿ ਸੋ ਏਵਮਾਹ ''ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਰਾਮਾਯਣਮਹਾਭਾਰਤਸਙ੍ਖਾਤਾਨੰ ਮਹਾਕਬ੍ਬਸਤ੍ਥਾਨੰ ਸੁਕੁਸਲੋ ਵਿਯ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਥਾਪਿ ਤਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਸਿ। ਕਥੰ? **ਅਕ੍ਖਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਭਾਰਤਯੁਜ੍ਝਨਾਦਿਕੰ, ਤੰ ਯਸ੍ਮਿੰ ਠਾਨੇ ਕਥੀਯਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤੁਮ੍ਪਿ ਨ ਵਟ੍ਟਤੀਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧੩] ਚ, ਤਸ੍ਸ (ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਸ੍ਸ) ਦ੍ਵੇ ਸਮ੍ਭਾਰਾ ਭਾਰਤਯੁਦ੍ਧਸੀਤਾਹਰਣਾਦਿਨਿਰਤ੍ਥਕਕਥਾਪੁਰੇਕ੍ਖਾਰਤਾ ਤਥਾਰੂਪਿਕਥਾਕਥਨਞ੍ਚਾਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੮] ਚ ਦਸ੍ਸੇਸੀ''ਤਿ।

ਤੰ ਪਨ ਪੁਰਿਮਵਚਨਤੋਪਿ ਅਹੇਤੁਕਤਰੰ ਕੇਵਲੰ ਅਨਾਦਰੀਕਰਣਮਤ੍ਤਮੇਵ। ਅਤਿਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਥਸ੍ਸ ਹਿ ਅਤਿਗਰੁਕਰਣੀਯਸ੍ਸ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸੰਵਣ੍ਣਨਾਯੰ ਨਿਰਤ੍ਥਕਸ੍ਸ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਸਮੁਦਾਯਭੂਤਸ੍ਸ ਕਬ੍ਬਸਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਪਕਾਸਨੇਨ ਕਿੰ ਸਿਯਾ ਪਯੋਜਨੰ, ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਸਾਯੇਵਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਮਾਨਿਤਾ, ਅਨਾਦਰਿਯਾ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ।

ਬਾਹੁਸਚ੍ਚਗੁਣਮਕ੍ਖਨੰ

੫. ਪੁਨਪਿ ਧਮ੍ਮਾਨਨ੍ਦੋ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਬਾਹੁਸਚ੍ਚਗੁਣੰ ਮਕ੍ਖੇਤੁਕਾਮੋ ਏਵਮਾਹ – ‘‘ਤਸ੍ਸ (ਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ) ਸਮਯਨ੍ਤਰਕੋਵਿਦਸਙ੍ਖਾਤੰ ਬਾਹੁਸਚ੍ਚੰ ਨ ਤਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੰ ਹੋਤਿ, ਯੰ ਆਧੁਨਿਕਾਨੰ ਗਨ੍ਥਨ੍ਤਰਕੋਵਿਦਾਨੰ ਸੀਹਲ਼ਿਕਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਯੰ ਵਾ ਏਕਾਦਸਮੇ ਖਰਿਸ੍ਤੁਵਸ੍ਸਸਤਕੇ (੧੦੦੧-੧੧੦੦) ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠਿਕਾਨੰ **ਅਨੁਰੁਦ੍ਧ-ਧਮ੍ਮਪਾਲਾ**ਦੀਨੰ ਭਿਕ੍ਖੂਨ’’ਨ੍ਤਿ।

ਤੰ ਪਨ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਅਯੁਤ੍ਤਵਚਨਮੇਵ। ਯਦਿ ਹਿ ਆਧੁਨਿਕਾ ਵਾ ਸੀਹਲ਼ਿਕਭਿਕ੍ਖੂ, ਪੋਰਾਣਾ ਵਾ ਆਚਰਿਯਅਨੁਰੁਦ੍ਧ-ਧਮ੍ਮਪਾਲਤ੍ਥੇਰਾਦਯੋ ਸਮਯਨ੍ਤਰਬਾਹੁਸਚ੍ਚਵਸੇਨ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਸਮਾਨਾ ਵਾ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰਾ ਵਾ ਭਵੇਯ੍ਯੁੰ, ਤੇ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਕਥਾਹਿ ਅਨਾਰਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਸੁਨ੍ਦਰਤਰਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਤਰਾ ਚ ਅਭਿਨਵਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਕਰੇਯ੍ਯੁੰ, ਨ ਪਨ ਤੇ ਤਥਾ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਕੇਵਲੰ ਨ ਕਰੋਨ੍ਤਿਯੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਤੇਸੰ ਏਕੋਪਿ ਨ ਏਵੰ ਵਦਤਿ ‘‘ਅਹੰ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਬਾਹੁਸਚ੍ਚਵਸੇਨ ਸਮਸਮੋਤਿ ਵਾ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੋ’’ਤਿ ਵਾ, ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਤੇ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੋਯੇਵ ਸੰਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ ਚ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇਨ੍ਤਿ ਚ, ਆਚਰਿਯਟ੍ਠਾਨੇ ਚ ਠਪੇਨ੍ਤਿ। ਤੇਨੇਤੰ ਞਾਯਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਅਯੁਤ੍ਤਵਚਨਨ੍ਤਿ।

ਮਹਾਯਾਨਿਕਨਯਵਿਚਾਰਣਾ

੬. ਪੁਨ ਸੋ ਤਾਵਤੁਕੇਨਾਪਿ ਅਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ ਆਚਰਿਯਂ ਅਵਮਞ੍ਞਨ੍ਤੋ ਏਵਮਾਹ – ‘‘ਮਹਾਯਾਨਨਿਕਾਯਸ੍ਸ ਪਧਾਨਾਚਰਿਯਭੂਤਾਨਂ **ਅਸ੍ਸਘੋਸ-ਨਾਗਜ੍ਜੁਨਾਨਂ** ਨਯਂ ਵਾ, ਨਾਮਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਵਾ ਤੇਸਂ ਨ ਜਾਨਾਤਿ ਮਞ੍ਞੇ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ’’ਤਿ। ਤਂ ਪਨ ਅਤਿਵਿਯ ਅਧਮ੍ਮਿਕਂ ਨਿਰਤ੍ਥਕਞ੍ਚ ਨਿਗ੍ਗਹਵਚਨਮਤ੍ਤਮੇਵ। ਨ ਹਿ ਨਿਕਾਯਨ੍ਤਰਿਕਾਨਂ ਵਾਦਨਯਾਨਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਅਪ੍ਪਕਾਸਨੇਨ ਸੋ ਤੇ ਨ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ। ਨਨੁ ਆਚਰਿਯੇਨ ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭੇਯੇਵ –

‘‘ਸਮਯਂ ਅਵਿਲੋਮੇਨ੍ਤੋ, ਥੇਰਾਨਂ ਥੇਰਵਂਸਪਦੀਪਾਨਂ।
ਸੁਨਿਪੁਣਵਿਨਿਚ੍ਛਯਾਨਂ, ਮਹਾਵਿਹਾਰੇ ਨਿਵਾਸਿਨ’’ਨ੍ਤਿ ਚ,

ਇਧਾਪਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ –

‘‘ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨਂ, ਦੇਸਨਾਨਯਨਿਸ੍ਸਿਤਂ।
ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਂ ਭਾਸਿਸ੍ਸ’’ਨ੍ਤਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨] ਚ,

‘‘ਤਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਂ ਕਰੋਨ੍ਤੇਨ ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦਿਮਣ੍ਡਲਂ ਓਤਰਿਤ੍ਵਾ ਆਚਰਿਯੇ ਅਨਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤੇਨ ਸਕਸਮਯਂ ਅਵੋਕ੍ਕਮਨ੍ਤੇਨ ਪਰਸਮਯਂ ਅਨਾਯੂਹਨ੍ਤੇਨ ਸੁਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਟਿਬਾਹਨ੍ਤੇਨ ਵਿਨਯਂ ਅਨੁਲੋਮੇਨ੍ਤੇਨ ਮਹਾਪਦੇਸੇ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੇਨ ਧਮ੍ਮਂ ਦੀਪੇਨ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਥਂ ਸਙ੍ਗਾਹੇਨ੍ਤੇਨ ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਪੁਨਰਾਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਅਪਰੇਹਿਪਿ ਪਰਿਯਾਯਨ੍ਤਰੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੇਨ ਚ ਯਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ ਹੋਤੀ’’ਤਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੮੧] ਚ,

‘‘ਸਾਸਨਂ ਪਨਿਦਂ ਨਾਨਾ-ਦੇਸਨਾਨਯਮਣ੍ਡਿਤਂ।
ਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਚ, ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।
ਯਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਮਾ ਤਦੁਭਯਂ, ਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਾਯਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਂ।
ਆਰਭਿਸ੍ਸਾਮਿ ਏਤਸ੍ਸਾ’’ਤਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੮੧] ਚ,

ਪਟਿਞ੍ਞਂ ਕਤ੍ਵਾ ਯਥਾਪਟਿਞ੍ਞਾਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨੇਵ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਕਤਾ। ਏਵਮੇਤਾਸਂ ਕਰਣੇ ਕਾਰਣਮ੍ਪੇਤ੍ਥ ਪਕਾਸੇਤਬ੍ਬਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਦਾਨਿ ਤਮ੍ਪਕਾਸਨਤ੍ਥਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤਿਕਾਲਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਕਾਲੋ, ਤਾਵ ਸਾਸਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮਮ੍ਪਿ ਵਕ੍ਖਾਮ।

ਸਾਸਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ

ਭਗਵਤੋ ਹਿ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤਿਕਾਲਤੋ ਪਚ੍ਛਾ ਵਸ੍ਸਸਤਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ ਕੋਚਿਪਿ ਵਾਦਭੇਦੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਵਸ੍ਸਸਤਕਾਲੇ ਪਨ ਦੁਤਿਯਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾਰੇਹਿ ਥੇਰੇਹਿ ਨਿਕ੍ਕਡ੍ਢਿਤਾ ਵਜ੍ਜਿਪੁਤ੍ਤਕਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਪਕ੍ਖਂ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਵਿਨਯਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਥਾ ਕਤ੍ਵਾ ਮਹਾਸਙ੍ਗੀਤਿਨਾਮੇਨ ਵਿਸੁਂ ਸਙ੍ਗੀਤਿਮਕਂਸੁ। ਤਦਾ ਸਙ੍ਗੀਤਿਦ੍ਵਯਾਰੂਲ੍ਹਪੁਰਾਣਧਮ੍ਮਵਿਨਯਮੇਵ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਤਾਨਂ ਥੇਰਾਨਂ ਗਣੋ **ਥੇਰਵਾਦੋ**ਤਿ ਚ ਤਦਞ੍ਞੇਸਂ **ਮਹਾਸਙ੍ਘਿਕੋ**ਤਿ ਚ ਵੋਹਰੀਯਨ੍ਤਿ।

ਪੁਨ ਮਹਾਸਙ੍ਘਿਕਤੋ (੧) **ਗੋਕੁਲਿਕੋ** (੨) **ਏਕਬ੍ਬੋਹਾਰਿਕੋ**ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਆਚਰਿਯਗਣਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਪੁਨ ਗੋਕੁਲਿਕਤੋ (੩) **ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਾਦੋ** (੪) **ਬਾਹੁਲਿਕੋ (ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਿਕੋ)**ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਪੁਨ ਬਾਹੁਲਿਕਤੋਪਿ (੫) **ਚੇਤਿਯਵਾਦਿਗਣੋ** ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋਤਿ ਏਤੇ ਪਞ੍ਚ ਮੂਲਭੂਤੇਨ ਮਹਾਸਙ੍ਘਿਕੇਨ ਸਹ ਛ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਾ ਆਚਰਿਯਗਣਾ ਅਹੇਸੁਂ।

ਵਿਸੁਦ੍ਧਥੇਰਵਾਦਤੋਪਿ (੧) **ਮਹਿਸਾਸਕੋ** (੨) **ਵਜ੍ਜਿਪੁਤ੍ਤਕੋ**ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਆਚਰਿਯਗਣਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਪੁਨ ਮਹਿਸਾਸਕਤੋ (੩) **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਿਵਾਦੋ** (੪) **ਧਮ੍ਮਗੁਤ੍ਤਿਕੋ**ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਪੁਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਿਵਾਦਤੋਪਿ (੫) **ਕਸ੍ਸਪਿਯੋ,** ਤਤੋਪਿ (੬) **ਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਕੋ,** ਤਤੋਪਿ (੭) **ਸੁਤ੍ਤਵਾਦੀ**ਤਿ ਤਯੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਵਜ੍ਜਿਪੁਤ੍ਤਕਤੋਪਿ (੮) **ਧਮ੍ਮੋਤ੍ਤਰਿਯੋ** (੯) **ਭਦ੍ਰਯਾਨਿਕੋ** (੧੦) **ਛਨ੍ਨਾਗਾਰਿਕੋ** (੧੧) **ਸਮ੍ਮਿਤਿਯੋ**ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿ ਤੇ ਏਕਾਦਸ ਮੂਲਭੂਤੇਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਥੇਰਵਾਦੇਨ ਸਹ ਦ੍ਵਾਦਸ ਆਚਰਿਯਗਣਾ ਅਹੇਸੁਂ। ਇਤਿ ਇਮੇ ਚ ਦ੍ਵਾਦਸ ਪੁਰਿਮਾ ਚ ਛਾਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਆਚਰਿਯਗਣਾ ਦੁਤਿਯਤਤਿਯਸਙ੍ਗੀਤੀਨਂ ਅਨ੍ਤਰੇ ਜਾਤਾ ਅਹੇਸੁਂ।

ਤੇਸੁ ਮੂਲਭੂਤੋ **ਥੇਰਵਾਦਗਣੋ**ਯੇਵ ਪੋਰਾਣਧਮ੍ਮਵਿਨਯਗਰੁਕੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਨੂਨਮਨਧਿਕਂ ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਪੋਰਾਣਿਕਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਧਾਰੇਸਿ। ਇਤਰੇ ਪਨ ਸਤ੍ਤਰਸ ਭਿਨ੍ਨਗਣਾ ਪੋਰਾਣਿਕਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਅਞ੍ਞਥਾ ਅਕਂਸੁ। ਤੇਨ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ ਕਤ੍ਥਚਿ ਊਨੋ ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਧਿਕੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਚੇਵ ਅਹੋਸਿ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਚ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਦੀਪਵਂਸੇ ਪਞ੍ਚਮਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ –

੩੦. ‘‘ਨਿਕ੍ਕਡ੍ਢਿਤਾ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੂ, ਥੇਰੇਹਿ ਵਜ੍ਜਿਪੁਤ੍ਤਕਾ।
ਅਞ੍ਞਂ ਪਕ੍ਖਂ ਲਭਿਤ੍ਵਾਨ, ਅਧਮ੍ਮਵਾਦੀ ਬਹੂ ਜਨਾ॥

੩੧. ਦਸਸਹਸ੍ਸਾ ਸਮਾਗਨ੍ਤ੍ਵਾ, ਅਕਂਸੁ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹਂ।
ਤਸ੍ਮਾਯਂ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗੀਤਿ, ਮਹਾਸਙ੍ਗੀਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

੩੨. ਮਹਾਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾ ਭਿਕ੍ਖੂ, ਵਿਲੋਮਂ ਅਕਂਸੁ ਸਾਸਨੇ।
ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਮੂਲਸਙ੍ਗਹਂ, ਅਞ੍ਞਂ ਅਕਂਸੁ ਸਙ੍ਗਹਂ॥

੩੩. ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਸਙ੍ਗਹਿਤਂ ਸੁਤ੍ਤਂ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਅਕਰਿਂਸੁ ਤੇ।
ਅਤ੍ਥਂ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਭਿਨ੍ਦਿਂਸੁ, ਵਿਨਯੇ ਨਿਕਾਯੇਸੁ ਚ ਪਞ੍ਚਸੁ…ਪੇ॰…

੪੯. ਅਤ੍ਥਂ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਭਿਨ੍ਦਿਂਸੁ, ਏਕਦੇਸਞ੍ਚ ਸਙ੍ਗਹਂ।
ਗਨ੍ਥਞ੍ਚ ਏਕਦੇਸਞ੍ਹਿ, ਛਡ੍ਡੇਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਂ ਅਕਂਸੁ ਤੇ॥

੫੦. ਨਾਮਂ ਲਿਙ੍ਗਂ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਂ, ਆਕਪ੍ਪਕਰਣੀਯਾਨਿ ਚ।
ਪਕਤਿਭਾਵਂ ਜਹਿਤ੍ਵਾ, ਤਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਂ ਅਕਂਸੁ ਤੇ॥

੫੧. ਸਤ੍ਤਰਸ ਭਿਨ੍ਨਵਾਦਾ, ਏਕਵਾਦੋ ਅਭਿਨ੍ਨਕੋ।
ਸਬ੍ਬੇਵਟ੍ਠਾਰਸ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਿਨ੍ਨਵਾਦੇਨ ਤੇ ਸਹ॥

੫੨. ਨਿਗ੍ਰੋਧੋਵ ਮਹਾਰੁਕ੍ਖੋ, ਥੇਰਵਾਦਾਨਮੁਤ੍ਤਮੋ।
ਅਨੂਨੰ ਅਨਧਿਕਞ੍ਚ, ਕੇਵਲੰ ਜਿਨਸਾਸਨੰ।
ਕਣ੍ਟਕਾ ਵਿਯ ਰੁਕ੍ਖਮ੍ਹਿ, ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਵਾਦਸੇਸਕਾ॥

੫੩. ਪਠਮੇ ਵਸ੍ਸਸਤੇ ਨਤ੍ਥਿ, ਦੁਤਿਯੇ ਵਸ੍ਸਸਤਨ੍ਤਰੇ।
ਭਿਨ੍ਨਾ ਸਤ੍ਤਰਸ ਵਾਦਾ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਜਿਨਸਾਸਨੇ''ਤਿ [ਕਥਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਦਾਨਕਥਾ]॥

ਅਸੋਕਰਞ੍ਞੋ ਚ ਕਾਲੇ ਪਰਿਹੀਨਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਾ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰੰ ਪਤ੍ਥਯਮਾਨਾ ਭਿਕ੍ਖੂਸੁ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਸਕਾਨਿ ਸਕਾਨਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ ਦੀਪੇਨ੍ਤਿ ''ਅਯੰ ਧਮ੍ਮੋ, ਅਯੰ ਵਿਨਯੋ, ਇਦੰ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ''ਨ੍ਤਿ। ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜੰ ਅਲਭਮਾਨਾਪਿ ਸਯਮੇਵ ਕੇਸੇ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਕਾਸਾਯਾਨਿ ਵਤ੍ਥਾਨਿ ਅਚ੍ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਵਿਹਾਰੇਸੁ ਵਿਚਰਨ੍ਤਾ ਉਪੋਸਥਕਮ੍ਮਾਦਿਕਰਣਕਾਲੇ ਸਙ੍ਘਮਜ੍ਝੰ ਪਵਿਸਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇਨ ਧਮ੍ਮੇਨ ਵਿਨਯੇਨ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨੇਨ ਨਿਗ੍ਗਯ੍ਹਮਾਨਾਪਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾਨੁਲੋਮਾਯ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਸਣ੍ਠਹਨ੍ਤਾ ਅਨੇਕਰੂਪੰ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਅਬ੍ਬੁਦਞ੍ਚ ਮਲਞ੍ਚ ਕਣ੍ਟਕਞ੍ਚ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ਅਗ੍ਗਿੰ ਪਰਿਚਰਨ੍ਤਿ, ਕੇਚਿ ਪਞ੍ਚਾਤਪੇ ਤਪਨ੍ਤਿ, ਕੇਚਿ ਆਦਿਚ੍ਚੰ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਕੇਚਿ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਵਿਨਯਞ੍ਚ ਵੋਭਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਾਮਾਤਿ ਤਥਾ ਤਥਾ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਤਦਾ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੋ ਨ ਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਉਪੋਸਥੰ ਵਾ ਪਵਾਰਣੰ ਵਾ ਅਕਾਸਿ, ਅਸੋਕਾਰਾਮੇ ਸਤ੍ਤ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਉਪੋਸਥੋ ਉਪਚ੍ਛਿਜ੍ਜਿ [ਕਥਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਦਾਨਕਥਾ; ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਤਤਿਯਸਙ੍ਗੀਤਿਕਥਾ]।

ਇਮਞ੍ਚ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤਿੰ ਉਪਾਦਾਯ ਏਵਮ੍ਪਿ ਸਕ੍ਕਾ ਗਹੇਤੁੰ ''ਸਤ੍ਤਰਸਨ੍ਨੰ ਭਿਨ੍ਨਵਾਦਗਣਾਨੰ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਕਾਲੇਸੁ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤਰਭਾਵੋ ਈਦਿਸੇਨਪਿ ਕਾਰਣੇਨ ਅਹੋਸੀ''ਤਿ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨਭੂਤੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ''ਕੋਚਿਪਿ ਨਿਚ੍ਚੋ ਧੁਵੋ ਸਸ੍ਸਤੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ, ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਤ੍ਤਾਪਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਅਦ੍ਧੁਵਾ ਅਸਸ੍ਸਤਾ ਅਨਤ੍ਤਾਯੇਵਾ''ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਅਤਿਵਿਯ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ, ਤਥਾਪਿ ਦਾਨਿ ਅਥੇਰਵਾਦਿਕਾਨੰ ਗਨ੍ਥੇਸੁ ਚ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਾਦੀਸੁ ਚ ''ਬੁਦ੍ਧੋ ਨਿਚ੍ਚੋ ਧੁਵੋ ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਚ, ''ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਤ੍ਤਾ ਨਿਚ੍ਚਾ ਧੁਵਾ ਸਸ੍ਸਤਾ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

ਅਥ ਅਸੋਕੋ ਧਮ੍ਮਰਾਜਾ ਸਾਸਨੰ ਵਿਸੋਧੇਤੁਕਾਮੋ **ਮੋਗ੍ਗਲਿਪੁਤ੍ਤਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ** ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਠਮਮੇਵ ਸਮਯੰ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਏਕਲਦ੍ਧਿਕੇ ਏਕਲਦ੍ਧਿਕੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਏਕਤੋ ਕਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮੇਕੰ ਭਿਕ੍ਖੁਸਮੂਹੰ ਪਕ੍ਕੋਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪੁਚ੍ਛਿ ''ਕਿੰ ਵਾਦੀ ਭਨ੍ਤੇ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ''ਤਿ। ਤਤੋ ਯੇ ਯੇ ''ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਸਸ੍ਸਤਵਾਦੀ''ਤਿ ਵਾ, ''ਏਕਚ੍ਚਸਸ੍ਸਤਵਾਦੀ''ਤਿ ਵਾ ਏਵਮਾਦਿਨਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਾਦਾਨੁਰੂਪੰ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਦੰ ਆਹੰਸੁ, ਤੇ ਤੇ ''ਨਯਿਮੇ ਭਿਕ੍ਖੂ, ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਇਮੇ''ਤਿ ਤਥਤੋ ਞਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਸੇਤਕਾਨਿ ਵਤ੍ਥਾਨਿ ਦਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਬ੍ਬਾਜੇਸਿ। ਤੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਟ੍ਠਿਸਹਸ੍ਸਮਤ੍ਤਾ ਅਹੇਸੁੰ।

ਅਥਞ੍ਞੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਤੇਹਿ ''ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਸੁਦ੍ਧੰ ਦਾਨਿ ਭਨ੍ਤੇ ਸਾਸਨੰ, ਕਰੋਤੁ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੋ ਉਪੋਸਥ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਆਰਕ੍ਖਞ੍ਚ ਦਤ੍ਵਾ ਨਗਰੰ ਪਾਵਿਸਿ। ਸਮਗ੍ਗੋ ਸਙ੍ਘੋ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ ਉਪੋਸਥੰ ਅਕਾਸਿ। ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਾਗਮੇ **ਮੋਗ੍ਗਲਿਪੁਤ੍ਤਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰੋ** ਯਾਨਿ ਚ ਤਦਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਯਾਨਿ ਚ ਆਯਤਿੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਤੇਸੰ ਪਟਿਬਾਹਨਤ੍ਥੰ ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਦਿਨ੍ਨਨਯਵਸੇਨੇਵ ਤਥਾਗਤੇਨ ਠਪਿਤਮਾਤਿਕੰ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ ਪਰਪ੍ਪਵਾਦਮਦ੍ਦਨੰ **ਕਥਾਵਤ੍ਥੁੰ** ਨਾਮ ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਿਟਕੇ ਪਞ੍ਚਮੰ ਪਕਰਣੰ ਅਭਾਸਿ। ਤਤੋ ਮੋਗ੍ਗਲਿਪੁਤ੍ਤਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰਪ੍ਪਮੁਖਾ ਤਿਪਿਟਕਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਰਾ ਪਭਿਨ੍ਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਤ੍ਤਾ ਸਹਸ੍ਸੰ ਭਿਕ੍ਖੂ ਥੇਰਵਾਦਿਨੋ ਸਙ੍ਗੀਤਿਦ੍ਵਯਾਰੂਲ੍ਹੰ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੰ ਪੋਰਾਣਧਮ੍ਮਵਿਨਯੰ ਪੁਨ ਸਙ੍ਗਾਯਿਤ੍ਵਾ ਸੁਰਕ੍ਖਿਤੰ ਰਕ੍ਖਿੰਸੁ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਤਤਿਯਸਙ੍ਗੀਤਿਕਥਾ]।

ਅਥ ਮੋਗ੍ਗਲਿਪੁਤ੍ਤਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰੋ ਨਵਸੁ ਪਚ੍ਚਨ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਸਾਸਨਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਤ੍ਥੰ ਨਵ ਨਾਯਕਤ੍ਥੇਰੇ ਉਚ੍ਚਿਨਿਤ੍ਵਾ ਪੇਸੇਸਿ। ਤੇਸੁ ਅਟ੍ਠਹਿ ਥੇਰੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਿਤੇ **ਮਹਾਮਹਿਨ੍ਦਤ੍ਥੇਰੋ** ਛਤ੍ਤਿੰਸਾਧਿਕਦ੍ਵਿਸਤੇ (੨੩੬) ਬੁਦ੍ਧਵਸ੍ਸੇ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਤੋ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ **ਦੇਵਾਨੰਪਿਯਤਿਸ੍ਸਰਾਜ**ਪ੍ਪਮੁਖੰ ਦੀਪਕਜਨਸਮੂਹੰ ਪਸਾਦੇਤ੍ਵਾ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੰ ਸਮ੍ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ, ਤੇਨ ਚ ਰਞ੍ਞਾ ਦਿਨ੍ਨੰ **ਮਹਾਮੇਘਵਨੁਯ੍ਯਾਨੰ** ਪਟਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ **ਮਹਾਵਿਹਾਰੰ** ਨਾਮ ਸਙ੍ਘਾਰਾਮੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਤਤਿਯਸਙ੍ਗੀਤਿਕਥਾ]। ਤਤੋ ਪਭੁਤਿ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੇ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੰ ਯਾਵ **ਵਟ੍ਟਗਾਮਣਿਰਾਜ**ਕਾਲਾ ਨਿਕਾਯਨ੍ਤਰਵਾਦਾਕੁਲਰਹਿਤੰ ਨਿਮ੍ਮਲੰ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮੁਜ੍ਜਲਿਤ੍ਥ। ਵਟ੍ਟਗਾਮਣਿਰਾਜਕਾਲਤੋ ਪਨ ਪਟ੍ਠਾਯ ਨਿਕਾਯਨ੍ਤਰਵਾਦਾਪਿ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਮੁਪਾਗਮਿੰਸੁ। ਤਦਾ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਥੇਰਵਾਦਿਨੋ** ਯਥਾ ਪੁਰਾਣਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ ਤੇਹਿ ਨਿਕਾਯਨ੍ਤਰਵਾਦੇਹਿ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸੋ ਅਮਲੀਨੋ ਪਕਤਿਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯ, ਤਥਾ ਤੰ ਮਹੁਸ੍ਸਾਹੇਨ ਸੁਰਕ੍ਖਿਤੰ ਰਕ੍ਖਿੰਸੁ। ਕਥੰ?

ਅਭਯਗਿਰਿਨਿਕਾਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ

ਵਟ੍ਟਗਾਮਣਿਰਾਜਾ ਹਿ (੪੨੫-ਬੁਦ੍ਧਵਸ੍ਸੇ) ਰਜ੍ਜੰ ਪਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਮਾਸਮਤ੍ਤਕਾਲੇ **ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਤਿਸ੍ਸਦਾਮਰਿਕੇਨ** ਸਤ੍ਤਹਿ ਚ ਦਮਿਲ਼ਯੋਧੇਹਿ ਉਪਦ੍ਦੁਤੋ ਸਙ੍ਗਾਮੇ ਚ ਪਰਾਜਿਤੋ ਪਲਾਯਿਤ੍ਵਾ ਸਾਧਿਕਾਨਿ ਚੁਦ੍ਦਸਵਸ੍ਸਾਨਿ ਨਿਲੀਯਿਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰਵੇਸੇਨ ਵਸਤਿ [ਮਹਾਵੰਸੇ ੩੩-ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ ੩੭-ਗਾਥਾਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ]। ਤਦਾ ਲਙ੍ਕਾਦੀਪੇ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚੋਰਭਯੇਨ ਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖਭਯੇਨ ਚ ਉਪਦ੍ਦੁਤਾ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਚਤੂਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਉਪਟ੍ਠਾਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੂ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਤਤੋ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੰ ਧਾਰੇਨ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ। ਲਙ੍ਕਾਦੀਪੇਯੇਵ ਓਹੀਨਾਪਿ ਥੇਰਾ ਯਥਾਲਦ੍ਧੇਹਿ ਕਨ੍ਦਮੂਲਪਣ੍ਣੇਹਿ ਯਾਪੇਨ੍ਤਾ ਕਾਯੇ ਵਹਨ੍ਤੇ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੰ ਸਜ੍ਝਾਯੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਅਵਹਨ੍ਤੇ ਵਾਲੁਕੰ ਉਸ੍ਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤੰ ਪਰਿਵਾਰੇਤ੍ਵਾ ਸੀਸਾਨਿ ਏਕਟ੍ਠਾਨੇ ਕਤ੍ਵਾ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿੰ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਦ੍ਵਾਦਸ ਸੰਵਚ੍ਛਰਾਨਿ ਸਾਟ੍ਠਕਥੰ ਤੇਪਿਟਕੰ ਅਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਧਾਰਯਿੰਸੁ। ਯਦਾ ਪਨ ਵਟ੍ਟਗਾਮਣਿਰਾਜਾ ਦਮਿਲ਼ਰਾਜਾਨੰ ਹਨ੍ਤ੍ਵਾ (੪੫੫-੪੬੬ ਬੁਦ੍ਧਵਸ੍ਸਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ) ਪੁਨਪਿ ਰਜ੍ਜੰ ਕਾਰੇਸਿ [ਮਹਾਵੰਸੇ ੩੩, ੭੮-ਗਾਥਾ]। ਤਦਾ ਤੇ ਥੇਰਾ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਤੋ ਪਚ੍ਚਾਗਤਤ੍ਥੇਰੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਤੇਪਿਟਕੰ ਸੋਧੇਨ੍ਤਾ ਏਕਕ੍ਖਰਮ੍ਪਿ ਅਸਮੇਨ੍ਤੰ ਨਾਮ ਨ ਪਸ੍ਸਿੰਸੁ [ਅ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੧੩੦; ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੮੧੦]। ਯੋਪਿ ਚ **ਮਹਾਨਿਦ੍ਦੇਸੋ** ਤਸ੍ਮਿੰ ਕਾਲੇ ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਦੁਸ੍ਸੀਲਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਪਗੁਣੋ ਅਹੋਸਿ, ਸੋਪਿ **ਮਹਾਤਿਪਿਟਕ**ਤ੍ਥੇਰੇਨ **ਮਹਾਰਕ੍ਖਿਤ**ਤ੍ਥੇਰੰ ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕਾ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਰਕ੍ਖਿਤੋ ਅਹੋਸਿ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੫੮੫]। ਏਵੰ ਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖਰਟ੍ਠਕ੍ਖੋਭੁਪਦ੍ਦਵੇਹਿ ਪੀਲ਼ਿਤਤ੍ਤਾ ਦੁਦ੍ਧਰਸਮਯੇਪਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੰ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚੰ ਧਾਰਯਿੰਸੁ।

ਰਾਜਾ **ਅਭਯਗਿਰਿੰ** ਨਾਮ ਵਿਹਾਰੰ ਕਾਰੇਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਤੂਪਕਾਰਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ **ਮਹਾਤਿਸ੍ਸ**ਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਅਦਾਸਿ। ਸੋ ਪਨ ਥੇਰੋ ਕੁਲਸੰਸਗ੍ਗਬਹੁਲਤ੍ਤਾ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਹਿ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਪਬ੍ਬਾਜਨੀਯਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵਾ ਨੀਹਟੋ। ਤਦਾਸ੍ਸ ਸਿਸ੍ਸੋ **ਬਹਲਮਸ੍ਸੁਤਿਸ੍ਸ**ਨਾਮਕੋ ਥੇਰੋ ਤੰ ਕਮ੍ਮੰ ਪਟਿਬਾਹਿ, ਤੇਨਸ੍ਸ ਸਙ੍ਘੋ ਉਕ੍ਖੇਪਨੀਯਕਮ੍ਮੰ ਅਕਾਸਿ। ਸੋ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ ਕੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਅਭਯਗਿਰਿਵਿਹਾਰਮੇਵ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤੇਨ ਮਹਾਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰੇਨ ਏਕਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਸੁੰ ਗਣੰ ਵਹਨ੍ਤੋ ਵਸਿ। ਤੇ ਚ ਦ੍ਵੇ ਥੇਰਾ ਨ ਮਹਾਵਿਹਾਰੰ ਪੁਨਾਗਮਿੰਸੁ [ਮਹਾਵੰਸੇ ੩੩, ੭੯-ਗਾਥਾਦੀਸੁ। ਨਿਕਾਯਸਙ੍ਗਹੇ]। ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੇ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀ, ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸੀਤਿ ਦ੍ਵੇ ਨਿਕਾਯਾਜਾਤਾ। ਇਦੰ ਤਾਵ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੇ ਸਾਸਨਪਰਿਹਾਨਿਯਾ ਪਠਮੰ ਕਾਰਣੰ।

ਧਮ੍ਮਰੁਚਿਨਿਕਾਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ

ਤਦਾ ਚ ਰਾਜਾ ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸੀਸੁਯੇਵ ਭਿਕ੍ਖੂਸੁ ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਸਨ੍ਨੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤੇਯੇਵ ਚਤੂਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਪਵਾਰੇਤ੍ਵਾ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤਾਦਯੋਪਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ ਬਹੂ ਜਨਾ ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਆਰਾਮੇ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਚ ਬਹੂ ਆਵਾਸੇ ਕਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂ ਦੇਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸਿਨੋ ਭਿਕ੍ਖੂ ਬਹੂਨਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਜਨਾਨਂ ਸਕ੍ਕਤਾ ਚੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪੂਜਿਤਾ ਚ ਮਾਨਿਤਾ ਚ। ਪੁਨ ਚ ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸਿਨੋ ਬਹਲਮਸ੍ਸੁਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰਾਦਯੋਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠਤੋ ਆਗਤਂ ਵਜ੍ਜਿਪੁਤ੍ਤਕਗਣਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਰੁਚਿਨਿਕਾਯਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਭੂਤਂ ਸਕ੍ਕਤਭਾਸਾਰੋਪਿਤਂ ਅਭਿਨਵਮ੍ਪਿ ਪਿਟਕਂ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਤਿ [ਮਹਾਵਂਸੇ ੩੩, ੯੯ ਗਾਥਾਸੁ। ਨਿਕਾਯਸਙ੍ਗਹੇ], ਤੇਨ ਤੇਪਿ ਧਮ੍ਮਰੁਚਿਨਿਕਾਯਿਕਾ ਨਾਮ ਅਹੇਸੁਂ। ਇਦਂ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੇ ਸਾਸਨਪਰਿਹਾਨਿਯਾ ਦੁਤਿਯਂ ਕਾਰਣਂ।

ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਪੋਤ੍ਥਕਾਰੋਪਨੰ

ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸਿਨੋ ਪਨ ਪੋਰਾਣਿਕੰ ਪਾਲ਼ਿਭਾਸਾਯ ਸਙ੍ਗਿਤੰ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਪਿਟਕਮੇਵ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਮੁਖਪਾਠੇਨੇਵ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ। ਤਦਾ ਪਨ ਥੇਰਾ ਪਚ੍ਛਿਮਜਨਾਨੰ ਸਤਿਪਞ੍ਞਾਹਾਨਿੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਬੁਦ੍ਧਕਾਲਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਤੰਕਾਲਾ ਮੁਖਪਾਠੇਨਾਭਤੰ ਸਾਟ੍ਠਕਥੰ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯੰ ਪੋਤ੍ਥਕੇ ਆਰੋਪੇਤੁੰ ਸਮਾਰਭਿਂਸੁ। ਸਮਾਰਭਮਾਨਾ ਚ ਤੇ **ਅਨੁਰਾਧਰਾਜਧਾਨਿ**ਪੁਰਤੋ ਅਟ੍ਠਸਟ੍ਠਿਮਿਲਪ੍ਪਮਾਣੇ **ਮਲਯ**ਜਨਪਦੇ **ਮਾਤੁਲ** [ਮਾਤਲੇ ਇਤਿ ਏਤਰਹਿ ਵੋਹਾਰੋ] ਨਗਰੇ **ਆਲੋਕ**ਲੇਣੇ ਵਸਨ੍ਤਾ ਏਕਸ੍ਸ ਤਨ੍ਨੇਸਿਕਸ੍ਸ ਜਨਪਦਾਧਿਪਤਿਨੋ ਆਰਕ੍ਖੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤੰ **ਪੋਤ੍ਥਕਾਰੋਪਨਕਮ੍ਮ**ਮਕਂਸੁ [ਮਹਾਵਂਸੇ ੩੩, ੧੦੦-੧੦੧-ਗਾਥਾਸੁ]। ਤੇਨਿਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਤਦਾ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸਿਨੋ ਥੇਰਾ ਰਾਜਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤੇਹਿ ਅਲਦ੍ਧੂਪਕਾਰਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਬਲੇਨੇਵ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਪੋਤ੍ਥਕਾਰੋਪਨਕਮ੍ਮਮਕਂਸੂ''ਤਿ ਚ, ''ਤਞ੍ਚ ਯਥੇਵ ਪਚ੍ਛਿਮਜਨਾਨੰ ਸਤਿਪਞ੍ਞਾਹਾਨਿੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਕਤੰ, ਤਥੇਵ ਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖਰਟ੍ਠਕ੍ਖੋਭਾਦਿਭਯੁਪਦ੍ਦੁਤਕਾਲੇਸੁ ਦੁਦ੍ਧਰਭਾਵਮ੍ਪਿ ਦਿਸ੍ਵਾ''ਤਿ ਚ, ਤਥਾ ''ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸੀਨੰ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਸਮਯਨ੍ਤਰਵਾਦੇਹਿ ਅਨਾਕੁਲਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਕਤ''ਨ੍ਤਿ ਚ। ਏਵੰ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸਿਨੋ ਥੇਰਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਥੇਰਵਾਦਪਿਟਕੰ ਸਮਯਨ੍ਤਰੇਹਿ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ ਯਥਾ ਪੁਰੇ, ਤਥਾ ਪਾਲ਼ਿਭਾਸਾਯ ਏਵ ਪੋਤ੍ਥਕੇ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾਪਿ ਸੁਰਕ੍ਖਿਤੰ ਰਕ੍ਖਿਂਸੁ। ਯਦਿ ਹਿ ਤਦਾ ਤੇਪਿਟਕੰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਅਨਾਰੋਪਿਤਮਸ੍ਸ, ਪਚ੍ਛਾਕਾਲੇਸੁ ਸਮਯਨ੍ਤਰਤੋ ਆਗਤਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ''ਨੇਤਾਨਿ ਅਮ੍ਹਾਕ''ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤੁੰ ਨ ਸੁਕਰਾਨਿ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ। ਯਤੋ ਚ ਖੋ ਤਦਾ ਸਾਟ੍ਠਕਥੰ ਤੇਪਿਟਕੰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਆਰੋਪਿਤੰ, ਤਤੋਯੇਵ ਅਨਾਗਤਕਾਲੇਸੁ ਸਮਯਨ੍ਤਰਾਗਤਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਤੇਹਿ ਪੋਤ੍ਥਕੇਹਿ ਸਂਸਨ੍ਦੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤੁੰ ਸੁਕਰਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਥਾ ਹਿ **ਭਾਤਿਯਰਾਜ**ਕਾਲੇ (੫੨੪-੫੫੨-ਬੁ-ਵ) ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸੀਹਿ ਵਿਨਯੇ ਵਿਵਾਦੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿ। ਤਦਾ ਰਾਜਾ **ਦੀਘਕਾਰਾਯਨੰ** ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਜਾਤਿਕੰ ਅਮਚ੍ਚੰ ਥੇਰਾਨੰ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਪੇਸੇਸਿ। ਸੋ ਉਭਿਨ੍ਨੰ ਸੁਤ੍ਤੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੰ ਅਦਾਸਿ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੩੮੪]। ਤਥਾ **ਵੋਹਾਰਕਤਿਸ੍ਸਰਾਜ**ਕਾਲੇ ਚ (੭੫੮-੭੮੦ ਬੁ-ਵ) **ਗੋਠਾਭਯਰਾਜ**ਕਾਲੇ ਚ (੭੯੭-੮੧੦ ਬੁ-ਵ) ਥੇਰਵਾਦਿਕਾ ਪੋਤ੍ਥਕਾਰੂਲ਼੍ਹੇਨ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇਨ ਸਂਸਨ੍ਦੇਤ੍ਵਾ ਅਧਮ੍ਮਵਾਦੰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਂਸੁ [ਨਿਕਾਯਸਙ੍ਗਹੇ ੧੨-ਪਿਟ੍ਠੇ]।

ਅਧਮ੍ਮਵਾਦੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ

ਅਯਂ ਪਨ ਆਦਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਸਾਸਨਮਲਭੂਤਾਨਂ ਅਧਮ੍ਮਵਾਦਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। **ਅਸੋਕਰਞ੍ਞੋ** ਹਿ ਕਾਲੇ ਉਪ੍ਪਬ੍ਬਾਜੇਤ੍ਵਾ ਨਿਕ੍ਕਡ੍ਢਿਤਾ **ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ** ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ ਅਲਦ੍ਧਪਤਿਟ੍ਠਾ ਕੋਧਾਭਿਭੂਤਾ **ਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਤਤੋ** ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ **ਰਾਜਗਹ**ਸਮੀਪੇ **ਨਾਲਨ੍ਦਾਯਂ** ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਨ੍ਤਯਿਂਸੁ ‘‘ਮਹਾਜਨਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ ਅਨਵਗਾਹਤ੍ਥਾਯ ਸਕਜਾਨਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ ਨਾਸੇਤਬ੍ਬੋ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਤੇਸਂ ਸਮਯਂ ਅਜਾਨਨ੍ਤੇਹਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਉਪਾਯੇਨ ਪੁਨਪਿ ਤਤ੍ਥ ਪਬ੍ਬਜਿਤਬ੍ਬਮੇਵਾ’’ਤਿ। ਤੇ ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਨ੍ਤਯਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਥੇਰਵਾਦੀਨਮਨ੍ਤਰਂ ਪਵਿਸਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਾ ਤਦਞ੍ਞੇਸਂ ਸਤ੍ਤਰਸਨ੍ਨਂ ਮਹਾਸਙ੍ਘਿਕਾਦਿਨਿਕਾਯਾਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਭਾਵਂ ਅਜਾਨਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਮੁਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਤਞ੍ਚ ਵਿਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਤਤੋ **ਕੋਸਮ੍ਬਿਂ** ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਨਾਸਨਾਯ ਉਪਾਯਂ ਮਨ੍ਤਯਿਤ੍ਵਾ ੨੫੩-ਬੁਦ੍ਧਵਸ੍ਸੇ ਛਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਵਸਨ੍ਤਾ (੧) **ਹੇਮਵਤਿਕੋ** (੨) **ਰਾਜਗਿਰਿਕੋ** (੩) **ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਥਿਕੋ** (੪) **ਪੁਬ੍ਬਸੇਲਿਯੋ** (੫) **ਅਪਰਸੇਲਿਯੋ** (੬) **ਵਾਜਿਰਿਯੋ** (੭) **ਵੇਤੁਲ੍ਲੋ** (੮) **ਅਨ੍ਧਕੋ** (੯) **ਅਞ੍ਞਮਹਾਸਙ੍ਘਿਕੋ**ਤਿ ਨਵ ਅਭਿਨਵੇ ਨਿਕਾਯੇ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸੁਂ [ਨਿਕਾਯਸਙ੍ਗਹੇ ੯-ਪਿਟ੍ਠੇ]। ਤੇਸਂ ਨਾਮਾਨਿ ਚ ਲਦ੍ਧਿਯੋ ਚ **ਕਥਾਵਤ੍ਥੁਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** ਆਗਤਾਯੇਵ।

ਤੇਸੁ ਹੇਮਵਤਿਕਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪਤਿਰੂਪਕਂ ਬੁਦ੍ਧਭਾਸਿਤਭਾਵੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ

(੧) **ਵਣ੍ਣਪਿਟਕਂ** ਨਾਮ ਗਨ੍ਥਂ ਅਕਂਸੁ।

ਰਾਜਗਿਰਿਕਾ (੨) **ਅਙ੍ਗੁਲਿਮਾਲਪਿਟਕਂ**,

ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਥਿਕਾ (੩) **ਗੂਲ਼੍ਹਵੇਸ੍ਸਨ੍ਤਰਂ**,

ਪੁਬ੍ਬਸੇਲਿਯਾ (੪) **ਰਟ੍ਠਪਾਲਗਜ੍ਜਿਤਂ**,

ਅਪਰਸੇਲਿਯਾ (੫) **ਆਲ਼ਵਕਗਜ੍ਜਿਤਂ**,

ਵਜਿਰਪਬ੍ਬਤਵਾਸਿਨੋ ਵਾਜਿਰਿਯਾ (੬) **ਗੂਲ਼੍ਹਵਿਨਯਂ** ਨਾਮ ਗਨ੍ਥਂ ਅਕਂਸੁ।

ਤੇਯੇਵ ਸਬ੍ਬੇ ਮਾਯਾਜਾਲਤਨ੍ਤ-ਸਮਾਜਤਨ੍ਤਾਦਿਕੇ ਅਨੇਕੇ **ਤਨ੍ਤਗਨ੍ਥੇ** ਚ, ਮਰੀਚਿਕਪ੍ਪ-ਹੇਰਮ੍ਭਕਪ੍ਪਾਦਿਕੇ ਅਨੇਕੇ **ਕਪ੍ਪਗਨ੍ਥੇ** ਚ ਅਕਂਸੁ।

ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਿਨੋ ਪਨ (੭) **ਵੇਤੁਲ੍ਲਪਿਟਕ**ਮਕਂਸੁ।

ਅਨ੍ਧਕਾ ਚ (੮) **ਰਤਨਕੂਟਾ**ਦਿਕੇ ਗਨ੍ਥੇ,

ਅਞ੍ਞਮਹਾਸਙ੍ਘਿਕਾ ਚ (੯) **ਅਕ੍ਖਰਸਾਰਿਯਾ**ਦਿਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਅਕਂਸੁ [ਨਿਕਾਯਸਙ੍ਗਹੇ ੯-ਪਿਟ੍ਠੇ]।

ਤੇਸੁ ਪਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪਤਿਰੂਪਕੇਸੁ ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦੋ, ਵਾਜਿਰਿਯਵਾਦੋ, ਰਤਨਕੂਟਸਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿਯੇਵ ਤੀਣਿ ਲਙ੍ਕਾਦੀਪਮੁਪਾਗਤਾਨਿ, ਅਞ੍ਞਾਨਿ ਪਨ ਵਣ੍ਣਪਿਟਕਾਦੀਨਿ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪੇਯੇਵ ਨਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ **ਨਿਕਾਯਸਙ੍ਗਹੇ** ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਣ੍ਣਪਿਟਕਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਪਨ ਲਙ੍ਕਾਦੀਪਮੁਪਾਗਤਚ੍ਛਾਯਾ ਦਿਸ੍ਸਤੇਵ। ਤਥਾ ਹਿ **ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਯ** ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾਯਂ (੩, ੯-ਪਿਟ੍ਠੇ)

“ਵਣ੍ਣਪਿਟਕ ਅਙ੍ਗੁਲਿਮਾਲਪਿਟਕਰਟ੍ਠਪਾਲਗਜ੍ਜਿਤਆਲ਼ਵਕਗਜ੍ਜਿਤਗੂਲ਼੍ਹਮਗ੍ਗਗੂਲ਼੍ਹਵੇਸ੍ਸਨ੍ਤਰ ਗੂਲ਼੍ਹਵਿਨਯ ਵੇਦਲ੍ਲਪਿਟਕਾਨਿ [ਏਤ੍ਥ “ਵੇਪੁਲ੍ਲ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ, ਵੇਤੁਲ੍ਲਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਕੋ ਏਕਂ, ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਪਿਟਕਸ੍ਸੇਵ ਨਾਮ”ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਗੇਨ ਨਾਮ ਆਚਰਿਯੇਨ ਅਭਿਧਮ੍ਮਸਮੁਚ੍ਚਯੇ ਨਾਮ ਮਹਾਯਾਨਿਕਗਨ੍ਥੇ (੭੯-ਪਿਟ੍ਠੇ) “ਵੇਪੁਲ੍ਲਂ ਕਤਮਂ? ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਪਿਟਕਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਭਾਸਿਤਂ। ਯਦੁਚ੍ਚਤੇ ਵੇਪੁਲ੍ਲਂ, ਤਂ ਵੇਦਲ੍ਲਮਪਜੁਚ੍ਚਤੇ, ਵੇਤੁਲ੍ਲਮਪਜੁਚ੍ਚਤੇ। ਕਿਮਤ੍ਥਂ ਵੇਪੁਲ੍ਲਮੁਚ੍ਚਤੇ? ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨਂ ਹਿਤਸੁਖਾਧਿਟ੍ਠਾਨਤੋ, ਉਦਾਰਗਮ੍ਭੀਰਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਤੋ ਚ। ਕਿਮਤ੍ਥਮੁਚ੍ਚਤੇ ਵੇਦਲ੍ਲਂ? ਸਬ੍ਬਾਵਰਣਵਿਦਲਨਤੋ। ਕਿਮਤ੍ਥਮੁਚ੍ਚਤੇ ਵੇਤੁਲ੍ਲਂ? ਉਪਮਾਨਧਮ੍ਮਾਨਂ ਤੁਲਨਾਭਾਵਤੋ”ਤਿ] ਪਨ ਅਬੁਦ੍ਧਵਚਨਾਨਿਯੇਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤ”ਨ੍ਤਿ ਚ।

ਸਾਰਤ੍ਥਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਸਂਯੁਤ੍ਤਟ੍ਠਕਥਾਯਮ੍ਪਿ (੨, ੧੯੬-ਪਿਟ੍ਠੇ)

“ਗੂਲ਼੍ਹਵਿਨਯਂ ਗੂਲ਼੍ਹਵੇਸ੍ਸਨ੍ਤਰਂ ਗੂਲ਼੍ਹਮਹੋਸਧਂ ਵਣ੍ਣਪਿਟਕਂ ਅਙ੍ਗੁਲਿਮਾਲਪਿਟਕਂ ਰਟ੍ਠਪਾਲਗਜ੍ਜਿਤਂ ਆਲ਼ਵਕਗਜ੍ਜਿਤਂ ਵੇਦਲ੍ਲਪਿਟਕਨ੍ਤਿ ਅਬੁਦ੍ਧਵਚਨਂ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪਤਿਰੂਪਕਂ ਨਾਮਾ”ਤਿ ਚ–

ਤੇਸਂ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਨ ਹਿ ਤਾਨਿ ਅਸੁਤ੍ਵਾ, ਤੇਸਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਂ ਅਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯੇਹਿ ਤਾਨਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾ, ਨਾਪਿ ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਵਚਨਂ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਿਕਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯਾਨਂ ਵਚਨਂ ਭਵਿਤੁਂ, ਮਹਾਮਹਿਨ੍ਦਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਂ ਗਮਨਸਮਯੇ ਤੇਸਂਯੇਵ ਅਭਾਵਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਨਿ ਚ ਤਦਞ੍ਞਾਨਿ ਚ ਮਹਾਯਾਨਿਕਪਿਟਕਾਨਿ ਤਂਕਾਲਿਕਾਨਿ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਮੁਪਾਗਤਾਨੀਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤੇਸੁ ਚ ਵ**ਜ੍ਜਿਪੁਤ੍ਤਕਗਣ**ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ **ਧਮ੍ਮਰੁਚਿਨਿਕਾਯਸ੍ਸ** ਪਿਟਕਾਨਂ ਤਦੁਪਾਗਮਨਂ ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਦਞ੍ਞੇਸਂ ਪਨ ਤਦੁਪਾਗਮਨਂ ਏਵਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਸ੍ਸ ਪਠਮਨਿਗ੍ਗਹੋ

ਵੋ**ਹਾਰਕਤਿਸ੍ਸ**ਰਞ੍ਞੋ ਕਾਲੇ (੭੫੮-੭੮੦-ਬੁ-ਵ) ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸਿਨੋ ਧਮ੍ਮਰੁਚਿਨਿਕਾਯਿਕਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਸਾਸਨਵਿਨਾਸਨਤ੍ਥਾਯ ਭਿਕ੍ਖੁਵੇਸਧਾਰੀਹਿ ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਿਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਰਚਿਤੰ ਵੇਤੁਲ੍ਲਪਿਟਕੰ ਸਮ੍ਪਟਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਇਦੰ ਬੁਦ੍ਧਭਾਸਿਤ’’ਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤਿ। ਤੰ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸਿਨੋ ਥੇਰਵਾਦਿਕਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇਨ ਸੰਸਨ੍ਦੇਤ੍ਵਾ ਅਧਮ੍ਮਵਾਦੋਤਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿੰਸੁ। ਤੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਰਾਜਾ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਥਪਾਰਗੁੰ **ਕਪਿਲੰ** ਨਾਮ ਅਮਚ੍ਚੰ ਪੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੰ ਕਾਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਬੁਦ੍ਧਭਾਸਿਤਭਾਵੰ ਞਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬੰ ਵੇਤੁਲ੍ਲਪੋਤ੍ਥਕੰ ਝਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤਲ੍ਲਦ੍ਧਿਕੇ ਚ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੂ ਨਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੰ ਜੋਤੇਸਿ [ਨਿਕਾਯਸਙ੍ਗਹੇ ੧੨-ਪਿਟ੍ਠੇ]। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਮਹਾਵੰਸੇ –

੩੬-੪੧ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦੰ ਮਦ੍ਦਿਤ੍ਵਾ, ਕਾਰੇਤ੍ਵਾ ਪਾਪਨਿਗ੍ਗਹੰ।
ਕਪਿਲੇਨ ਅਮਚ੍ਚੇਨ, ਸਾਸਨੰ ਜੋਤਯੀ ਚ ਸੋ’’ਤਿ॥

ਸਾਗਲਿਯਨਿਕਾਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ

ਪੁਨਪਿ ਤੇ ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸਿਨੋ **ਗੋਠਾਭਯ**ਰਞ੍ਞੋ ਕਾਲੇ (੭੯੭-੮੧੦-ਬੁ-ਵ) ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਂ ਤਥੇਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤਿ। ਤਦਾ ਪਨ ਤੇਸੁ **ਉਸ੍ਸਿਲਿਯਾਤਿਸ੍ਸੋ** ਨਾਮ ਮਹਾਥੇਰੋ **ਵੋਹਾਰਕਤਿਸ੍ਸ**ਰਾਜਕਾਲੇ ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦੀਨਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਕਤਨਿਗ੍ਗਹਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ''ਵਿਚਾਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋ ਸਮਯੇ ਤਥੇਵ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਨ ਭਦ੍ਦਕਮੇਤ''ਨ੍ਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ''ਨ ਮਯਂ ਤੇਹਿ ਏਕਤੋ ਹੋਮਾ''ਤਿ ਤਿਸਤਮਤ੍ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਕ੍ਖਿਣਗਿਰਿਵਿਹਾਰਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ **ਧਮ੍ਮਰੁਚਿਨਿਕਾਯ**ਤੋ ਵਿਸੁਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਸਿ। ਤੇਸੁ **ਸਾਗਲੋ** ਨਾਮ ਮਹਾਥੇਰੋ ਤਤ੍ਥੇਵ ਦਕ੍ਖਿਣਗਿਰਿਮ੍ਹਿ ਵਸਨ੍ਤੋ ਆਗਮਬ੍ਯਾਖ੍ਯਾਨਮਕਾਸਿ। ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਤਂ ਥੇਰਮਾਰਬ੍ਭ ਤਸ੍ਸਨ੍ਤੇਵਾਸਿਨੋ **ਸਾਗਲਿਯਾ** ਨਾਮ ਅਹੇਸੁਂ। ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਵਾਦੋ ਪਚ੍ਛਾ **ਮਹਾਸੇਨ**ਰਾਜਕਾਲੇ **ਜੇਤਵਨਵਿਹਾਰੇ** ਪਤ੍ਥਰਿ [ਨਿਕਾਯ ੧੩-ਪਿਟ੍ਠੇ]।

ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯਨਿਗ੍ਗਹੋ

ਗੋਠਾਭਯੋ ਪਨ ਰਾਜਾ ਪਞ੍ਚਸੁ [ਮਹਾਵਿਹਾਰ, ਚੇਤਿਯ, ਥੂਪਾਰਾਮ, ਇਸ੍ਸਰਸਮਣਕ, ਵੇਸ੍ਸਗਿਰਿਵਿਹਾਰਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ] ਵਿਹਾਰੇਸੁ ਮਹਾਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਂ ਏਕਤੋ ਸਨ੍ਨਿਪਾਤੇਤ੍ਵਾ ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਸ੍ਸ ਅਬੁਦ੍ਧਭਾਸਿਤਭਾਵਂ ਞਤ੍ਵਾ ਤਂਵਾਦਿਨੋ ਸਟ੍ਠਿ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੂ ਲਕ੍ਖਣਾਹਤੇ ਕਤ੍ਵਾ ਰਟ੍ਠਤੋ ਪਬ੍ਬਾਜੇਸਿ, ਵੇਤੁਲ੍ਲਪੋਤ੍ਥਕਾਨਿ ਚ ਝਾਪੇਤ੍ਵਾ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨਂ ਜੋਤੇਸਿ [ਮਹਾਵਂਸੇ ੩੬, ੧੧੧-੧੧੨-ਗਾਥਾਸੁ, ਨਿਕਾਯ ੧੩-ਪਿਟ੍ਠੇ]।

ਤਦਾ ਰਟ੍ਠਤੋ ਪਬ੍ਬਾਜਿਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਭਿਕ੍ਖੂਸੁ ਕੇਚਿ **ਕਾਵੀਰਪਟ੍ਟਨਂ** ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਵਸਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਸਮਯੇ ਏਕੋ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਮਾਣਵਕੋ ਦੇਸਨ੍ਤਰਤੋ ਕਾਵੀਰਮਾਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਟ੍ਟਨਗਾਮਿਕੇਹਿ ਤੇਸਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਕਤੂਪਹਾਰਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਤੇਸਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ **ਸਙ੍ਘਮਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਨਾਮੇਨ ਪਾਕਟੋ ਅਹੋਸਿ। ਸੋ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਿਚ੍ਛਯਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਗੋਠਾਭਯਰਞ੍ਞਾ ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਹੇਤੁ ਤੇਸਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਰਟ੍ਠਾ ਪਬ੍ਬਾਜਿਤਭਾਵਂ ਞਤ੍ਵਾ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨਂ ਕੁਦ੍ਧੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ''ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਂ ਵਾ ਨੇ ਗਾਹਾਪੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਵਿਹਾਰੇ ਵਾ ਨੇਸਂ ਉਮ੍ਮੂਲੇਤ੍ਵਾ ਵਿਨਾਸੇਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਰਾਜਾਨਂ ਪਸਾਦੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ ਪੁਤ੍ਤੇ ਸਿਪ੍ਪਂ ਸਿਕ੍ਖਾਪੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਆਰਭਿ। ਤਥਾਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਾਦਸ੍ਸ ਜਾਨਨਸਮਤ੍ਥਂ **ਜੇਟ੍ਠਤਿਸ੍ਸਂ** ਓਹਾਯ ਅਨਾਗਤੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਚਨਂ ਕਾਰਾਪੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਂ ਕਨਿਟ੍ਠਂ **ਮਹਾਸੇਨਕੁਮਾਰ**ਮੇਵ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਸਿਪ੍ਪਂ ਸਿਕ੍ਖਾਪੇਸਿ। ਵਿਤੁਨੋ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਜੇਟ੍ਠਤਿਸ੍ਸਕੁਮਾਰੇ ਰਜ੍ਜਂ ਪਤ੍ਤੇ (੮੧੦-੮੧੯-ਬੁ-ਵ) ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋ ਭੀਤੋ ਕਾਵੀਰਪਟ੍ਟਨਮੇਵ ਗਤੋ [ਮਹਾਵਂਸੇ ੩੬, ੧੧੩-ਗਾਥਾਦੀਸੁ, ਨਿਕਾਯ ੧੪-ਪਿਟ੍ਠੇ]।

ਮਹਾਸੇਨਰਞ੍ਞੋ ਪਨ ਕਾਲੇ (੮੧੯-੮੪੫-ਬੁ-ਵ) ਸੋ ਪੁਨ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਮਾਗਨ੍ਤ੍ਵਾ **ਅਭਯਗਿਰਿਵਿਹਾਰੇ** ਵਸਨ੍ਤੋ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਹਿ ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਂ ਗਾਹਾਪੇਤੁਂ ਨਾਨਾਪਕਾਰੇਹਿ ਵਾਯਾਮਮਕਾਸਿ। ਤਥਾਪਿ ਤੇਹਿ ਤਂ ਗਾਹਾਪੇਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਰਾਜਾਨਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਨਾਨਾਕਾਰਣੇਹਿ ਸਞ੍ਞਾਪੇਤ੍ਵਾ ''ਯੋ ਕੋਚਿ ਏਕਸ੍ਸਪਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸਿਨੋ ਆਹਾਰਂ ਦਦੇਯ੍ਯ, ਤਸ੍ਸ ਸਤਂ ਦਣ੍ਡੋ''ਤਿ ਰਞ੍ਞੋ ਆਣਾਯ ਨਗਰੇ ਭੇਰਿਂ ਚਰਾਪੇਸਿ। ਤਦਾ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸਿਨੋ ਨਗਰੇ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਚਰਨ੍ਤਾ ਤਯੋ ਦਿਵਸੇ ਭਿਕ੍ਖਮਲਦ੍ਧਾ ਮਹਾਪਾਸਾਦੇ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ ''ਸਚੇ ਮਯਂ ਖੁਦਾਹੇਤੁ ਅਧਮ੍ਮਂ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯਾਮ, ਬਹੂ ਜਨਾ ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਪਾਯਗਾਮਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਮਯਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬੇ ਸਾਵਜ੍ਜਾ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਮਯਂ ਜੀਵਿਤਹੇਤੁਪਿ ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਂ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਸਮ੍ਮਨ੍ਤਯਿਤ੍ਵਾ ਮਹਾਵਿਹਾਰਾਦਿਕੇ ਸਬ੍ਬਵਿਹਾਰੇ ਛਡ੍ਡੇਤ੍ਵਾ **ਰੋਹਣਜਨਪਦਞ੍ਚ ਮਲਯਪਦੇਸਞ੍ਚ** ਅਗਮਿਂਸੁ [ਮਹਾਵਂਸੇ ੩੭, ੨-੬-ਗਾਥਾਸੁ। ਨਿਕਾਯਸਙ੍ਗਹੇ ੧੪-ਪਿਟ੍ਠੇ]।

ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦੋ

ਕੀਦਿਸੋ **ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦੋ** ਨਾਮ, ਯਤੋ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸਿਨੋ ਅਤਿਵਿਯ ਜਿਗੁਚ੍ਛਿਂਸੂਤਿ? ਇਦਾਨਿ ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਸ੍ਸ ਸਰੂਪਂ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਪਕਾਸੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ, ਵੇਤੁਲ੍ਲਨਾਮੇਨ ਪੋਤ੍ਥਕਾਨਂ ਵਾ ਨਿਕਾਯਸ੍ਸ ਵਾ ਏਤਰਹਿ ਅਪਾਕਟਭਾਵਤੋ। ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਿਟਕੇ ਪਨ ਕਥਾਵਤ੍ਥੁਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ [ਕਥਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੭੯੩-੭੯੪ ਆਦਯੋ] ਕਤਿਪਯਾ ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਾ ਆਗਤਾ। ਕਥਂ? –

‘‘ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਮਗ੍ਗਫਲਾਨੇਵ ਸਙ੍ਘੋ, ਮਗ੍ਗਫਲੇਹਿ ਅਞ੍ਞੋ ਸਙ੍ਘੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਿ ਚ ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਙ੍ਘੋ ਦਕ੍ਖਿਣਂ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀ’’ਤਿ ਚ (੧)।

‘‘ਮਗ੍ਗਫਲਾਨੇਵ ਸਙ੍ਘੋ ਨਾਮ, ਨ ਚ ਤਾਨਿ ਦਕ੍ਖਿਣਂ ਵਿਸੋਧੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਙ੍ਘੋ ਦਕ੍ਖਿਣਂ ਵਿਸੋਧੇਤੀ’’ਤਿ ਚ (੨)।

‘‘ਮਗ੍ਗਫਲਾਨੇਵ ਸਙ੍ਘੋ ਨਾਮ, ਨ ਚ ਤਾਨਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਙ੍ਘੋ ਭੁਞ੍ਜਤਿ ਪਿਵਤਿ ਖਾਦਤਿ ਸਾਯਤੀ’’ਤਿ ਚ (੩)।

ਮਗ੍ਗਫਲਾਨੇਵ ਸਙ੍ਘੋ ਨਾਮ, ਨ ਚ ਸਕ੍ਕਾ ਤੇਸਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਦਾਤੁਂ, ਨ ਚ ਤੇਹਿ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤੁਂ, ਨਾਪਿ ਤੇਸਂ ਦਾਨੇਨ ਕੋਚਿ ਉਪਕਾਰੋ ਇਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲ’’ਨ੍ਤਿ ਚ (੪)।

‘‘ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਲੋਕਾਨੁਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਂ ਪਨ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਮਾਨਂ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਿਰੁਪਕਾਰਤ੍ਤਾ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲ’’ਨ੍ਤਿ ਚ (੫)।

‘‘ਭਗਵਾ ਤੁਸਿਤਭਵਨੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥੇਵ ਵਸਤਿ, ਨ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਨਿਮ੍ਮਿਤਰੂਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਦਸ੍ਸੇਤੀ’’ਤਿ ਚ (੬)।

‘‘ਤੁਸਿਤਪੁਰੇ ਠਿਤੋ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਤ੍ਥਾਯ ਅਭਿਨਿਮ੍ਮਿਤਂ ਪੇਸੇਸਿ, ਤੇਨ ਚੇਵ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਦੇਸਨਂ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਆਨਨ੍ਦੇਨ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ, ਨ ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਭਗਵਤਾ’’ਤਿ ਚ (੭)।

‘‘ਏਕਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਮੇਥੁਨੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਟਿਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ – ਕਾਰੁਞ੍ਞੇਨ ਵਾ ਏਕੇਨ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਏਕਾਧਿਪ੍ਪਾਯੋ, ਸਂਸਾਰੇ ਵਾ ਏਕਤੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਾਤਿ ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਬੁਦ੍ਧਪੂਜਾਦੀਨਿ ਕਤ੍ਵਾ ਪਣਿਧਿਵਸੇਨ ਏਕੋ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਏਕਾਧਿਪ੍ਪਾਯੋ, ਏਵਰੂਪੋ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਜਨਾਨਂ ਏਕਾਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਮੇਥੁਨੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਟਿਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ’’ਤਿ ਚ (੮) ਏਵਂ ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦੀਨਂ ਲਦ੍ਧਿਯੋ ਆਗਤਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਯੇਵ ਨੇਸਂ ਵਾਦਾ ਥੇਰਵਾਦਗਨ੍ਥਵਸੇਨ ਦਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਆਦਿਤੋ ਚਤੂਹਿ ਵਾਦੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਾਗਤਸਙ੍ਘੋ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾ ਗਹਿਤੋ, ਵਿਨਯਾਗਤਸਙ੍ਘੋ ਚ ਸਬ੍ਬਥਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ। ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਤਯੋ ਵਾਦਾ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਵਾਦਾਨੁਵਤ੍ਤਕਾ। ਅਨ੍ਤਿਮਸ੍ਸ ਪਨ ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਵਾਦਭਾਵੋ ਅਤਿਵਿਯ ਪਾਕਟੋਤਿ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਸਮੁਚ੍ਚਯੇ ਪਨ ਵੇਤੁਲ੍ਲਪਿਟਕਸ੍ਸ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਪਿਟਕਭਾਵੋ ਪਕਾਸਿਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪੁਣ੍ਡਰਿਕਸੁਤ੍ਤਾਦਿਕੇ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਪਿਟਕੇ ਆਗਤਵਾਦੋਪਿ ‘‘ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦੋ’’ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ [ਅਭਿਧਮ੍ਮਸਮੁਚ੍ਚਯੇ ੭੯-ਪਿਟ੍ਠੇ]।

ਮਹਾਵਿਹਾਰਨਾਸਨੰ

ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਸੁ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਸਬ੍ਬਵਿਹਾਰੇ ਛਡ੍ਡੇਤ੍ਵਾ ਗਤੇਸੁ ਸਙ੍ਘਮਿਤ੍ਤੋ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਰਾਜਾਨੰ ਸਞ੍ਞਾਪੇਤ੍ਵਾ ਲੋਹਪਾਸਾਦਾਦਿਕੇ ਚਤੁਸਟ੍ਠਜਾਧਿਕੇ ਤਿਸਤਮਤ੍ਤੇ ਪਰਿਵੇਣਪਾਸਾਦੇ ਨਾਸੇਤ੍ਵਾ ਸਮੂਲੰ ਉਦ੍ਧਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਭਯਗਿਰਿਵਿਹਾਰੰ ਆਨਯਾਪੇਸਿ। ਵਿਹਾਰਭੂਮਿਯਞ੍ਚ ਕਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਪਰਣ੍ਣੇ ਵਪਾਪੇਸਿ। ਏਵੰ ਤਦਾ ਮਹਾਵਿਹਾਰੋ ਨਵ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਸੁਞ੍ਞੋ ਅਹੋਸਿ ਆਵਾਸਵਿਰਹਿਤੋ ਚ। ਅਥ ਰਾਜਾ **ਮੇਘਵਣ੍ਣਾਭਯਸ੍ਸ** ਨਾਮ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਭੂਤਸ੍ਸ ਅਮਚ੍ਚਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤੁਜ੍ਜਨਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੇਨ ਵਚਨੇਨ ਮਹਾਵਿਹਾਰੰ ਪੁਨ ਪਾਕਤਿਕੰ ਕਤ੍ਵਾ ਤੇ ਚਾਪਿ ਅਪਕ੍ਕਨ੍ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਚਤੂਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਉਪਟ੍ਠਹਿ [ਮਹਾਵੰਸੇ ੩੭-੩੦-ਗਾਥਾਸੁ। ਨਿਕਾਯਸਙ੍ਗਹੇ ੧੪-੧੫-ਪਿਟ੍ਠੇਸੁ]।

ਜੇਤਵਨਵਾਸਿਨਿਕਾਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ

ਪੁਨਪਿ ਰਾਜਾ **ਦਕ੍ਖਿਣਾਰਾਮ**ਵਾਸਿਮ੍ਹਿ ਜਿਮ੍ਹਮਾਨਸੇ **ਕੁਹਕਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰੇ** ਪਸਨ੍ਨੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸਤ੍ਥਾਯ ਮਹਾਵਿਹਾਰਸੀਮਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ **ਜੋਤਿਵਨੁਯ੍ਯਾਨੇ** ਜੇਤਵਨਵਿਹਾਰੰ ਕਾਰੇਤੁਮਾਰਭਿ। ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸਿਨੋ ਭਿਕ੍ਖੂ ਤੰ ਨਿਵਾਰੇਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਾ ਪੁਨਪਿ ਤਤੋ ਅਪਕ੍ਕਮਿੰਸੁ। ਤਦਾਪਿ ਮਹਾਵਿਹਾਰੋ ਨਵ ਮਾਸਾਨਿ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਸੁਞ੍ਞੋ ਅਹੋਸਿ। ਰਾਜਾ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨੇਵ ਤਤ੍ਥ **ਜੇਤਵਨਵਿਹਾਰੰ** ਕਾਰੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਕੁਹਕਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਅਦਾਸਿਯੇਵ। ਤਤ੍ਥ ਦਕ੍ਖਿਣਗਿਰਿਵਿਹਾਰਤੋ **ਸਾਗਲਿਯਾ** ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਵਸਿੰਸੁ। ਪਚ੍ਛਾ ਚ ਤੇ **ਅਮ੍ਬਸਾਮਣੇਰਸਿਲਾਕਾਲ**ਰਞ੍ਞੋ ਕਾਲੇ (੧੦੬੭-੧੦੮੦-ਬੁ-ਵ) ਵੇਤੁਲ੍ਲਵਾਦਿਨੋ ਅਹੇਸੁੰ [ਮਹਾਵੰਸੇ ੩੭, ੩੨-ਗਾਥਾਦੀਸੁ, ਨਿਕਾਯਸਙ੍ਗਹੇ ੧੫-ਪਿਟ੍ਠੇ]।

ਏਵੰ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਮਾਗਮਨਕਾਲਤੋ (੯੬੫-ਬੁ-ਵ) ਪੁਬ੍ਬੇਯੇਵ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਥੇਰਵਾਦੀਹਿ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਹਿ ਵਿਰੁਦ੍ਧਸਮਯਾ **ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸਿਨੋ** (੪੫੫-ਬੁ-ਵ) **ਸਾਗਲਿਯਾ** (੭੯੭-੮੧੦-ਬੁ-ਵ) **ਜੇਤਵਨਵਾਸਿਨੋ** (੮੨੯-੮੪੫-ਬੁ-ਵ) ਚਾਤਿ ਤਯੋ ਨਿਕਾਯਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਹੇਸੁੰ। ਤੇਸੁ ਪਨ ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸਿਨੋਯੇਵ ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਾਕਟਾ ਚੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਬਲਵਨ੍ਤੋ ਚ। ਤਥਾ ਹਿ ਤੇ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਥੇਰਵਾਦਪਿਟਕਞ੍ਚ ਵਜ੍ਜਿਪੁਤ੍ਤਕਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਰੁਚਿਨਿਕਾਯਪਿਟਕਞ੍ਚ ਮਹਿਸਾਸਕਾਦਿਨਿਕਾਯਪਿਟਕਞ੍ਚ ਮਹਾਯਾਨਪਿਟਕਞ੍ਚ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਤੇਸੁ ਧਮ੍ਮਰੁਚਿਨਿਕਾਯਪਿਟਕਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਭਾਵੋ ਪਾਕਟੋਯੇਵ। ਮਹਿਸਾਸਕਾਦਿਨਿਕਾਯਪਿਟਕਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਭਾਵੋ ਪਨ **ਫਾਹਿਯ**ਨ੍ਨਾਮਸ੍ਸ ਚਿਨਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਦ੍ਧਾਨਕ੍ਕਮਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਕਥਾਯ ਚੇਵ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਪਿਟਕਾਦਿਨਾਮਵਸੇਨ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ, ਤਥਾ ਮਹਾਯਾਨਪਿਟਕਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਭਾਵੋਪਿ।

ਫਾਹਿਯਮਦ੍ਧਾਨਕ੍ਕਮਕਥਾ

ਫਾਹਿਯਨ੍ਨਾਮੇਨ ਹਿ ਚਿਨਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ੯੫੬-ਬੁਦ੍ਧਵਸ੍ਸੇ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਤੋ ਸਕ੍ਕਤਭਾਸਾਰੋਪਿਤੰ ਮਹਿਸਾਸਕਵਿਨਯਪਿਟਕਞ੍ਚ ਦੀਘਾਗਮੋ ਚ ਸੰਯੁਤ੍ਤਾਗਮੋ ਚ ਸਨ੍ਨਿਪਾਤਪਿਟਕਞ੍ਚ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਹ ਚਿਨਰਟ੍ਠਮਾਨੀਤਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਦ੍ਧਾਨਕ੍ਕਮਕਥਾਯੰ ਦਸ੍ਸਿਤੰ। ਤਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬੰ ਅਭਯਗਿਰਿਵਿਹਾਰਤੋਯੇਵ ਲਦ੍ਧਮਸ੍ਸ, ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ ਸਕ੍ਕਤਾਰੋਪਿਤਪਿਟਕਾਭਾਵਤੋ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੁਵਣ੍ਣਪਿਟਕਾਦੀਨਿ ਚ ਤਤ੍ਥੇਵ ਭਵੇਯ੍ਯੁੰ, ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਹਿ ਤੇਸੰ ਅਪ੍ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤਭਾਵਤੋ। ਤਥਾ ''ਫਾਹਿਯਮ੍ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੇ ਪਟਿਵਸਨਕਾਲੇ (੯੫੪-੯੫੬-ਬੁ-ਵ) ਮਹਾਵਿਹਾਰੇ ਤਿਸਹਸ੍ਸਮਤ੍ਤਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਵਸਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਥੇਰਵਾਦਪਿਟਕਮੇਵ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਨ ਮਹਾਯਾਨਪਿਟਕੰ। ਅਭਯਗਿਰਿਵਿਹਾਰੇ ਪਞ੍ਚਸਹਸ੍ਸਮਤ੍ਤਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਵਸਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਪਨ ਦ੍ਵੇਪਿ ਪਿਟਕਾਨਿ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ **ਮਹਾਯਾਨਪਿਟਕ**ਞ੍ਚੇਵ **ਥੇਰਵਾਦਪਿਟਕ**ਞ੍ਚਾ''ਤਿ ਚ ਤੇਨੇਵ ਚਿਨਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਦਸ੍ਸਿਤੰ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸਿਨੋ ਮਹਾਯਾਨਪਿਟਕਮ੍ਪਿ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਮਿੰ ਵਿਹਾਰੇ ਮਹਾਯਾਨਿਕਾਨੰ ਪਧਾਨਾਚਰਿਯਭੂਤੇਹਿ ਅਸ੍ਸਘੋਸਨਾਗਜ੍ਜੁਨੇਹਿ ਕਤਗਨ੍ਥਾਪਿ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਯੇਵ ਭਵੇਯ੍ਯੁੰ, ਤਤੋਯੇਵ ਤੇਸੰ ਨਯਞ੍ਚ ਨਾਮਞ੍ਚ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੋਪਿ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਤੰਕਾਲਿਕਾ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸਿਨੋ ਸੁਤਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ ਥੇਰਾ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁੰਯੇਵ। ਅਪਿਚ ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠੇ ਸਮੁਦ੍ਦਸਮੀਪੇ ਗੁਨ੍ਤੁਜਨਪਦੇ **ਨਾਗਾਰਜੁਨਕੋਣ੍ਡੰ** ਨਾਮ ਠਾਨਮਤ੍ਥਿ, ਯਤ੍ਥ **ਨਾਗਜ੍ਜੁਨੋ** ਮਹਾਯਾਨਿਕਾਨੰ ਪਧਾਨਾਚਰਿਯਭੂਤੋ ਵਸਨ੍ਤੋ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ। ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਚ ਤਨ੍ਨੇਸਿਕਭਾਵਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤੰ ਪਚ੍ਛਤੋ (੩੩-ਪਿਟ੍ਠੇ) ਆਵਿਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੋ ਨਾਗਜ੍ਜੁਨਸ੍ਸ ਚ ਅਸ੍ਸਘੋਸਸ੍ਸ ਚ ਨਯਞ੍ਚ ਨਾਮਞ੍ਚ ਜਾਨੇਯ੍ਯਯੇਵਾਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਅਨੁਮਿਨਿਤ੍ਤੁੰ।

ਜਾਨਤੋਯੇਵ ਪਨ ਤੇਸੰ ਨਯਸ੍ਸ ਵਾ ਨਾਮਸ੍ਸ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਮਪ੍ਪਕਾਸਨੰ ਤੇਸੰ ਨਿਕਾਯਨ੍ਤਰਭਾਵਤੋਯੇਵਸ੍ਸ। ਤਥਾ ਹਿ ਤੇਸੰ ਅਸ੍ਸਘੋਸਨਾਗਜ੍ਜੁਨਾਨੰ **ਅਸ੍ਸਘੋਸੋ** [(੫੭੦-੬੭੦-ਬੁਦ੍ਧਵਸ੍ਸਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ)] ਥੇਰਵਾਦਤੋ ਭਿਨ੍ਨੇਸੁ ਏਕਾਦਸਸੁ ਗਣੇਸੁ **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਿਵਾਦਗਣੇ** ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੋ, **ਨਾਗਜ੍ਜੁਨੋ** ਚ **ਮਹਾਸਙ੍ਘਿਕ-ਚੇਤਿਯਵਾਦਿ**ਗਣਾਦੀਹਿ ਜਾਤੇ **ਮਹਾਯਾਨਨਿਕਾਯੇ** ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੋ, ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸਿਨੋ ਚ ਆਦਿਤੋਯੇਵ ਪਟ੍ਠਾਯ ਨਿਕਾਯਨ੍ਤਰਸਮਯੇਹਿ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਿਟਕੰ ਅਤੀਵ ਆਦਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਅਯਞ੍ਚ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਤੇਸਮਞ੍ਞਤਰੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਗਨ੍ਥਨਿਗਮਨੇਸੁ "**ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ ਵਂਸਾਲਙ੍ਕਾਰਭੂਤੇਨਾ**"ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਤੇਸੰ ਨਯੰ ਜਾਨਨ੍ਤੋਯੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗਨ੍ਥੇਸੁ ਨਿਕਾਯਨ੍ਤਰਸਮਯੇਹਿ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਨਪ੍ਪਕਾਸੇਸੀ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਯਾਨਿ ''ਬੋਧਿਮਣ੍ਡਸਮੀਪਮ੍ਹਿ, ਜਾਤੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਮਾਣਵੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਹਾਵਂਸਵਚਨਸ੍ਸ ਵਿਚਾਰਣਮੁਖੇਨ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਵਮ੍ਭਨਵਚਨਾਨਿ ਧਮ੍ਮਾਨਨ੍ਦਕੋਸਮ੍ਬਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਤਾਨਿ ਅਮੂਲਕਭਾਵੇਨ ਅਨੁਵਿਚਾਰਿਤਾਨਿ। ਤਥਾਪਿ ''ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡਸਮੀਪੇ ਜਾਤੋ''ਤਿ ਏਤੰ ਪਨ ਅਤ੍ਥੰ ਸਾਧੇਤੁੰ ਦਲ਼੍ਹਕਾਰਣੰ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤੇਵ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਤੰ ਮਹਾਵਂਸਵਚਨੰ, ਯਮ੍ਪਿ **ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੰ** ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਮ੍ਪਿ ਮਹਾਵਂਸਮੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨਤ੍ਤਾ ਨ ਦਲ਼੍ਹਕਾਰਣੰ ਹੋਤੀਤਿ।

ਮਰਮ੍ਮਰਟ੍ਠਿਕਭਾਵਕਥਾ

ਏਕਚ੍ਚੇ ਪਨ ਮਰਮ੍ਮਰਟ੍ਠਿਕਾ ‘‘ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਮਰਮ੍ਮਰਟ੍ਠੇ **ਸਥੁਂ** ਨਾਮ ਨਗਰਤੋ **ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਂ** ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਗਹਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਅਕਾਸੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਂ ਧਮ੍ਮਾਨਨ੍ਦੇਨ ਅਨੁਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਤਮ੍ਪਿ ਥੋਕਂ ਯੁਤ੍ਤਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਅਹਂ ਏਵਂ ਸਦ੍ਦਹਾਮਿ ‘ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠੇ **ਤੇਲਙ੍ਗ**ਜਾਤਿਕੋ’ਤਿ, ਤੇਲਙ੍ਗਜਾਤਿਕਾ ਚ ਬਹੂ ਜਨਾ **ਮਰਮ੍ਮ**ਰਟ੍ਠੇ ਚ **ਇਨ੍ਦੋਚਿਨ** ਰਟ੍ਠੇ ਚ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਵਸਨ੍ਤਿ, **ਤਲਿਙ੍ਗ?** ਇਤਿ ਵੋਹਾਰੋ ਚ ਤਤੋਯੇਵ ਤੇਲਙ੍ਗਪਦਤੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਤਥਾ ‘ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਕਤ੍ਵਾ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਤੋ ਮਰਮ੍ਮਰਟ੍ਠਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਿਮਭਾਗੇ ਤਤ੍ਥੇਵ ਵਸੀ’ਤਿਪਿ ਗਹੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾ, ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਗਨ੍ਥਾ ਮਰਮ੍ਮਰਟ੍ਠੇ ਸੀਹਲ਼ਰਟ੍ਠਤੋਪਿ ਸੁਰਕ੍ਖਿਤਤਰਾ ਹੋਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਚ ਵਤ੍ਵਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਿਤਂ।

ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠਿਕਭਾਵਯੁਤ੍ਤਿ

ਬਹੂ ਪਨ ਆਧੁਨਿਕਾ ਵਿਚਕ੍ਖਣਾ ਧਮ੍ਮਾਨਨ੍ਦਾਦਯੋ ''ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੋ **ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠਿਕੋ**''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਯੁਤ੍ਤਿ, ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਹਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਟੀਕਾਕਾਰਾ ਥੇਰਾ ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠਿਕਾਯੇਵ। ਤਥਾ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਵਂਸਟ੍ਠਕਥਾਯ ਚ ਅਭਿਧਮ੍ਮਾਵਤਾਰਟ੍ਠਕਥਾਯ ਚ ਵਿਨਯਵਿਨਿਚ੍ਛਯਟ੍ਠਕਥਾਯ ਚ ਕਾਰਕੋ **ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਦਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰੋ** ਚੋਲ਼ਰਟ੍ਠੇ ਤਮ੍ਬਪਣ੍ਣਿਨਦਿਯਂ **ਉਰਗਨਗਰੇ** ਜਾਤੋ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਏਕਕਾਲਿਕੋ ਚ। ਪਰਮਤ੍ਥਵਿਨਿਚ੍ਛਯ-ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦ-ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਾਨਂ ਕਾਰਕੋ **ਆਚਰਿਯਅਨੁਰੁਦ੍ਧਤ੍ਥੇਰੋ** [ਏਕਚ੍ਚੇ ਪਨ ਵਦਨ੍ਤਿ-ਪਰਮਤ੍ਥਵਿਨਿਚ੍ਛਯਕਾਰਕੋ ਏਕੋ, ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਾਨਂ ਕਾਰਕੋ ਏਕੋਤਿ ਦ੍ਵੇ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧਤ੍ਥੇਰਾਤਿ] **ਕਞ੍ਚਿਵਰਰਟ੍ਠੇ ਕਾਵੇਰਿਨਗਰ**ਜਾਤਿਕੋ। ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਉਦਾਨਾਦਿਪਾਲ਼ਿਯਾ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾਭੂਤਾਯ ਪਰਮਤ੍ਥਦੀਪਨਿਯਾ ਕਾਰਕੋ **ਆਚਰਿਯਧਮ੍ਮਪਾਲਤ੍ਥੇਰੋਪਿ** ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠੇ ਕਞ੍ਚਿਪੁਰਜਾਤਿਕੋ। ਤਥੇਵਾਯਮ੍ਪੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ **ਮਨੋਰਥਪੂਰਣਿਯਾ** ਨਾਮ ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਟ੍ਠਕਥਾਯ ਨਿਗਮਨੇ –

> ''ਆਯਾਚਿਤੋ ਸੁਮਤਿਨਾ, ਥੇਰੇਨ ਭਦਨ੍ਤਜੋਤਿਪਾਲੇਨ।
> ਕਞ੍ਚਿਪੁਰਾਦੀਸੁ ਮਯਾ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਸਦ੍ਧਿਂ ਵਸਨ੍ਤੇਨਾ''ਤਿ॥

ਏਤ੍ਥ ਚ **ਕਞ੍ਚਿਪੁਰਂ** ਨਾਮ ਮਦਰਸਨਗਰਸ੍ਸ ਈਸਕਂ ਪਚ੍ਛਿਮਨਿਸ੍ਸਿਤੇ ਦਕ੍ਖਿਣਦਿਸਾਭਾਗੇ ਪਞ੍ਚਚਤ੍ਤਾਲੀਸਮਿਲਪ੍ਪਮਾਣੇ ਪਦੇਸੇ ਇਦਾਨਿ ਕਞ੍ਜੀਵਰ ਇਤਿ ਵੋਹਰਿਤਨਗਰਮੇਵ।

ਤਥਾ **ਪਪਞ੍ਚਸੂਦਨਿਯਾ** ਨਾਮ ਮਜ੍ਝਿਮਟ੍ਠਕਥਾਯ ਨਿਗਮਨੇਪਿ –

> ''ਆਯਾਚਿਤੋ ਸੁਮਤਿਨਾ, ਥੇਰੇਨ ਬੁਦ੍ਧਮਿਤ੍ਤੇਨ।
> ਪੁਬ੍ਬੇ ਮਯੂਰਦੂਤ [ਮਯੂਰਰੂਪ (ਸੀ॰), ਮਯੂਰਸੁਤ੍ਤ (ਸ੍ਯਾ॰)] ਪਟ੍ਟਨਮ੍ਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਵਸਨ੍ਤੇਨਾ''ਤਿ – ਵੁਤ੍ਤਂ॥

ਏਤ੍ਥ ਚ **ਮਯੂਰਦੂਤਪਟ੍ਟਨਂ** ਨਾਮ ਇਦਾਨਿ ਮਦਰਸਨਗਰਸਮੀਪੇ ਮਿਲਪੋਰ ਇਤਿ ਵੋਹਰਿਤਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਪੋਰਾਣਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਗਵੇਸੀਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਇਮਾਹਿ ਪਨ ਨਿਗਮਨਗਾਥਾਹਿ ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠੇਯੇਵ ਨਿਵੁਤ੍ਥਪੁਬ੍ਬਤਂ ਪਕਾਸੇਤਿ, ਬੋਧਿਮਣ੍ਡਸਮੀਪੇ ਵਾ, ਮਰਮ੍ਮਰਟ੍ਠੇ ਵਾ ਨਿਵੁਤ੍ਥਪੁਬ੍ਬਤਾਯ ਪਕਾਸਨਞ੍ਚ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਤੇਨ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠਿਕੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤੁਂ।

ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਯਮ੍ਪਿ ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾਯਂ (੩, ੧੩) ਆਚਰਿਯੇਨ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ –

> ''ਯਂ ਪਨ ਅਨ੍ਧਕਟ੍ਠਕਥਾਯਂ 'ਅਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇ ਪਮੁਖੇ ਅਨਾਪਤ੍ਤੀਤਿ ਭੂਮਿਯਂ ਵਿਨਾ ਜਗਤਿਯਾ ਪਮੁਖਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਕਥਿਤ'ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਅਨ੍ਧਕਰਟ੍ਠੇ ਪਾਟੇਕ੍ਕਸਨ੍ਨਿਵੇਸਾ ਏਕਚ੍ਛਦਨਾ ਗਬ੍ਭਪਾਲ਼ਿਯੋ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ।

ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਵਚਨੇਨ ''ਅਨ੍ਧਕਟ੍ਠਕਥਾ ਅਨ੍ਧਕਰਟ੍ਠਿਕੇਹਿ ਥੇਰੇਹਿ ਕਤਾ''ਤਿ ਪਾਕਟਾ ਹੋਤਿ, ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋਪਿ ਚ ਅਨ੍ਧਕਟ੍ਠਕਥਾਯ ਸਨ੍ਧਾਯਭਾਸਿਤਮ੍ਪਿ ਤਨ੍ਨੇਸਿਕਗਬ੍ਭਪਾਲ਼ਿਸਨ੍ਨਿਵੇਸਾਕਾਰਮ੍ਪਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਜਾਨਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਨ੍ਨੇਸਿਕੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ।

ਤਥਾ ਇਮਸ੍ਸਪਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਗਮਨੇ – “**ਮੋਰਣ੍ਡਖੇਟਕਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬੇਨਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਖੇਟੋ**ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਗਾਮੋਤਿ ਵਾ, ਜਾਨਪਦਾਨੰ ਕਸ੍ਸਕਾਨੰ ਨਿਵਾਸੋਤਿ ਵਾ, ਖੁਦ੍ਦਕਨਗਰਨ੍ਤਿ ਵਾ ਤਯੋ ਅਤ੍ਥਾ ਸਕ੍ਕਤਾਭਿਧਾਨੇ ਪਕਾਸਿਤਾ, ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠੇਸੁ ਚ ਯਾਵਜ੍ਜਤਨਾਪਿ ਗਾਮੋ **ਖੇਡਾ**ਤਿ ਵੋਹਰੀਯਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਮੋਰਣ੍ਡਵ੍ਹਯੇ ਖੇਟੇ ਜਾਤੋ ਮੋਰਣ੍ਡਖੇਟਕੋ, ਮੋਰਣ੍ਡਖੇਟਕੋ ਇਤਿ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬੋ ਮੋਰਣ੍ਡਖੇਟਕਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬੋ, ਤੇਨ ਮੋਰਣ੍ਡਖੇਟਕਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬੇਨਾਤਿ ਵਚਨਤ੍ਥੰ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਮੋਰਣ੍ਡਗਾਮੇ ਜਾਤੋਤਿ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬੇਨ ਥੇਰੇਨਾ’’ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ। ਇਦਾਨਿ ਪਨ ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠੇ **ਗੁਨ੍ਤੂਜਨਪਦੇ** ਨਾਗਾਰਜੁਨਕੋਣ੍ਡਤੋ ਏਕਪਣ੍ਣਾਸਮਿਲਮਤ੍ਤੇ (੫੧) ਅਮਰਵਤਿਤੋ ਚ ਅਟ੍ਠਪਣ੍ਣਾਸਮਿਲਮਤ੍ਤੇ (੫੮) ਪਦੇਸੇ **ਕੋਤਨੇਮਲਿਪੁਰੀ**ਤਿ ਚ **ਗੁਨ੍ਦੂਲਪਲ੍ਲੀ**ਤਿ ਚ ਵੋਹਰਿਤੰ ਠਾਨਦ੍ਵਯਮਤ੍ਥਿ, ਤਤ੍ਥ ਚ ਬਹੂਨਿ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨਿਕਪੋਰਾਣਸਨ੍ਤਕਾਨਿ ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ, **ਨੇਮਲੀ**ਤਿ ਤੇਲਗੁਵੋਹਾਰੋ ਚ ਮੋਰਸ੍ਸ, **ਗੁਨ੍ਦੂਲੁ** ਇਤਿ ਚ ਅਣ੍ਡਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਠਾਨਦ੍ਵਯਮੇਵ ਪੁਬ੍ਬੇ **ਮੋਰਣ੍ਡਖੇਟੋ**ਤਿ ਵੋਹਰਿਤੋ **ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਜਾਤਿਗਾਮੋ** ਭਵੇਯ੍ਯਾਤਿ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਾਨਗਵੇਸੀਹਿ ਗਹਿਤੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤੰ ‘‘ਮੋਰਣ੍ਡਖੇਟਕਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬੇਨਾ’’ਤਿ ਪਦੰ ‘‘ਮੋਰਣ੍ਡਗਾਮਜਾਤੇਨਾ’’ਤਿ ਪਦੰ ਵਿਯ ਪਾਲ਼ਿਨਯਾਨੁਚ੍ਛਵਿਕੰ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਚ ਬਹੂਹਿ ਵਿਸੇਸਨਪਦੇਹਿ ਏਕਤੋ ਅਟ੍ਠਤ੍ਵਾ ਵਿਸੇਸ੍ਯਪਦਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਤੋ ਵਿਸੁੰ ਠਿਤੰ, ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਦੀਸੁ ਚ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਤੰ ਕੇਨਚਿ ਤੰਕਾਲਿਕੇਨ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਜਾਤਿਟ੍ਠਾਨੰ ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤੇਨ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤੰ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ।

ਇਮੇਸੁ ਪਨ ਤੀਸੁ ‘‘ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡਸਮੀਪੇ ਜਾਤੋਤਿ ਚ ਮਰਮ੍ਮਰਟ੍ਠਿਕੋਤਿ ਚ ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠਿਕੋ’’ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨੇਸੁ ਪਚ੍ਛਿਮਮੇਵ ਬਲਵਤਰੰ ਹੋਤਿ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸੇਵ ਵਚਨਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਦੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਏਵੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ

ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਦਸਮੇ ਬੁਦ੍ਧ੧ਸ੍ਸਸਤਕੇ (੯੦੧-੧੦੦੦-ਬੁ-੧) **ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠੇ ਮੋਰਣ੍ਡਗਾਮੇ** ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਕੁਲੇ ਜਾਤੋ, ਸੋ ਤੀਸੁ ੧ੇਦੇਸੁ ਚੇ੧ ਸਬ੍ਬ੧ਿਜ੍ਜਾਸਿਪ੍ਪਗਨ੍ਥੇਸੁ ਚ ਪਾਰਙ੍ਗਤੋ ਹੁਤ੍੧ਾ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨਧਮ੍ਮੰ ਸੁਤ੍੧ਾ ਤਮ੍ਪਿ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤੁਕਾਮੋ ਤਸ੍ਮਿੰਯੇ੧ ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠੇ ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਥੇਰ੧ਾਦਿਕ੧ਿਹਾਰੇ **ਮਹਾ੧ਿਹਾਰ੧ਾਸੀਨੰ** ਰੇ੧ਤਤ੍ਥੇਰਪ੍ਪਮੁਖਾਨੰ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਞ੍ਚੇ੧ ਉਪਸਮ੍ਪਦਞ੍ਚ ਗਣ੍ਹਿਤ੍੧ਾ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਪਾਲ਼ਿਮੁਗ੍ਗਣ੍ਹਿ। ਸੋ ਏ੧ੰ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਪਾਲ਼ਿਮੁਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋਯੇ੧ ਅਞ੍ਞਾਸਿ ''ਅਯਮੇਕਾਯਨਮਗ੍ਗੋ ਦਸ੍ਸਨ੧ਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯਾ''ਤਿ। ਆਚਰਿਯੁਪਜ੍ਝਾਯਾ ਚ ਤਸ੍ਸ ੧ਿਸਿਟ੍ਠਞਾਣਪ੍ਪਭਾ੧ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਭਾ੧ੰ ਞਤ੍੧ਾ ''ਇਮਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ ਕਿਤ੍ਤਿਘੋਸੋ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ੧ਿਯ ਪ੧ਤ੍ਤਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਮਾਨਾ "**ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ**"ਤਿ ਨਾਮਮਕਂਸੁ। ਤੇਨ ੧ੁਤ੍ਤੰ ''ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋਤਿ ਗਰੂਹਿ ਗਹਿਤਨਾਮਧੇਯ੍ਯੇਨਾ''ਤਿ।

ਸੋ ਏ੧ੰ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਪਾਲ਼ਿਮੁਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍੧ਾ **ਮਦਰਸ** ਨਗਰਸਮੀਪਟ੍ਠਾਨਭੂਤੇ **ਮਯੂਰਦੂਤਪਟ੍ਟਨਮ੍ਹਿ** ਚ **ਕਞ੍ਚਿਪੁਰਾ**ਦੀਸੁ ਚ ੧ਸਨ੍ਤੋ **ਅਨ੍ਧਕਟ੍ਠਕਥਾਯ** ਪਰਿਚਯੰ ਕਤ੍੧ਾ ਤਾਯ ਅਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਸੁਪਿ ਪਰਿਚਯੰ ਕਾਤੁਕਾਮੋ ਤਾ ਚ ਪਾਲ਼ਿਭਾਸਮਾਰੋਪੇਤ੍੧ਾ ਅਭਿਨ੧ੀਕਾਤੁਮਾਸੀਸਨ੍ਤੋ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਮਗਮਾਸਿ। ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਕਾਲੇ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੇ **ਮਹਾਨਾਮੋ** ਨਾਮ ਰਾਜਾ ਰਜ੍ਜੰ ਕਾਰੇਤਿ, ਸੋ ਚ ਰਾਜਾ **ਅਭਯਗਿਰਿ੧ਾਸੀਸੁ** ਪਸਨ੍ਨੋ ਤੇਯੇ੧ ੧ਿਸੇਸਤੋ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

ਏਕਚ੍ਚੇ ਪਨ ਆਧੁਨਿਕਾ ੧ਿਚਕ੍ਖਣਾ ਏ੧ੰ ੧ਦਨ੍ਤਿ ''ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਾਗਮਨੇਨ **ਸਿਰਿਮੇਘ੧ਣ੍ਣਰਾਜ**ਕਾਲਤੋ (੮੪੬-ਬੁ-੧) ਪੁਰੇਤਰਂਯੇ੧ ਭ੧ਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ। ਇਦਞ੍ਚ ਨੇਸੰ ਕਾਰਣੰ, ਤਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋ ਨ੧੧ਸ੍ਸਕਾਲੇ (੮੫੫-ਬੁ-੧) ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ **ਦਾਠਾਧਾਤੁਕਲਿਙ੍ਗਰਟ੍ਠ**ਤੋ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਮਾਨੀਤਾ, ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਸੀਹਲ਼ਰਾਜਾਨੋ ਅਨੁਸੰ੧ਚ੍ਛਰੰ ਮਹਨ੍ਤੰ ਧਾਤੁਪੂਜਾਉਸ੍ਸ੧ੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਯਦਿ ਚ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਤਤੋ ਪਚ੍ਛਾ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਮਾਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਤਮ੍ਪਿ ਪਾਸਾਦਿਕੰ ਮਹੁਸ੍ਸ੧ੰ ਦਿਸ੍੧ਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗਨ੍ਥੇਸੁ ਪਕਾਸੇਯ੍ਯ ਯਥਾ ਫਾਹਿਯੰ ਨਾਮ ਚਿਨਭਿਕ੍ਖੁ ਮਹਾਨਾਮਰਾਜਕਾਲੇ (੯੫੩-੯੭੫-ਬੁ-੧) ਤੰ ਦਿਸ੍੧ਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਦ੍ਧਾਨਕ੍ਕਮਕਥਾਯੰ ਪਕਾਸੇਸਿ, ਨ ਪਨ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਗਨ੍ਥੇਸੁ ਤੰਪਕਾਸਨਾ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤੇਨੇਤੰ ਞਾਯਤਿ ''ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਦਾਠਾਧਾਤੁਸਮ੍ਪਤ੍ਤੁਕਾਲਤੋ (੮੫੫-ਬੁ-੧) ਪੁਰੇਤਰਂਯੇ੧ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਮਾਗਨ੍ਤ੍੧ਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਅਕਾਸੀ''ਤਿ। ਤੰ ਪਨ ਨ ਦਲ੍ਹਕਾਰਣੰ ਹੋਤਿ, ਤਿਪਿਟਕਪਾਲ਼ਿਯਾ ਹਿ ਅਤ੍ਥਸੰ੧ਣ੍ਣਨਾਯ ਯੰ ੧ਾ ਤੰ ੧ਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਦਿਟ੍ਠੰ ਪਕਾਸੇਤਬ੍ਬੰ ਨ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਅਤ੍ਥਸੰ੧ਣ੍ਣਨਾ ਅਦ੍ਧਾਨਕ੍ਕਮਕਥਾਸਦਿਸਾ। ਕਿਞ੍ਚ ਭਿਯ੍ਯੋ, ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਯ ੧ਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਦੀਪ੧ੰਸਤੋਪਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਨੇਤ੍੧ਾ ਪਕਾਸਿਤੰ, ਦੀਪ੧ੰਸੇ ਚ ਯਾ੧ ਮਹਾਸੇਨਰਾਜਕਾਲਾ (੮੧੯-੮੪੫-ਬੁ-੧) ਪ੧ਤ੍ਤਿ ਪਕਾਸਿਤਾਤਿ ਸਿਰਿਮੇਘ੧ਣ੍ਣਰਾਜਕਾਲਤੋ (੮੪੫-੮੭੩-ਬੁ-੧) ਪੁਬ੍ਬੇ ਦੀਪ੧ੰਸੋਯੇ੧ ਲਿਖਿਤੋ ਨ ਭ੧ੇਯ੍ਯ। ਯਦਿ ਚ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇਯੇ੧ ਕਤਾ ਭ੧ੇਯ੍ਯੁੰ, ਕਥੰ ਤਤ੍ਥ ਦੀਪ੧ੰਸੋ ਸਕ੍ਕਾ ਪਕਾਸੇਤੁਨ੍ਤਿ।

ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਪਨ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੰ ਪਤ੍ਤੁਕਾਲੇ (੯੬੫-ਬੁ-੧) **ਮਹਾ੧ਿਹਾਰਮੇ**੧ ਗਨ੍ਤ੍੧ਾ ਤਤ੍ਥ ਸੀਹਲ਼ਮਹਾਥੇਰਾਨੰ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਸੁਣਿ। ੧ੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਯੰ –

''ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਞ੍ਚੇ੧, ਮਹਾਪਚ੍ਚਰਿਮੇ੧ ਚ।
ਕੁਰੁਨ੍ਦਿਞ੍ਚਾਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ, ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾ ਇਮਾ॥

ਬੁਦ੍ਧਮਿਤ੍ਤੋਤਿ ਨਾਮੇਨ, ੧ਿਸ੍ਸੁਤਸ੍ਸ ਯਸਸ੍ਸਿਨੋ।
੧ਿਨਯਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਧੀਰਸ੍ਸ, ਸੁਤ੍੧ਾ ਥੇਰਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੇ''ਤਿ [ਪਰਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਗਮਨਕਥਾ]॥

ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਅਟ੍ਠਕਥਾਵਚਨੇਨ ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਾਦੀਨਂ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂਯੇਵ ਅਟ੍ਠਕਥਾਨਂ ਸੁਤਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਯਂ ਪਨ ਸਙ੍ਖੇਪਅਨ੍ਧਕਟ੍ਠਕਥਾਨਮ੍ਪਿ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋਯੇਵ, ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਾ ਆਚਰਿਯੇਨ ਸੀਹਲ਼ਤ੍ਥੇਰਾਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਨ ਸੁਤਾਤਿ? ਤਾਸੁ ਹਿ ਅਨ੍ਧਕਟ੍ਠਕਥਾ ਤਾਵ ਅਨ੍ਧਕਰਟ੍ਠਿਕਭਾਵਤੋ, ਕਤਪਰਿਚਯਭਾਵਤੋ ਚ ਨ ਸੁਤਾਤਿ ਪਾਕਟੋਯੇਵਾਯਮਤ੍ਥੋ। ਸਙ੍ਖੇਪਟ੍ਠਕਥਾ ਪਨ ਮਹਾਪਚ੍ਚਰਿਟ੍ਠਕਥਾਯ ਸਂਖਿਤ੍ਤਮਤ੍ਤਭਾਵਤੋ ਨ ਸੁਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਥਾ ਹਿ **ਵਜਿਰਬੁਦ੍ਧਿਟੀਕਾਯਂ** ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਸਂਵਣ੍ਣਨਾਯਂ [ਵਜਿਰ॰ ਟੀ॰ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ] ਚੂਲ਼ਪਚ੍ਚਰਿਟ੍ਠਕਥਾਅਨ੍ਧਕਟ੍ਠਕਥਾਨਮ੍ਪਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, **ਸਾਰਤ੍ਥਦੀਪਨੀ-ਵਿਮਤਿਵਿਨੋਦਨੀ**ਟੀਕਾਸੁ [ਸਾਰਤ੍ਥ॰ ਟੀ॰ ੧.੯੨ ਪਾਚਿਤ੍ਤਿਯਕਣ੍ਡ; ਵਿ॰ ਵਿ॰ ਟੀ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ] ਪਨ ਅਨ੍ਧਕਸਙ੍ਖੇਪਟ੍ਠਕਥਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹਿਤਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਯਞ੍ਚ ਚੂਲ਼ਪਚ੍ਚਰੀਤਿ ਨਾਮਂ ਕੁਹਿਞ੍ਚਿਪਿ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਮਹਾਟ੍ਠਕਥਾ ਮਹਾਪਚ੍ਚਰੀ ਕੁਰੁਨ੍ਦੀ ਅਨ੍ਧਕਸਙ੍ਖੇਪਟ੍ਠਕਥਾਤਿ ਇਮਾਨਿਯੇਵ ਨਾਮਾਨਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਬਹੂਸੁ ਚ ਠਾਨੇਸੁ ''ਸਙ੍ਖੇਪਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ ਮਹਾਪਚ੍ਚਰਿਯਞ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੯੪] ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਵਜਿਰਬੁਦ੍ਧਿਯਂ ਚੂਲ਼ਪਚ੍ਚਰੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਟ੍ਠਕਥਾ ਮਹਾਪਚ੍ਚਰਿਤੋ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਕਤਟ੍ਠਕਥਾ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਸਾ ਚ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਕਤਤ੍ਤਾ **ਸਙ੍ਖੇਪਟ੍ਠਕਥਾ** ਨਾਮ ਜਾਤਾ ਭਵੇਯ੍ਯ। ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿ ਮਹਾਪਚ੍ਚਰਿਯਾ ਸੁਤਾਯ ਸਾਪਿ ਸੁਤਾਯੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਨ ਸਾ ਆਚਰਿਯੇਨ ਸੁਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਏਵਂ ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਸੁਣਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਤਿਕ੍ਖਗਮ੍ਭੀਰਜਵਨਞਾਣਪ੍ਪਭਾਵਵਿਸੇਸਸਮ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵਞ੍ਚ ਪਰਮਵਿਸੁਦ੍ਧਸਦ੍ਧਾਬੁਦ੍ਧਿਵੀਰਿਯਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤਸੀਲਾਚਾਰਜ੍ਜਵਮਦ੍ਦਵਾਦਿਗੁਣਸਮੁਦਯ- ਸਮੁਦਿਤਭਾਵਞ੍ਚ ਸਕਸਮਯਸਮਯਨ੍ਤਰਗਹਨਜ੍ਝੋਗਾਹਣਸਮਤ੍ਥਪਞ੍ਞਾਵੇਯ੍ਯਤ੍ਤਿ- ਯਸਮਨ੍ਨਾਗਤਭਾਵਞ੍ਚ ਅਨੇਕਸਤ੍ਥਨ੍ਤਰੋਚਿਤਸਂਵਣ੍ਣਨਾਨਯਸੁਕੋਵਿਦਭਾਵਞ੍ਚ ਞਤ੍ਵਾ ਤਂਸਵਨਕਿਚ੍ਚਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਕਾਲੇ **ਸਙ੍ਘਪਾਲਾ**ਦਯੋ ਥੇਰਾ ਤਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਾਦਿਗਨ੍ਥਾਨਂ ਕਰਣਤ੍ਥਾਯ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਆਯਾਚਿਂਸੁ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਗੁਣੇਹਿ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਚਨੇਨੇਵ ਪਾਕਟੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗਨ੍ਥਨਿਗਮਨੇਸੁ –

> ''ਪਰਮਵਿਸੁਦ੍ਧਸਦ੍ਧਾਬੁਦ੍ਧਿਵੀਰਿਯਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤੇਨ ਸੀਲਾਚਾਰਜ੍ਜਵਮਦ੍ਦਵਾਦਿਗੁਣਸਮੁਦਯਸਮੁਦਿਤੇਨ ਸਕਸਮਯਸਮਯਨ੍ਤਰਗਹਨਜ੍ਝੋਗਾਹਣਸਮਤ੍ਥੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵੇਯ੍ਯਤ੍ਤਿਯਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇਨਾ''ਤਿਆਦਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਸਕਸਮਯਸਮਯਨ੍ਤਰਗਹਨਜ੍ਝੋਗਾਹਣਸਮਤ੍ਥੇਨਾ**ਤਿ ਪਦੇਨ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੋ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਥੇਰਵਾਦੀਨਂ ਦੇਸਨਾਨਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਸਕਸਮਯੇ ਚ ਮਹਾਸਙ੍ਘਿਕਾਦਿਮਹਾਯਾਨਿਕਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨਂ ਨਿਕਾਯਨ੍ਤਰਭੂਤਾਨਂ ਪਰੇਸਂ ਪਿਟਕਗਨ੍ਥਨ੍ਤਰਵਾਦਨਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਪਰਸਮਯੇ ਚ ਤਥਾ ਤਂਕਾਲਿਕਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਵੇਦਤ੍ਤਯਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਪਰਸਮਯੇ ਚ ਕੋਵਿਦੋ, ਤੇਸਂ ਸਕਸਮਯਪਰਸਮਯਾਨਂ ਦੁਰੋਗਾਹਦੁਬ੍ਬੋਧਤ੍ਥਸਙ੍ਖਾਤੇ ਗਹਨਟ੍ਠਾਨੇਪਿ ਚ ਓਗਾਹਿਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥੋਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। **ਪਞ੍ਞਾਵੇਯ੍ਯਤ੍ਤਿਯਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ**ਤਿ ਪਦੇਨ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੋ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤੁਞ੍ਚ ਪਟਿਸਙ੍ਖਰਿਤੁਞ੍ਚ ਸਮਤ੍ਥੋਤਿ ਦੀਪੇਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਆਯਾਚਨਕਾਰਣਂ

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤੇ ਤਂ ਆਯਾਚਿਂਸੂਤਿ? ੧ੁਚ੍ਚਤੇ, ਮਹਾ੧ਿਹਾਰ੧ਾਸਿਨੋ ਹਿ ਆਦਿਤੋਯੇ੧ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਂ ਯਥਾ ਤੀਸੁ ਸਙ੍ਗੀਤੀਸੁ ਪਾਲ਼ਿਭਾਸਾਯ ਸਙ੍ਗੀਤਂ, ਯਥਾ ਚ ੧**ਟ੍ਟਗਾਮਣਿਰਾਜ**ਕਾਲੇ (੪੫੫-੪੬੭-ਬੁ-੧) ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਆਰੋਪਿਤਂ, ਤਥਾ ਪੋਰਾਣਂ ਪਾਲ਼ਿਪਿਟਕਮੇ੧ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ ਚੇ੧ ੧ਾਚੇਨ੍ਤਿ ਚ, ਨ ਸਕ੍ਕਤਾਰੋਪਿਤਪਿਟਕਂ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਚ ਤਿ੧ਸ੍ਸਸਤਮਤ੍ਤਤੋ ਪੁਰੇ ਕਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ੧**ਸਭਰਾਜ**ਕਾਲਤੋ (੬੦੯-੬੫੩-ਬੁ-੦) ਪਚ੍ਛਾ ਸੀਹਲ਼ਿਕਤ੍ਥੇਰਾਨਞ੍ਚੇ੧ ਅਞ੍ਞੇਸਞ੍ਚ ੧ਤ੍ਥੁ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ ਠਪੇਤ੍੧ਾ **ਮਹਾਸੇਨ**ਰਾਜ੧ਤ੍ਥੁਂ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੨੩੬-੨੩੭], ਯਾ੧ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਕਾਲਾਪਿ ਚ ਤਾ ਏ੧ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਅਤ੍ਥਿ ਨ ਅਭਿਨ੧ੀਕਤਾ। ਤੇਨ ਤੇਸਂ ਪਿਟਕੇਸੁ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਜਨਾ ਪਰਿਚਯਂ ਕਾਤੁਂ ਅਸਞ੍ਜਾਤਾਭਿਲਾਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਸਞ੍ਜਾਤੁਸ੍ਸਾਹਾ। ਦੀਪਨ੍ਤਰੇਸੁ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਿਟਕਂ ਪਤ੍ਥਰਾਪੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਨਂ ਦੀਪਭਾਸਾਯ ਅਭਿਸਙ੍ਖਤਤ੍ਤਾ। ਅਭਯਗਿਰਿ੧ਾਸਿਨੋ ਪਨ ੧ਟ੍ਟਗਾਮਣਿਰਾਜਕਾਲਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਸਕ੍ਕਤਭਾਸਾਰੋਪਿਤਂ ਧਮ੍ਮਰੁਚਿਨਿਕਾਯਾਦਿਪਿਟਕਮ੍ਪਿ ਮਹਾਯਾਨਪਿਟਕਮ੍ਪਿ ਨ੧ਂ ਨ੧ਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਨ੍ਤਿ ਚੇ੧ ੧ਾਚੇਨ੍ਤਿ ਚ, ਤੇਨ ਤੇਸਂ ਪਿਟਕੇਸੁ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਜਨਾ ਪਰਿਚਯਂ ਕਾਤੁਂ ਸਞ੍ਜਾਤਾਭਿਲਾਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਜਾਤੁਸ੍ਸਾਹਾ, ਨ੧ਂ ਨ੧ਮੇ੧ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾ ਪਿਯਾਯਨ੍ਤਿ। ਤਤੋਯੇ੧ ਤੇ ਦੀਪਨ੍ਤਰੇਸੁਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ੧ਾਦਂ ਪਤ੍ਥਰਾਪੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਮਹਾ੧ਿਹਾਰ੧ਾਸਿਨੋ ਥੇਰਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਪਾਲ਼ਿਭਾਸਾਯ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤੁਕਾਮਾ ਤਥਾ ਕਾਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥਂ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਞਾਣਪ੍ਪਭਾ੧੧ਿਸੇਸਂ ਯਥਾ੧ੁਤ੍ਤਗੁਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨਭਾ੧ਞ੍ਚ ਞਤ੍੧ਾ ਆਯਾਚਿਂਸੂਤਿ ੧ੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਕਰਣੰ

ਤੇਸੁ ਤਾਵ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੰ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਸਙ੍ਘਪਾਲਤ੍ਥੇਰੇਨ ਅਜ੍ਝੇਸਿਤੋ ਮਹਾਵਿਹਾਰਸ੍ਸ ਦਕ੍ਖਿਣਭਾਗੇ ਪਧਾਨਘਰੇ ਮਹਾਨਿਗਮਸ੍ਸਾਮਿਨੋ ਪਾਸਾਦੇ [ਪਰਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਗਮਨਕਥਾ] ਵਸਨ੍ਤੋ ਅਕਾਸਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ‘‘ਸੋ ਪਨੇਸ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਕੇਨ ਕਤੋ, ਕਦਾ ਕਤੋ, ਕਤ੍ਥ ਕਤੋ, ਕਸ੍ਮਾ ਕਤੋ’’ਤਿ ਇਮੇਸੰ ਪਞ੍ਹਾਨਮਤ੍ਥੋ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਵਿਭਾਵਿਤੋ ਹੋਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਕਿਮਤ੍ਥੰ ਕਤੋਤਿਆਦੀਨੰ ਪਞ੍ਹਾਨਮਤ੍ਥੰ ਪਕਾਸਯਿਸ੍ਸਾਮ। ਤਤ੍ਥ **ਕਿਮਤ੍ਥੰ ਕਤੋ**ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਪਨ ਪਞ੍ਹਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਆਚਰਿਯੇਨੇਵ ਪਕਾਸਿਤੋ। ਕਥੰ?

‘‘ਸੁਦੁਲ੍ਲਭੰ ਲਭਿਤ੍ਵਾਨ, ਪਬ੍ਬਜ੍ਜੰ ਜਿਨਸਾਸਨੇ।
ਸੀਲਾਦਿਸਙ੍ਗਹੰ ਖੇਮੰ, ਉਜੁੰ ਮਗ੍ਗੰ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ॥

ਯਥਾਭੂਤੰ ਅਜਾਨਨ੍ਤਾ, ਸੁਦ੍ਧਿਕਾਮਾਪਿ ਯੇ ਇਧ।
ਵਿਸੁਦ੍ਧਿੰ ਨਾਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਵਾਯਮਨ੍ਤਾਪਿ ਯੋਗਿਨੋ॥

ਤੇਸੰ ਪਾਮੋਜ੍ਜਕਰਣੰ, ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਵਿਨਿਚ੍ਛਯੰ।
ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ, ਦੇਸਨਾਨਯਨਿਸ੍ਸਿਤੰ॥

ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੰ ਭਾਸਿਸ੍ਸੰ, ਤੰ ਮੇ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ ਭਾਸਤੋ।
ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਕਾਮਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ, ਨਿਸਾਮਯਥ ਸਾਧਵੋ’’ਤਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨]॥

ਤਸ੍ਮਾ ਏਸ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤਨਿਬ੍ਬਾਨਕਾਮਾਨੰ ਸਾਧੁਜਨਾਨੰ ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਯਾਥਾਵਤੋ ਜਾਨਨਤ੍ਥਾਯ ਕਤੋਤਿ ਪਧਾਨਪ੍ਪਯੋਜਨਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਪ੍ਪਧਾਨਪ੍ਪਯੋਜਨਵਸੇਨ ਪਨ ਚਤੂਸੁ ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਗਨ੍ਥਸਲ੍ਲਹੁਕਭਾਵਤ੍ਥਾਯਪਿ ਕਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ **ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁ** –

‘‘ਮਜ੍ਝੇ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ, ਏਸ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਆਗਮਾਨਞ੍ਹਿ।
ਠਤ੍ਵਾ ਪਕਾਸਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਯਥਾਭਾਸਿਤਮਤ੍ਥੰ।
ਇਚ੍ਚੇਵ ਮੇ ਕਤੋ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ]॥

ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੋ

ਕਿਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਕਤੋਤਿ ਏਤਸ੍ਸਪਿ ਪਞ੍ਹਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਆਚਰਿਯੇਨੇਵ ਪਕਾਸਿਤੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭੇ –

‘‘ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨਂ, ਦੇਸਨਾਨਯਨਿਸ੍ਸਿਤ’’ਨ੍ਤਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨]।

ਤਥਾ ਨਿਗਮਨੇਪਿ –

‘‘ਤੇਸਂ ਸੀਲਾਦਿਭੇਦਾਨਂ, ਅਤ੍ਥਾਨਂ ਯੋ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ।
ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਨਿਕਾਯਾਨਂ, ਵੁਤ੍ਤੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਨਯੇ॥

ਸਮਾਹਰਿਤ੍ਵਾ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ, ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਸਨਿਚ੍ਛਯੋ।
ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਕਰਦੋਸੇਹਿ, ਮੁਤ੍ਤੋ ਯਸ੍ਮਾ ਪਕਾਸਿਤੋ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ]॥

ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਵਚਨੇਨ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ – ‘‘ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਆਚਰਿਯੋ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨਂ ਦੇਸਨਾਨਯਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਨਿਕਾਯਾਨਂ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਤਾਸੁ ਵੁਤ੍ਤਂ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ ਸਬ੍ਬਂ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਂ ਸਮਾਹਰਿਤ੍ਵਾ ਅਕਾਸੀ’’ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਾ ਯਾ ਏਤ੍ਥ ਪਦਵਣ੍ਣਨਾ ਵਾ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਵਾ ਸਾਧਕਵਤ੍ਥੁ ਵਾ ਦਸ੍ਸੀਯਤਿ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤਪਾਲ਼ਿਪਦਸ੍ਸਨਿਕਾਯਸਂਵਣ੍ਣਨਾਭੂਤਾਯ ਪੋਰਾਣਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਤੋ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਹਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਨ ਕੇਵਲਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਞਾਣਪ੍ਪਭਾਵੇਨ ਕਤੋ, ਵਿਸੁਂ ਪਕਰਣਭਾਵੇਨ ਚ, ਅਥ ਖੋ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਨਂ **ਅਵਯਵਭਾਵੇਨੇਵ** ਕਤੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਾਸਂ ਨਿਗਮਨੇ –

‘‘ਏਕੂਨਸਟ੍ਠਿਮਤ੍ਤੋ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋਪਿ ਭਾਣਵਾਰੇਹਿ।
ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਕਾਸਨਤ੍ਥਾਯ, ਆਗਮਾਨਂ ਕਤੋ ਯਸ੍ਮਾ॥

ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਨ ਸਹਾਯਂ, ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਭਾਣਵਾਰਗਣਨਾਯ।
ਸੁਪਰਿਮਿਤਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਂ, ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਸਤਂ ਹੋਤੀ’’ਤਿਆਦਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.ਨਿਗਮਨਕਥਾ]॥

ਯਾ ਪਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ‘‘ਅਯਂ ਤਾਵ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਕਥਾਯਂ ਨਯੋ। ਅਰਿਯਵਂਸਕਥਾਯਂ ਪਨਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੭੧੨] ਦ੍ਵੇ ਕਥਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਾਪਿ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨਂ ਦੇਸਨਾਨਯੇ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਯਾਯੇਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਤਿ।

ਤਕ੍ਕਰਣਪ੍ਪਕਾਰੋ

ਕੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਕਤੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਨਨ੍ਤਰਪਞ੍ਹੇ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨੇਵ ਕਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਆਚਰਿਯੋ ਸਂਯੁਤ੍ਤਨਿਕਾਯਤੋ

> ‘‘ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਨਰੋ ਸਪਞ੍ਞੋ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਞ੍ਚ ਭਾਵਯਂ।
> ਆਤਾਪੀ ਨਿਪਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਸੋ ਇਮਂ ਵਿਜਟਯੇ ਜਟ’’ਨ੍ਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩] –

ਇਮਂ ਗਾਥਂ ਪਠਮਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਪਧਾਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਯੋ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਅਕਾਸਿ। ਏਵਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਚ ਪਞ੍ਚਹਿਪਿ ਨਿਕਾਯੇਹਿ ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨਿ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥਞ੍ਚ ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਹਿ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤਾਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਸੀਹਲ਼ਿਕਵਤ੍ਥੂਨਿ ਚ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੇ ਚ ਪਕਾਸੇਸਿ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਤਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਪਾਕਟਾ ਸਕਸਮਯਵਿਰੁਦ੍ਧਾ ਸਮਯਨ੍ਤਰਾ ਚ ਬਹੂਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸਹੇਤੁਕਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ। ਕਥਂ?

ਤਤ੍ਥ ਹਿ **ਚਰਿਯਾਵਣ੍ਣਨਾਯਂ** ‘‘ਤਤ੍ਰ ਪੁਰਿਮਾ ਤਾਵ ਤਿਸ੍ਸੋ ਚਰਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬਾਚਿਣ੍ਣਨਿਦਾਨਾ ਧਾਤੁਦੋਸਨਿਦਾਨਾ ਚਾਤਿ ਏਕਚ੍ਚੇ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਕਿਰ ਇਟ੍ਠਪ੍ਪਯੋਗਸੁਭਕਮ੍ਮਬਹੁਲੋ ਰਾਗਚਰਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਗ੍ਗਾ ਵਾ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਇਧੂਪਪਨ੍ਨੋ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਛੇਦਨਵਧਬਨ੍ਧਨਵੇਰਕਮ੍ਮਬਹੁਲੋ ਦੋਸਚਰਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਨਿਰਯਨਾਗਯੋਨੀਹਿ ਵਾ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਇਧੂਪਪਨ੍ਨੋ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਮਜ੍ਜਪਾਨਬਹੁਲੋ ਸੁਤਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਵਿਹੀਨੋ ਚ ਮੋਹਚਰਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਯਾ ਵਾ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਇਧੂਪਪਨ੍ਨੋਤਿ ਏਵਂ ਪੁਬ੍ਬਾਚਿਣ੍ਣਨਿਦਾਨਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਨ ਧਾਤੂਨਂ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਮੋਹਚਰਿਤੋ ਹੋਤਿ ਪਥਵੀਧਾਤੁਯਾ ਚ ਆਪੋਧਾਤੁਯਾ ਚ। ਇਤਰਾਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਦੋਸਚਰਿਤੋ। ਸਬ੍ਬਾਸਂ ਸਮਤ੍ਤਾ ਪਨ ਰਾਗਚਰਿਤੋਤਿ। ਦੋਸੇਸੁ ਚ ਸੇਮ੍ਹਾਧਿਕੋ ਰਾਗਚਰਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਵਾਤਾਧਿਕੋ ਮੋਹਚਰਿਤੋ। ਸੇਮ੍ਹਾਧਿਕੋ ਵਾ ਮੋਹਚਰਿਤੋ। ਵਾਤਾਧਿਕੋ ਰਾਗਚਰਿਤੋਤਿ ਏਵਂ ਧਾਤੁਦੋਸਨਿਦਾਨਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਏਕਚ੍ਚਵਾਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸੋ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਇਟ੍ਠਪ੍ਪਯੋਗਸੁਭਕਮ੍ਮਬਹੁਲਾਪਿ ਸਗ੍ਗਾ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਇਧੂਪਪਨ੍ਨਾਪਿ ਚ ਨ ਸਬ੍ਬੇ ਰਾਗਚਰਿਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਇਤਰੇ ਵਾ ਦੋਸਮੋਹਚਰਿਤਾ। ਏਵਂ ਧਾਤੂਨਞ੍ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨੇਵ ਨਯੇਨ ਉਸ੍ਸਦਨਿਯਮੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਦੋਸਨਿਯਮੇ ਚ ਰਾਗਮੋਹਦ੍ਵਯਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਮ੍ਪਿ ਚ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਿਰੁਦ੍ਧਮੇਵ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਮੇਤਂ ਅਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੪੪] ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ। ਤਂ **ਪਰਮਤ੍ਥਮਞ੍ਜੂਸਾਯ** ਨਾਮ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਮਹਾਟੀਕਾਯਂ** ‘‘ਏਕਚ੍ਚੇਤਿ **ਉਪਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰਂ** ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ, ਤੇਨ ਹਿ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇ** ਤਥਾ ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਣ੍ਣਿਤਂ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ਟੀ॰ ੧.੪੪]।

ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਪਕਰਣੰ

ਕੋ ਸੋ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੋ** ਨਾਮ? ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਵਿਯ ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਨੰ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦੀਪਕੋ ਏਕੋ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਗਨ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ –

“ਸੀਲੰ ਸਮਾਧਿ ਪਞ੍ਞਾ ਚ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਚ ਅਨੁਤ੍ਤਰਾ।
ਅਨੁਬੁਦ੍ਧਾ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ, ਗੋਤਮੇਨ ਯਸਸ੍ਸਿਨਾ”ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੬; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧] –

ਇਮੰ ਗਾਥੰ ਪਠਮੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤਦਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾਵਸੇਨ ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯੋ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦੀਪਿਤਾ। ਸੋ ਪਨ ਗਨ੍ਥੋ ਇਦਾਨਿ **ਚਿਨਰਟ੍ਠੇ**ਯੇਵ ਦਿਟ੍ਠੋ, ਚਿਨਭਾਸਾਯ ਚ ਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤੋ (੧੦੪੮-ਬੁ-ਵ) **ਸਙ੍ਘਪਾਲੇਨ** ਨਾਮ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ। ਕੇਨ ਪਨ ਸੋ ਕੁਤੋ ਚ ਤਤ੍ਥ ਆਨੀਤੋਤਿ ਨ ਪਾਕਟਮੇਤੰ। ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਸਙ੍ਘਪਾਲਸ੍ਸ ਆਚਰਿਯੋ **ਗੁਣਭਦ੍ਦੋ** ਨਾਮ ਮਹਾਯਾਨਿਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਜ੍ਝਿਮਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਦੇਸਿਕੋ, ਸੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਰਟ੍ਠਤੋ ਚਿਨਰਟ੍ਠੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਪਠਮੰ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਤੋ (੯੭੮-ਬੁ-ਵ) ਚਿਨਰਟ੍ਠੰ ਗਤੋ। ਤਦਾ ਸੋ ਤੇਨ ਆਨੀਤੋ ਭਵੇਯ੍ਯ [ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗ]।

ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇ ਪੁਬ੍ਬਾਚਿਣ੍ਣਨਿਦਾਨਦਸ੍ਸਨੰ ਧਾਤੁਨਿਦਾਨਦਸ੍ਸਨਞ੍ਚ ਯਥੇਵ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਏਕਚ੍ਚੇਵਾਦੋ, ਤਥੇਵਾਗਤੰ। ਦੋਸਨਿਦਾਨਦਸ੍ਸਨੇ ਪਨ “ਸੇਮ੍ਹਾਧਿਕੋ ਰਾਗਚਰਿਤੋ, **ਪਿਤ੍ਤਾਧਿਕੋ ਦੋਸਚਰਿਤੋ,** ਵਾਤਾਧਿਕੋ ਮੋਹਚਰਿਤੋ। ਸੇਮ੍ਹਾਧਿਕੋ ਵਾ ਮੋਹਚਰਿਤੋ, ਵਾਤਾਧਿਕੋ ਰਾਗਚਰਿਤੋ”ਤਿ ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਾਨੰ ਦੋਸਨਿਯਮੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਦਿਟ੍ਠਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਪੋਤ੍ਥਕੇ ਪਨ “ਪਿਤ੍ਤਾਧਿਕੋ ਦੋਸਚਰਿਤੋ”ਤਿ ਪਾਠੋ ਊਨੋ ਭਵੇਯ੍ਯ।

ਅਞ੍ਞਾਨਿਪਿ ਬਹੂਨਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇ ਗਹੇਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਕਥੰ?

ਸੀਲਨਿਦ੍ਦੇਸੇ (੧, ੮-ਪਿਟ੍ਠੇ) “ਅਞ੍ਞੇ ਪਨ ਸਿਰਟ੍ਠੋ ਸੀਲਤ੍ਥੋ, ਸੀਤਲਤ੍ਥੋ ਸੀਲਤ੍ਥੋਤਿ ਏਵਮਾਦਿਨਾਪਿ ਨਯੇਨੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੰ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤੀ”ਤਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਥੋਪਿ ਤਤ੍ਥ ਗਹੇਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

ਤਥਾ **ਧੁਤਙ੍ਗਨਿਦ੍ਦੇਸੇ** (੧, ੭੮-ਪਿਟ੍ਠੇ) “ਯੇਸਮ੍ਪਿ ਕੁਸਲਤ੍ਤਿਕਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੰ ਧੁਤਙ੍ਗੰ, ਤੇਸੰ ਅਤ੍ਥਤੋ ਧੁਤਙ੍ਗਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਸਨ੍ਤੰ ਕਸ੍ਸ ਧੁਨਨਤੋ ਧੁਤਙ੍ਗੰ ਨਾਮ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਧੁਤਗੁਣੇ ਸਮਾਦਾਯ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵਚਨਵਿਰੋਧੋਪਿ ਚ ਨੇਸੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬ”ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੰ **ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਧੁਤਙ੍ਗ**ਮ੍ਪਿ ਤਤ੍ਥ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਮਹਾਟੀਕਾਯੰ (੧-੧੦੪) ਪਨ “ਯੇਸਨ੍ਤਿ **ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸਿਕੇ** ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ, ਤੇ ਹਿ ਧੁਤਙ੍ਗੰ ਨਾਮ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤੀ”ਤਿ ਵਣ੍ਣਿਤੰ।

ਤਥਾ **ਪਥਵੀਕਸਿਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ** (੧, ੧੪੪) “ਪਟਿਪਦਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਨਾਮ ਸਸਮ੍ਭਾਰਿਕੋ ਉਪਚਾਰੋ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਨੁਬ੍ਰੂਹਨਾ ਨਾਮ ਅਪ੍ਪਨਾ, ਸਮ੍ਪਹੰਸਨਾ ਨਾਮ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਤਿ ਏਵਮੇਕੇ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤੀ”ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਏਕੇਵਾਦੋਪਿ ਤਤ੍ਥ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਮਹਾਟੀਕਾਯੰ (੧, ੧੭੨) ਪਨ “ਏਕੇਤਿ ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸਿਨੋ”ਤਿ ਵਣ੍ਣਿਤੰ।

ਤਥਾ **ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸੇ** (੨, ੮੦-ਪਿਟ੍ਠੇ) “ਬਲਰੂਪੰ ਸਮ੍ਭਵਰੂਪੰ ਜਾਤਿਰੂਪੰ ਰੋਗਰੂਪੰ ਏਕਚ੍ਚਾਨੰ ਮਤੇਨ ਮਿਦ੍ਧਰੂਪ”ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਅਞ੍ਞਾਨਿਪਿ ਰੂਪਾਨਿ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਤੇਸੰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਭਾਵੋ ਪਕਾਸਿਤੋ। ਮਹਾਟੀਕਾਯੰ “ਏਕਚ੍ਚਾਨਨ੍ਤਿ ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸੀਨ”ਨ੍ਤਿ ਵਣ੍ਣਿਤੰ। ਤੇਸੁ ਜਾਤਿਰੂਪੰ ਮਿਦ੍ਧਰੂਪਞ੍ਚ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇ** ਦਸ੍ਸਿਤੰ। ਨ ਕੇਵਲੰ ਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਮੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਮਿਦ੍ਧਰੂਪਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੋਪਿ “ਮਿਦ੍ਧੰ ਨਾਮ ਤਿਵਿਧੰ ਆਹਾਰਜੰ ਉਤੁਜੰ ਚਿਤ੍ਤਜਞ੍ਚਾਤਿ। ਤੇਸੁ **ਚਿਤ੍ਤਜਮੇਵ ਨੀਵਰਣੰ** ਹੋਤਿ, ਸੇਸਾ ਪਨ ਦ੍ਵੇ ਅਰਹਤੋਪਿ ਭਵੇਯ੍ਯੁ”ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਾਧਿਤੋ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇਨ ਅਸਮਾਨਟ੍ਠਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਭਾਵੋ ਚ ਅਭਯਗਿਰਿਵਾਸੀਹਿ ਤਸ੍ਸ ਗਨ੍ਥਸ੍ਸ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤਭਾਵੋ ਚ ਸਕ੍ਕਾ ਞਾਤੁਂ। ਅਞ੍ਞਾਨਿਪਿ ਪਨ ਈਦਿਸਾਨਿ ਅਸਮਾਨਵਚਨਾਨਿ ਬਹੂਨਿ ਤਤ੍ਥ ਸਂਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿਯੇਵ, ਤਾਨਿ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਇਧ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ।

ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਪਨਸ੍ਸ ਕਰਣਪ੍ਪਕਾਰੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਵਿਯ ਹੋਤਿ। ਯਾ ਯਾ ਹਿ ਪਾਲ਼ਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਵਿਭਙ੍ਗਤੋ ਵਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਤੋ ਵਾ ਅਞ੍ਞਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇਹਿ ਵਾ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਸਾਧਕਭਾਵੇਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਦਸ੍ਸਿਯਤਿ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਸਾ ਸਾ ਪਾਲ਼ਿ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਦਿਸ੍ਸਤੇਵ। ਤਾਸੁ ਕਞ੍ਚਿਮਤ੍ਤਂ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਮਿਨਨਤ੍ਥਾਯ ਦਸ੍ਸਯਿਸ੍ਸਾਮ।

ਯਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (੧, ੪੭-ਪਿਟ੍ਠੇ) ‘‘ਪਞ੍ਚ ਸੀਲਾਨਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਸੀਲ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਪਾਲ਼ਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਸਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤੇਵ।

ਯਞ੍ਚ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (੧, ੧੩੭-ਪਿਟ੍ਠੇ) ‘‘ਸਮਾਧਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ...ਪੇ॰... ਵਿਚਾਰੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯਾ’’ਤਿ ਵਚਨਂ **ਪੇਟਕੇ** ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਂ, ਤਞ੍ਚ ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਤਥੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ “**ਤਿਪੇਟਕੇ** ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। **ਤਿਪੇਟਕੇ**ਤਿ ਨਾਮਞ੍ਚ ਪੇਟਕੋਪਦੇਸਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ ਭਵੇਯ੍ਯ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹੀਤਿ ਪਾਠਸਂਵਣ੍ਣਨਾਯਂ ‘‘ਅਲੋਭਸ੍ਸ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵੇਕੋ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਦੋਸਸ੍ਸ। ਅਮੋਹਸ੍ਸ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਵਿਵੇਕੋ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ ਪਾਠਸ੍ਸ ਤਿਪੇਟਕੇ ਵੁਤ੍ਤਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਸੋ ਚ ਪਾਠੋ ਪੇਟਕੋਪਦੇਸੇ (੨੬੨-ਪਿਟ੍ਠੇ) ‘‘ਤਤ੍ਥ ਅਲੋਭਸ੍ਸ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ ਕਾਮੇਹੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

ਯਥਾ ਚ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (੧, ੨੫੮-ਪਿਟ੍ਠੇ) ‘‘ਅਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿ ਭਾਵਿਤੋ’’ਤਿਆਦਿਕਾ ਪਾਲ਼ਿ ਮਹਾਵਗ੍ਗਸਂਯੁਤ੍ਤਕਤੋ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਤਥੇਵ ਤਤ੍ਥਾਪਿ।

ਯਥਾ ਚ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (੧, ੨੭੨-ਪਿਟ੍ਠੇ) ‘‘ਅਸ੍ਸਾਸਾਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਸਤਿਯਾ ਅਨੁਗਚ੍ਛਤੋ’’ਤਿਆਦਿ ਪਾਲ਼ਿ ਚ (੧, ੨੭੩-ਪਿਟ੍ਠੇ) ਕਕਚੂਪਮਪਾਲ਼ਿ ਚ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਤੋ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਤਥੇਵ ਤਤ੍ਥਾਪਿ।

ਯਥਾ ਚ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (੨, ੬੯-ਪਿਟ੍ਠੇ) ‘‘ਕਤਮਾ ਚਿਨ੍ਤਾਮਯਾ ਪਞ੍ਞਾ’’ਤਿਆਦਿਕਾ ਚ ਪਾਲ਼ਿ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਆਯਕੋਸਲ੍ਲ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਾ ਚ ਪਾਲ਼ਿ (੨, ੭੧-ਪਿਟ੍ਠੇ) ‘‘ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ’’ਤਿਆਦਿਕਾ ਚ ਪਾਲ਼ਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਵਿਭਙ੍ਗਤੋ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਤਥੇਵ ਤਤ੍ਥਾਪਿ। ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਚ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਾ ਏਕਵਿਧਦੁਵਿਧਾਦਿਪਞ੍ਞਾਪਭੇਦਕਥਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਵੁਤ੍ਤਕਥਾਯ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਸਮਾਨਾਯੇਵ।

‘‘ਯੇਨ ਚਕ੍ਖੁਪਸਾਦੇਨ, ਰੂਪਾਨਿ ਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ।
ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਸੁਖੁਮਂ ਏਤਂ, ਊਕਾਸਿਰਸਮੂਪਮ’’ਨ੍ਤਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੪੩੬; ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫੯੬] –

ਅਯਮ੍ਪਿ ਗਾਥਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਪਿ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰੇਨ ਭਾਸਿਤਭਾਵੇਨੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। **ਊਕਾਸਿਰਸਮੂਪਮ**ਨ੍ਤਿ ਪਦਂ ਪਨ **ਊਕਾਸਮੂਪਮ**ਨ੍ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਰਮ੍ਪਰਲੇਖਕਾਨਂ ਪਮਾਦਲੇਖਮਤ੍ਤਮੇਵ ਸਿਯਾ।

ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਵਿਯ ਵਚਨਤ੍ਥਤੋ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਅਨੂਨਾਧਿਕਤੋ ਕਮਤੋ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾਨਂ ਪਭੇਦਤੋ ਉਪਮਾਤੋ ਚ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਸੋ ਚ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇਨ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੩੦] ਸਮਾਨੋਯੇਵ।

ਯਥਾ ਚ වਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (੨, ੨੪੨-੨੪੫) ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਕਥਾਯਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਅਤੀਤਾਦਿਏਕਾਦਸවਿਧੇਨ ਚ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯੇਨ ਚ වਿਸੁਂ වਿਸੁਂ ਸਮ੍ਮਸਨਨਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਤਥੇව ਤਤ੍ਥਾਪਿ। ਚਕ੍ਖਾਦਿਜਰਾਮਰਣਪਰਿਯੋਸਾਨੇਸੁ ਪਨ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮවਿਚਾਰਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨਂ ਸਟ੍ਠਿਯਾ ਏව ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯੇਨ ਸਮ੍ਮਸਨਨਯੋ ਤਤ੍ਥ ਦਸ੍ਸਿਤੋ।

වਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਿවਿਸੁਦ੍ਧਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ (੨, ੨੩੦-੨੩੨-ਪਿਟ੍ਠੇਸੁ) වੁਤ੍ਤਾ ''ਯਮਕਂ ਨਾਮਰੂਪਞ੍ਚ...ਪੇ॰... ਉਭੋ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿ ਗਾਥਾ ਚ, ''ਨ ਚਕ੍ਖੁਤੋ ਜਾਯਰੇ''ਤਿਆਦਿਕਾ ਛ ਗਾਥਾਯੋ ਚ, ''ਨ ਸਕੇਨ ਬਲੇਨ ਜਾਯਰੇ''ਤਿਆਦਿਕਾ ਛ ਗਾਥਾਯੋ ਚ වਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਕਥਾਯਂ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਤਾਸੁ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕੋਯੇව ਪਾਠਭੇਦੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

වਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (੨, ੨੬੧-੨-ਪਿਟ੍ਠੇਸੁ) ਅਰੂਪਸਤ੍ਤਕੇਸੁ ਅਰਿਯවਂਸਕਥਾਨਯੇਨ වੁਤ੍ਤੋ ਕਲਾਪਤੋ ਚ ਯਮਕਤੋ ਚ ਸਮ੍ਮਸਨਨਯੋ වਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇ ਏਤ੍ਥੇව ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਕਥਾਯਂ ਦਸ੍ਸਿਤੋ।

වਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇ ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਕਥਾਯਂ ਲੋਕවਿਦੂਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥවਣ੍ਣਨਾਯਂ ਸਤ੍ਤਲੋਕਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕවਸੇਨ **ਦ੍වੇਯੇව ਲੋਕਾ** ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਨ ਪਨ ਓਕਾਸਲੋਕੋ ਯਥਾ වਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (੧, ੧੯੯-੨੦੦-ਪਿਟ੍ਠੇਸੁ)।

ਏਤ੍ਤਾවਤਾ ਚ වਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੋ ਨਾਮ ਗਨ੍ਥੋ ਕੀਦਿਸੋਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਅਨੁਮਿਨਿਤੁਂ। ਸੋ ਪਨ ਯਥਾ ਨ ਮਹਾවਿਹਾਰවਾਸੀਨਂ ਗਨ੍ਥੋ ਹੋਤਿ, ਏවਂ ਮਹਾਯਾਨਿਕਾਨਮ੍ਪਿ ਨ ਹੋਤਿਯੇව ਥੇਰවਾਦਪਿਟਕਮੇව ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਕਤਭਾවਤੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਤ੍ਥ ਨ ਕਿਞ੍ਚਿਪਿ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਿਕਂ ਨਾਮਂ වਾ ਥੇਰවਾਦੋ වਾ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੇ ਕਤਗਨ੍ਥੋਪਿ ਨ ਹੋਤਿ। ਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠਿਕਂ ਪਨ ਨਾਮਞ੍ਚ වੋਹਾਰੋ ਚ ਤਤ੍ਥ ਬਹੂਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਨ੍ਦਿਯਰਟ੍ਠੇ ਕਤਗਨ੍ਥੋව ਭවੇਯ੍ਯ। ਯਸ੍ਮਾ ਚਸ੍ਸ ਪੇਟਕੋਪਦੇਸਂ ਨਿਸ੍ਸਿਤਭਾවੋ ਬਹੂਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, වਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਮਿਦ੍ਧਰੂਪਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿਭਾවੋ ਚ, ਅਰਹਤੋਪਿ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿਭਾවੋ ਚ ਤਮੇව ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਦਸ੍ਸੀਯਤਿ, **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਗਣ੍ਠਿਪਦੇ** ਚ ਪੇਟਕੇਤਿ ਪਦਸ੍ਸ [ਪਟਿ॰ ਮ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੩੬] ਅਤ੍ਥවਣ੍ਣਨਾਯਂ ''ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਿਟਕਤ੍ਥਾਯ ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਪੇਟਕਂ **ਮਹਿਸਾਸਕਾਨਂ** ਗਨ੍ਥੋ''ਤਿ වਣ੍ਣਿਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਸੋ වਿਮੁਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੋ ਮਹਿਸਾਸਕਨਿਕਾਯਿਕੇਨ ਕਤੋ ਭවੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਮਤਿ।

ਨਿਸ੍ਸਯਟ੍ਠਕਥਾਵਿਭਾਵਨਾ

ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਪਨ ਨ ਕੇਵਲਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤੁਪ੍ਪਕਾਰੇਨੇਵ ਕਤੋ, ਅਥ ਖੋ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਪ੍ਪਕਾਰੇਨਾਪਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੋ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਹਿ ਸਮਾਹਰਿਤ੍ਵਾ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋਪਿ ਯਾ ਯਾ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਵਾ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਵਾ ਸਂਸਯਿਤਬ੍ਬੋ ਹੋਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਾ (੧, ੨੬੩), ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਮਜ੍ਝਿਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਪਨਾਤਿ ਵਾ (੧, ੭੦), ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਭਾਣਕਾਤਿ ਵਾ (੧, ੭੨), ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯਾਨਂ ਮਤਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋਤਿ ਵਾ (੧, ੯੯), ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੂਤਿ ਵਾ (੧, ੧੧੮), ਤਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਾ (੧, ੧੩੪), ਦੀਘਭਾਣਕਸਂਯੁਤ੍ਤਭਾਣਕਾਨਂ ਮਤਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਮਜ੍ਝਿਮਭਾਣਕਾ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ (੧, ੨੬੭), ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋਤਿ ਵਾ, ਏਵਂ ਤਾਵ ਦੀਘਭਾਣਕਾ, ਮਜ੍ਝਿਮਭਾਣਕਾ ਪਨਾਹੂਤਿ ਵਾ (੧, ੨੭੭), ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ...ਪੇ॰... ਅਯਂ ਕਮੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਨ ਸਮੇਤੀਤਿ ਵਾ (੧, ੩੦੯), ਏਵਂ ਤਾਵ ਮਜ੍ਝਿਮਭਾਣਕਾ, ਸਂਯੁਤ੍ਤਭਾਣਕਾ ਪਨਾਤਿ ਵਾ (੨, ੬੨), ਸਂਯੁਤ੍ਤਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਾ (੨, ੬੩), ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨਾਤਿ ਵਾ (੨, ੮੦) ਏਵਂ ਤਂਤਂਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾਵਿਨਿਚ੍ਛਯਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਯਮ੍ਪਿ ਵਿਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਿਮਜਨਾਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਸਂਸਯਂ ਵਿਨੋਦੇਨ੍ਤੋਯੇਵ ਤੇ ਦਸ੍ਸੇਸਿ।

ਤੇਨਿਮਸ੍ਸ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਕਰਣਕਾਲੇ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਚ, ਪੁਬ੍ਬੇਯੇਵ ਤਾ ਆਚਰਿਯੇਨ ਸੀਹਲ਼ਤ੍ਥੇਰਾਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਸੁਤਾਤਿ ਚ, ਤਾਹਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ ਸਬ੍ਬਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਯਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਆਚਰਿਯੇਨ ਲਿਖਿਤੋਤਿ ਚ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਅਤਿਵਿਯ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਂ ਮਹਾਵਂਸੇ –

‘‘ਸਙ੍ਘੋ ਗਾਥਾਦ੍ਵਯਂ ਤਸ੍ਸਾ’ਦਾਸਿ ਸਾਮਤ੍ਥਿਯਂ ਤਵਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ‘‘ਗਾਥਾਦ੍ਵਯਮੇਵ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਕਿਞ੍ਚਿਪਿ ਅਞ੍ਞਂ ਪੋਤ੍ਥਕਂ ਅਨੋਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਂ ਅਕਾਸੀ’’ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਅਭਿਤ੍ਥੁਤਿਵਚਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਅਭਿਤ੍ਥੁਤਿਮਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਪੋਰਾਣਵਚਨਦਸ੍ਸਨਂ

ਨ ਕੇਵਲਂ ਆਚਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੋਯੇਵ ਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੇਨ ਦਸ੍ਸੇਸਿ, ਅਥ ਖੋ ''ਪੋਰਾਣਾ ਪਨਾਹੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਪੋਰਾਣਾਨਂ ਵਚਨਮ੍ਪਿ ਦਸ੍ਸੇਸਿਯੇਵ। ਤਦੇਤ੍ਥ ਦ੍ਵਾਵੀਸਤਿਯਾ ਠਾਨੇਸੁ ਦਿਟ੍ਠਂ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੫, ੧੩੭, ੧੪੨, ੨੧੭, ੨੫੨, ੩੦੩; ੨.੫੮੧, ੬੭੫-੬੭੬, ੬੮੯, ੭੦੬, ੭੩੬, ੭੪੫, ੭੪੬, ੭੪੯,੭੫੫, ੭੭੮, ੮੩੯]। ਕੇ ਪਨੇਤੇ ਪੋਰਾਣਾ ਨਾਮ? ਯਾਵ ਚਤੁਤ੍ਥਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾਲਾ ਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾਰੇਸੁ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਵਾ ਤਾਦਿਸਾ ਵਾ ਮਹਾਥੇਰਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੇ (੨੯੨-੩-ਪਿਟ੍ਠੇਸੁ)।

> ''ਓਭਾਸੇ ਚੇਵ ਞਾਣੇ ਚ, ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਵਿਕਮ੍ਪਤਿ...ਪੇ॰...
> ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਸਲੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ –

ਏਵਮਾਗਤਾ ਗਾਥਾਯੋ ਇਧ (੨੭੩-੪-ਪਿਟ੍ਠੇਸੁ) ਪੋਰਾਣਾਨਂ ਵਚਨਭਾਵੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਯਦਿ ਚਿਮਾ ਗਾਥਾਯੋ ਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾਰੇਹਿ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ ਯਥਾ ਪਰਿਵਾਰਪਾਲ਼ਿਯਂ (੩-ਪਿਟ੍ਠੇ) ਆਗਤਾ ਆਚਰਿਯਪਰਮ੍ਪਰਾਦੀਪਿਕਾ ਗਾਥਾਯੋ, ਤਾ ਹਿ ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਯਂ (੧, ੪੬-ਪਿਟ੍ਠੇ) ਪੋਰਾਣਵਚਨਭਾਵੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਏਵਂ ਸਤਿ ਤੇਯੇਵ ਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾਰਾ ਪੋਰਾਣਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਥ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਦੇਸਕੇਨੇਵ ਭਾਸਿਤਾ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਤੇ ਵਿਯ ਗਰੁਕਰਣੀਯਾ ਪਚ੍ਚਯਿਕਾ ਸਦ੍ਧਾਯਿਤਬ੍ਬਕਾ ਮਹਾਥੇਰਾ ਪੋਰਾਣਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਸੁਮਙ੍ਗਲਵਿਲਾਸਿਨੀਆਦੀਸੁ ''ਪੋਰਾਣਾ ਪਨ ਏਵਂ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇਸੁਪਿ ਤਾਦਿਸਾਵ ਆਚਰਿਯਾ ਪੋਰਾਣਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾਕਰਣਂ

ਆਚਰਿਯੋ ਪਨ ਇਮਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਪਕਰਣਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਕਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਾਪਿ ਤਿਪਿਟਕਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਅਕਾਸਿ। ਕਥਂ? ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਂ ਨਾਮ ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਂ **ਬੁਦ੍ਧਸਿਰਿਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਅਜ੍ਝੇਸਿਤੋ ਮਹਾਵਿਹਾਰਸ੍ਸ ਦਕ੍ਖਿਣਭਾਗੇ ਪਧਾਨਘਰਪਰਿਵੇਣੇ **ਮਹਾਨਿਗਮਸ੍ਸਾਮਿ**ਨੋ ਪਾਸਾਦੇ ਵਸਨ੍ਤੋ ਅਕਾਸਿ। ਸਾ ਪਨੇਸਾ **ਸਿਰਿਪਾਲੋ**ਤਿ ਨਾਮਨ੍ਤਰਸ੍ਸ **ਮਹਾਨਾਮ**ਰਞ੍ਞੋ ਵੀਸਤਿਮਵਸ੍ਸੇ (੯੭੩-ਬੁ-ਵ) ਆਰਦ੍ਧਾ ਏਕਵੀਸਤਿਮਵਸ੍ਸੇ (੯੭੪-ਬੁ-ਵ) ਨਿਟ੍ਠਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਅਹੋਸਿ। ਤਞ੍ਚ ਪਨ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਮਹਾਮਹਿਨ੍ਦਤ੍ਥੇਰੇਨਾਭਤਂ ਸੀਹਲਭਾਸਾਯ ਸਙ੍ਖਤਂ ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਂ ਤਸ੍ਸਾ ਸਰੀਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਮਹਾਪਚ੍ਚਰੀਕੁਰੁਨ੍ਦੀਸਙ੍ਖੇਪਅਨ੍ਧਕਟ੍ਠਕਥਾਹਿ ਚ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸੀਹਲਦੀਪੇ ਯਾਵ **ਵਸਭਰਾਜ**ਕਾਲਾ ਪਾਕਟਾਨਂ ਪੋਰਾਣ ਵਿਨਯਧਰਮਹਾਥੇਰਾਨਂ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਭੂਤਂ ਥੇਰਵਾਦਮ੍ਪਿ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਅਕਾਸਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਯਂ –

‘‘ਸਂਵਣ੍ਣਨਂ ਤਞ੍ਚ ਸਮਾਰਭਨ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਸਾ ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਂ ਸਰੀਰਂ।
ਕਤ੍ਵਾ ਮਹਾਪਚ੍ਚਰਿਯਂ ਤਥੇਵ, ਕੁਰੁਨ੍ਦਿਨਾਮਾਦਿਸੁ ਵਿਸ੍ਸੁਤਾਸੁ॥

ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਯੋ ਯੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਅਪਰਿਚ੍ਚਜਨ੍ਤੋ।
ਤਤੋਪਿ ਅਨ੍ਤੋਗਧਥੇਰਵਾਦਂ, ਸਂਵਣ੍ਣਨਂ ਸਮ੍ਮ ਸਮਾਰਭਿਸ੍ਸ’’ਨ੍ਤਿ ਚ॥

‘‘ਮਹਾਮੇਘਵਨੁਯ੍ਯਾਨੇ, ਭੂਮਿਭਾਗੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ।
ਮਹਾਵਿਹਾਰੋ ਯੋ ਸਤ੍ਥੁ, ਮਹਾਬੋਧਿਵਿਭੂਸਿਤੋ॥

ਯਂ ਤਸ੍ਸ ਦਕ੍ਖਿਣੇ ਭਾਗੇ, ਪਧਾਨਘਰਮੁਤ੍ਤਮਂ।
ਸੁਚਿਚਾਰਿਤ੍ਤਸੀਲੇਨ, ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇਨ ਸੇਵਿਤਂ॥

ਉਲ਼ਾਰਕੁਲਸਮ੍ਭੂਤੋ, ਸਙ੍ਘੁਪਟ੍ਠਾਯਕੋ ਸਦਾ।
ਅਨਾਕੁਲਾਯ ਸਦ੍ਧਾਯ, ਪਸਨ੍ਨੋ ਰਤਨਤ੍ਤਯੇ॥

ਮਹਾਨਿਗਮਸਾਮੀਤਿ, ਵਿਸ੍ਸੁਤੋ ਤਤ੍ਥ ਕਾਰਯਿ।
ਚਾਰੁਪਾਕਾਰਸਞ੍ਚਿਤਂ, ਯਂ ਪਾਸਾਦਂ ਮਨੋਰਮਂ॥

ਸਨ੍ਦਚ੍ਛਾਯਤਰੂਪੇਤਂ, ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸਲਿਲਾਸਯਂ।
ਵਸਤਾ ਤਤ੍ਰ ਪਾਸਾਦੇ, ਮਹਾਨਿਗਮਸਾਮਿਨੋ॥

ਸੁਚਿਸੀਲਸਮਾਚਾਰਂ, ਥੇਰਂ **ਬੁਦ੍ਧਸਿਰਿਵ੍ਹਯਂ।**
ਯਾ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਆਰਦ੍ਧਾ, ਇਦ੍ਧਾ ਵਿਨਯਵਣ੍ਣਨਾ॥

ਪਾਲਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਕਲਂ, ਲਙ੍ਕਾਦੀਪਂ ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਂ।
ਰਞ੍ਞੋ **ਸਿਰਿਨਿਵਾਸਸ੍ਸ** [ਸਿਰਿਯਾ ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨਭੂਤਸ੍ਸ ਸਿਰਿਪਾਲਨਾਮਕਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋ (ਵਿਮਤਿ, ਅਨ੍ਤਿਮਵਿਟ੍ਠੋ)], **ਸਿਰਿਪਾਲ**ਯਸਸ੍ਸਿਨੋ॥

ਸਮਵੀਸਤਿਮੇ ਵਸ੍ਸੇ, ਜਯਸਂਵਚ੍ਛਰੇ ਅਯਂ।

ਆਰਦ੍ਧਾ **ਏਕਵੀਸਮ੍ਹਿ**, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੇ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਾ॥

ਉਪਦ੍ਦਵਾਕੁਲੇ ਲੋਕੇ, ਨਿਰੁਪਦ੍ਦਵਤੋ ਅਯਂ।
ਏਕਸਂਵਚ੍ਛਰੇਨੇਵ, ਯਥਾ ਨਿਟ੍ਠਂ ਉਪਾਗਤਾ’’ਤਿ [ਪਰਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਗਮਨਕਥਾ] ਚ॥

ਅਯਞ੍ਚ ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾ ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾ ਅਧੁਨਾ ਮੁਦ੍ਦਿਤਛਟ੍ਠਸਙ੍ਗੀਤਿਪੋਤ੍ਥਕਵਸੇਨ ਸਹਸ੍ਸਤੋ ਉਪਰਿ ਅਟ੍ਠਪਞ੍ਞਾਸਾਧਿਕਤਿਸਤਮਤ੍ਤਪਿਟ੍ਠਪਰਿਮਾਣਾ (੧੩੫੮) ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਚ ਏਕਸਂਵਚ੍ਛਰੇਨ ਨਿਟ੍ਠਾਪਿਤਤ੍ਤਂ ਉਪਨਿਧਾਯ ਚਤੁਵੀਸਾਧਿਕਸਤ੍ਤਸਤਮਤ੍ਤਪਿਟ੍ਠਪਰਿਮਾਣੋ (੭੨੪) ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋਪਿ ਅਨੁਮਸੋ ਛਪ੍ਪਞ੍ਚਮਾਸੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਾਪਿਤੋ ਭਵੇਯ੍ਯਾਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਞਾਤੁਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਂ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਮਹਾਵਂਸਵਚਨਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ‘‘ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਏਕਰਤ੍ਤੇਨੇਵ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਲਿਖਿਤ੍ਵਾ ਨਿਟ੍ਠਾਪਿਤੋ’’ਤਿ ਅਭਿਤ੍ਥੁਤਿਵਚਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਤਕ੍ਕਾਰਕਸ੍ਸ ਅਭਿਤ੍ਥੁਤਿਮਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਨਨੁ ਚ ਇਮਿਸ੍ਸਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ‘‘ਸੁਮਙ੍ਗਲਵਿਲਾਸਿਨਿਯ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਸੇਸਨਾਮਵਸੇਨ ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਨਂ ਅਤਿਦੇਸੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧੫], ਕਥਮਿਮਿਸ੍ਸਾ ਤਾਹਿ ਪਠਮਤਰਂ ਕਤਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ? ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਤਿਦੇਸਤੋ, ਵਿਨਯਪਿਟਕਸ੍ਸ ਗਰੁਕਾਤਬ੍ਬਤਰਭਾਵਤੋ, ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਹਿ ਵਿਸੇਸੇਨ ਗਰੁਕਤਭਾਵਤੋ, ਸਙ੍ਗੀਤਿਕ੍ਕਮਾਨੁਰੂਪਭਾਵਤੋ, ਇਧੇਵ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਨਿਦਾਨਕਥਾਪਕਾਸਨਤੋ, ਨਿਗਮਨੇ ਚ ਪਠਮਂ ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਸੁਤ੍ਵਾ ਕਰਣਪ੍ਪਕਾਸਨਤੋ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਂ ਅਯਮੇਵ ਪਠਮਂ ਕਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਪਨ ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾਯਨ੍ਤਿ ਵਾ ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾਸੂਤਿ ਵਾ ਮਜ੍ਝਿਮਟ੍ਠਕਥਾਸੂਤਿ ਵਾ ਏਵਂ ਸਾਮਞ੍ਞਨਾਮਵਸੇਨੇਵ ਅਤਿਦੇਸੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਦਿਵਿਸੇਸਨਾਮਵਸੇਨ। ਤਸ੍ਮਾਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਪਠਮਂ ਕਤਭਾਵੋ ਪਾਕਟੋਯੇਵ। ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਨਂ ਇਧਾਤਿਦੇਸੋ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧੫] ਇਮਿਸ੍ਸਾਪਿ ਤਤ੍ਥਾਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੮] ਏਵਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਤਿਦੇਸੋ ਪਨ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਮਨਸਾ ਸੁਵਵਤ੍ਥਿਤਵਸੇਨ ਵਾ ਸਕ੍ਕਾ ਭਵਿਤੁਂ, ਅਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਮਪਰਿਨਿਟ੍ਠਾਪਨੇਨ ਵਾ। ਕਥਂ? ਆਚਰਿਯੇਨ ਹਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਂ ਸਬ੍ਬਸੋ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਦਿਂ ਏਕੇਕਮਟ੍ਠਕਥਂ ਕਰੋਨ੍ਤੇਨੇਵ ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਅਞ੍ਞਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਪਕਾਸੇਤਬ੍ਬਾ ਹੋਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ‘‘ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਠਾਨੇ ਕਥੇਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਮਨਸਾ ਸੁਵਵਤ੍ਥਿਤਂ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ਤਞ੍ਚ ਅਤਿਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾਵਵਤ੍ਥਿਤਠਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤਕਾਲੇ ਤਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਕਥੇਨ੍ਤੇਨ ਤਾ ਕਤਾ ਵਾ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ। ਏਕੇਕਿਸ੍ਸਾਯ ਵਾ ਨਿਟ੍ਠਾਨਾਸਨ੍ਨਪ੍ਪਤ੍ਤਕਾਲੇ ਤਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਞ੍ਚ ਤਥਾ ਕਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਅਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਮਂ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਾਪਿਤਾ ਭਵੇਯ੍ਯੁਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਕਾਰਾਨਮਞ੍ਞਤਰਵਸੇਨ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸਾਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਤਿਦੇਸੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਕਰਣਂ

ਸੁਮਙ੍ਗਲਵਿਲਾਸਿਨਿਂ ਨਾਮ ਦੀਘਨਿਕਾਯਟ੍ਠਕਥਂ ਪਨ ਆਚਰਿਯੋ ਸੁਮਙ੍ਗਲਪਰਿਵੇਣਵਾਸਿਨਾ **ਦਾਠਾਨਾਗਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਆਯਾਚਿਤੋ ਅਕਾਸਿ। ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੇਤਮੇਤਿਸ੍ਸਾ ਨਿਗਮਨੇ –

''ਆਯਾਚਿਤੋ ਸੁਮਙ੍ਗਲ-ਪਰਿਵੇਣਨਿਵਾਸਿਨਾ ਥਿਰਗੁਣੇਨ।
ਦਾਠਾਨਾਗ ਸਙ੍ਘ, ਤ੍ਥੇਰੇਨ ਥੇਰਵਂਸਨ੍ਵਯੇਨ॥

ਦੀਘਾਗਮਸ੍ਸ ਦਸਬਲ-ਗੁਣਗਣਪਰਿਦੀਪਨਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਕਥਂ।
ਯਂ ਆਰਭਿਂ **ਸੁਮਙ੍ਗਲ-ਵਿਲਾਸਿਨਿਂ** ਨਾਮ ਨਾਮੇਨ॥

ਸਾ ਹਿ ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਾਯ, ਸਾਰਮਾਦਾਯ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਏਸਾ''ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩. ਨਿਗਮਨਕਥਾ]।

ਪਪਞ੍ਚਸੂਦਨਿਂ ਨਾਮ ਮਜ੍ਝਿਮਨਿਕਾਯਟ੍ਠਕਥਂ ਭਦਨ੍ਤ**ਬੁਦ੍ਧਮਿਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਪੁਬ੍ਬੇ ਮਯੂਰਦੂਤਪਟ੍ਟਨੇ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਵਸਨ੍ਤੇਨ ਆਯਾਚਿਤੋ ਅਕਾਸਿ। ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੇਤਮੇਤਿਸ੍ਸਾ ਨਿਗਮਨੇ –

''ਆਯਾਚਿਤੋ ਸੁਮਤਿਨਾ, ਥੇਰੇਨ ਭਦਨ੍ਤ**ਬੁਦ੍ਧਮਿਤ੍ਤੇਨ**।
ਪੁਬ੍ਬੇ **ਮਯੂਰਦੂਤਪ,ਟ੍ਟਨ**ਮ੍ਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਵਸਨ੍ਤੇਨ॥

ਪਰਵਾਦਵਿਧਂਸਨਸ੍ਸ, ਮਜ੍ਝਿਮਨਿਕਾਯਸੇਟ੍ਠਸ੍ਸ।
ਯਮਹਂ **ਪਪਞ੍ਚਸੂਦਨਿ**-ਮਟ੍ਠਕਥਂ ਕਾਤੁਮਾਰਭਿਂ॥

ਸਾ ਹਿ ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਾਯ, ਸਾਰਮਾਦਾਯ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਏਸਾ''ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩. ਨਿਗਮਨਕਥਾ]।

ਸਾਰਤ੍ਥਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਂ ਨਾਮ ਸਂਯੁਤ੍ਤਨਿਕਾਯਟ੍ਠਕਥਂ ਭਦਨ੍ਤ**ਜੋਤਿਪਾਲਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਆਯਾਚਿਤੋ ਅਕਾਸਿ। ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੇਤਮੇਤਿਸ੍ਸਾ ਨਿਗਮਨੇ –

''ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਕਰਣਤ੍ਥਂ, ਥੇਰੇਨ ਭਦਨ੍ਤ**ਜੋਤਿਪਾਲੇਨ।**
ਸੁਚਿਸੀਲੇਨ ਸੁਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਪਕਾਸਯਨ੍ਤੁਞਾਣੇਨ॥

ਸਾਸਨਵਿਭੂਤਿਕਾਮੇਨ, ਯਾਚਮਾਨੇਨ ਮਂ ਸੁਭਗੁਣੇਨ।
ਯਂ ਸਮਧਿਗਤਂ ਪੁਞ੍ਞਂ, ਤੇਨਾਪਿ ਜਨੋ ਸੁਖੀ ਭਵਤੂ''ਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.੫.ਨਿਗਮਨਕਥਾ]॥

ਮਨੋਰਥਪੂਰਣਿਂ ਨਾਮ ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਨਿਕਾਯਟ੍ਠਕਥਂ ਭਦਨ੍ਤ**ਜੋਤਿਪਾਲਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਰਟ੍ਠੇ **ਕਞ੍ਚਿਪੁਰਾਦੀਸੁ** ਚ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੇ ਮਹਾਵਿਹਾਰਮ੍ਹਿ ਚ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਵਸਨ੍ਤੇਨ ਆਯਾਚਿਤੋ, ਤਥਾ **ਜੀਵਕੇਨਾ**ਪਿ ਉਪਾਸਕੇਨ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਪਾਰਗੁਭੂਤੇਨ ਵਾਤਾਹਤੇਪਿ ਅਨਿਞ੍ਜਮਾਨਸਭਾਵੇ ਦੁਮੇ ਵਿਯ ਅਨਿਞ੍ਜਮਾਨਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ ਠਿਤੇਨ ਸੁਮਤਿਨਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਜੀਵੇਨਾਭਿਯਾਚਿਤੋ ਅਕਾਸਿ। ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੇਤਮੇਤਿਸ੍ਸਾ ਨਿਗਮਨੇ –

''ਆਯਾਚਿਤੋ ਸੁਮਤਿਨਾ, ਥੇਰੇਨ ਭਦਨ੍ਤ**ਜੋਤਿਪਾਲੇਨ**।
ਕਞ੍ਚਿਪੁਰਾਦੀਸੁ ਮਯਾ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਸਦ੍ਧਿਂ ਵਸਨ੍ਤੇਨ॥

ਵਰਤਮ੍ਬਪਣ੍ਣਿਦੀਪੇ, ਮਹਾਵਿਹਾਰਮ੍ਹਿ ਵਸਨਕਾਲੇਪਿ।
ਵਾਤਾਹਤੇ ਵਿਯ ਦੁਮੇ, ਅਨਿਵ੍ਵਜਮਾਨਮ੍ਹਿ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ॥

ਪਾਰੰ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯਸਾ,ਗਰਸ੍ਸ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਠਿਤੇਨ ਸੁਮਤਿਨਾ।
ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਜੀਵੇਨਾ,ਭਿਯਾਚਿਤੋ **ਜੀਵਕੇਨਾ**ਪਿ॥

ਧਮ੍ਮਕਥਾਨਯਨਿਪੁਣੇਹਿ, ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੇਹਿ ਅਪਰਿਮਾਣੇਹਿ।
ਪਰਿਕੀਲ਼ਿਤਸ੍ਸ ਪਟਿਪ,ਜ੍ਜਿਤਸ੍ਸ ਸਕਸਮਯਚਿਤ੍ਰਸ੍ਸ॥

ਅਟ੍ਠਕਥੰ ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰ,ਮਹਾਨਿਕਾਯਸ੍ਸ ਕਾਤੁਮਾਰਦ੍ਧੋ।
ਯਮਹੰ ਚਿਰਕਾਲਟ੍ਠਿਤਿ-ਮਿਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਸਾਸਨਵਰਸ੍ਸ॥

ਸਾ ਹਿ ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਾਯ, ਸਾਰਮਾਦਾਯ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਏਸਾ।
ਚਤੁਨ੍ਨਵੁਤਿਪਰਿਮਾਣਾਯ, ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਭਾਣਵਾਰੇਹਿ॥

ਸਬ੍ਬਾਗਮਸੰਵਣ੍ਣਨ, ਮਨੋਰਥੋ ਪੂਰਿਤੋ ਚ ਮੇ ਯਸ੍ਮਾ।
ਏਤਾਯ **ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਣੀ**ਤਿ ਨਾਮੰ ਤਤੋ ਅਸ੍ਸਾ’’ਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.੧੧.ਨਿਗਮਨਕਥਾ]॥

ਇਮਾ ਚ ਪਨ ਚਤਸ੍ਸੋ ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਮਹਾਮਹਿਨ੍ਦਤ੍ਥੇਰੇਨਾਭਤੰ ਮੂਲਟ੍ਠਕਥਾਸਙ੍ਖਾਤੰ ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥੰਯੇਵ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਚੇਵ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਾਗਤਵਿਤ੍ਥਾਰਕਥਾਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸੰਖਿਪਨਵਸੇਨ ਚ ਅਕਾਸਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭੇ –

‘‘ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੰ ਪਨ ਆਭ,ਤਾਥ ਵਸਿਨਾ ਮਹਾਮਹਿਨ੍ਦੇਨ।
ਠਪਿਤਾ ਸੀਹਲ਼ਭਾਸਾਯ, ਦੀਪਵਾਸੀਨਮਤ੍ਥਾਯ॥

ਅਪਨੇਤ੍ਵਾਨ ਤਤੋਹੰ, ਸੀਹਲ਼ਭਾਸੰ ਮਨੋਰਮੰ ਭਾਸੰ।
ਤਨ੍ਤਿਨਯਾਨੁਚ੍ਛਵਿਕੰ, ਆਰੋਪੇਨ੍ਤੋ ਵਿਗਤਦੋਸੰ…ਪੇ॰…
ਹਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਾਗਤ-ਮਤ੍ਥੰ ਅਤ੍ਥੰ ਪਕਾਸਯਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ॥

ਤਥਾ ਨਿਗਮਨੇਪਿ –

‘‘ਸਾ ਹਿ ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਾਯ, ਸਾਰਮਾਦਾਯ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਏਸਾ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.ਨਿਗਮਨਕਥਾ] ਚ।
‘‘ਮੂਲਟ੍ਠਕਥਾਸਾਰੰ, ਆਦਾਯ ਮਯਾ ਇਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤੇਨਾ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.ਨਿਗਮਨਕਥਾ] ਚ॥

ਇਮਾਸੰ ਸਰੀਰਭੂਤਪਾਠੇਸੁ ਚ ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਯੰ ਵਿਯ ‘‘ਮਹਾਪਚ੍ਚਰਿਯੰ, ਕੁਰੁਨ੍ਦਿਯ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਸੰਵਣ੍ਣਨਾਭੇਦਪ੍ਪਕਾਸਨੰ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਥਾ ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁਪਿ। ਤੇਨੇਤੰ ਞਾਯਤਿ ‘‘ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਾਭਿਧਮ੍ਮੇਸੁ ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਾਤੋ ਅਞ੍ਞਾ ਮਹਾਪਚ੍ਚਰਿਆਦਿਨਾਮਿਕਾ ਪੋਰਾਣਿਕਾ ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਚੇਵ ਅਨ੍ਧਕਟ੍ਠਕਥਾ ਚ ਨਤ੍ਥੀ’’ਤਿ। ਯਾਵ ਵਸਭਰਾਜਕਾਲਾ (੬੦੯-੬੫੩) ਪਨ ਪਾਕਟਾਨੰ ਸੀਹਲ਼ਿਕਤ੍ਥੇਰਾਨੰ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਚ ਵਾਦਾ ਚ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਚ ਏਤਾਸੁਪਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿਯੇਵਾਤਿ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਾਕਰਣੰ

ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿੰ ਪਨ **ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਨੋਦਨਿਞ੍ਚ** ਧਾਤੁਕਥਾਦਿ**ਪਞ੍ਚਪਕਰਣਸ੍ਸ** ਅਟ੍ਠਕਥਞ੍ਚਾਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਦਿਸਨਾਮੇਨ ਸੋਤਤ੍ਥਕੀਗਨ੍ਥਕਾਰਕੇਨ **ਬੁਦ੍ਧਘੋਸ**ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਆਯਾਚਿਤੋ ਅਕਾਸਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਤਾਸੁ –

‘‘ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਚਾਰਸੀਲੇਨ, ਨਿਪੁਣਾਮਲਬੁਦ੍ਧਿਨਾ।
ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ **ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ,** ਸਕ੍ਕਚ੍ਚੰ ਅਭਿਯਾਚਿਤੋ’’ਤਿ [ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ] ਚ॥

“ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋਤਿ ਗਰੂਹਿ ਗਹਿਤਨਾਮਧੇਯ੍ਯੇਨ ਥੇਰੇਨ ਕਤਾ
ਅਯੰ **ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨੀ** ਨਾਮ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹਟ੍ਠਕਥਾ’’ਤਿ [ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਗਮਨਕਥਾ] ਚ॥

‘‘ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਕਾਸਨਤ੍ਥੰ, ਤਸ੍ਸਾਹੰ ਯਾਚਿਤੋ ਠਿਤਗੁਣੇਨ।
ਯਤਿਨਾ ਅਦਨ੍ਧਗਤਿਨਾ, ਸੁਬੁਦ੍ਧਿਨਾ **ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ**॥

ਯੰ ਆਰਭਿੰ ਰਚਯਿਤੁੰ, ਅਟ੍ਠਕਥੰ ਸੁਨਿਪੁਣੇਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ।
ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਨੋਦਨਤੋ, **ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਨੋਦਨਿੰ** ਨਾਮਾ’’ਤਿ [ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਗਮਨਕਥਾ] ਚ॥

“ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋਤਿ ਗਰੂਹਿ ਗਹਿਤਨਾਮਧੇਯ੍ਯੇਨ ਥੇਰੇਨ ਕਤਾ
ਅਯੰ **ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਨੋਦਨੀ** ਨਾਮ ਵਿਭਙ੍ਗਟ੍ਠਕਥਾ’’ਤਿ [ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਗਮਨਕਥਾ] ਚ॥

ਇਮਾਸੁ ਪਨ ਤੀਸੁ ਪਞ੍ਚਪਕਰਣਟ੍ਠਕਥਾਯ ਨਾਮਵਿਸੇਸੋ ਨਤ੍ਥਿ ਆਯਾਚਕੋ ਚ ਨ ਪਕਾਸਿਤੋ, ਕੇਵਲੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਦ੍ਧਾਯ ਏਵ ਸਞ੍ਚੋਦਿਤੇਨ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਸਾ ਕਤਾ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਤਸ੍ਸਾ ਨਿਗਮਨੇ –

‘‘ਕੁਸਲਾਦਿਧਮ੍ਮਭੇਦੰ, ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਨਯੇਹਿ ਵਿਵਿਧਗਣਨੇਹਿ।
ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਥੁਮ-ਭਿਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਰਣੰ ਸਤ੍ਥਾ॥

ਸੁਵਿਹਿਤਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨੋ, ਪਟ੍ਠਾਨੰ ਨਾਮ ਯੰ ਪਕਾਸੇਸਿ।
ਸਦ੍ਧਾਯ ਸਮਾਰਦ੍ਧਾ, ਯਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਮਯਾ ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਚ॥

‘‘ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ

ਸਤ੍ਤਪ੍ਪਕਰਣੰ ਨਾਥੋ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਮਦੇਸਯਿ।
ਦੇਵਾਤਿਦੇਵੋ ਦੇਵਾਨੰ, ਦੇਵਲੋਕਮ੍ਹਿ ਯੰ ਪੁਰੇ।
ਤਸ੍ਸ **ਅਟ੍ਠਕਥਾ** ਏਸਾ, **ਸਕਲਸ੍ਸਾ**ਪਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ’’ਤਿ [ਪਟ੍ਠਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੯-੨੪.੧] ਚ॥

“ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋਤਿ ਗਰੂਹਿ ਗਹਿਤਨਾਮਧੇਯ੍ਯੇਨ ਥੇਰੇਨ ਕਤਾ
ਅਯੰ **ਸਕਲਸ੍ਸ**ਪਿ **ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਿਟਕਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਕਥਾ**”ਤਿ [ਪਟ੍ਠਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੯-੨੪.੧] ਚ॥

ਏਕਚ੍ਚੇ ਪਨ ਆਧੁਨਿਕਾ ਥੇਰਾ ‘‘ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਯਾਚਿਤੋ ਸਙ੍ਘਪਾਲਬੁਦ੍ਧਮਿਤ੍ਤਜੋਤਿਪਾਲਾਦੀਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਥੇਰੋ ਅਕਾਸੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਨੇਸਂ ਵਿਚਾਰਣਾ, ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨੀਸਮ੍ਮੋਹਵਿਨੋਦਨੀਸੁ ‘‘ਤਾ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਯਾਚਿਤੋ ਅਕਾਸੀ’’ਤਿ ਗਨ੍ਥਕਾਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨ ਞਾਯਤਿ ‘‘ਤਕ੍ਕਾਰਕੋ ਅਞ੍ਞੋ, ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਪਨ ਤਾਸੁ ਯਾਚਕਪੁਗ੍ਗਲੋਯੇਵਾ’’ਤਿ। ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਚ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ –

‘‘ਸੀਲਕਥਾ ਧੁਤਧਮ੍ਮਾ, ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਚੇਵ ਸਬ੍ਬਾਨਿ...ਪੇ॰...
ਇਤਿ ਪਨ ਸਬ੍ਬਂ ਯਸ੍ਮਾ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ **ਮਯਾ** ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ।
ਵੁਤ੍ਤਂ ਤਸ੍ਮਾ ਭਿਯ੍ਯੋ, ਨ ਤਂ ਇਧ ਵਿਚਾਰਯਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ] –

ਏਵਂ ਸੀਲਕਥਾਦੀਨਂ **ਅਤ੍ਤਨਾ ਏਵ** ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਵੁਤ੍ਤਭਾਵੋ **ਮਯਾ**ਤਿਪਦੇਨ ਪਕਾਸਿਤੋ। ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯਂ ਪਨ –

‘‘ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ, ਚਰਿਯਾਭਿਞ੍ਞਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ।
ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਪਨਿਦਂ, ਯਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਂ ਪਕਾਸਿਤ’’ਨ੍ਤਿ [ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ] –

ਏਵਂ **ਮਯਾ**ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਪਦੇਨ ਵਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨਾਪਿ ਞਾਯਤਿ ‘‘ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਕਾਰਕੋ ਅਞ੍ਞੋ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਾਕਾਰਕੋ ਅਞ੍ਞੋ’’ਤਿ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਅਭਿਯਾਚਕੋ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾਤਿ ਚ ਯਤਿਨਾਤਿ ਚ ਇਮੇਹੇਵ ਸਾਮਞ੍ਞਗੁਣਪਦੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਨ ਥੇਰੇਨਾਤਿ ਸਗਾਰਵਗੁਣਪਦੇਨ, ਤਥਾਪਿ ਸੋ ‘‘ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਚਾਰਸੀਲੇਨ ਨਿਪੁਣਾਮਲਬੁਦ੍ਧਿਨਾ’’ਤਿ ਚ, ‘‘ਅਦਨ੍ਧਗਤਿਨਾ ਸੁਬੁਦ੍ਧਿਨਾ’’ਤਿ ਚ ਇਮੇਹਿ ਅਧਿਕਗੁਣਪਦੇਹਿ ਥੋਮਿਤਤ੍ਤਾ ‘‘ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਾਦਿਕਾਰਕੋ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋਯੇਵਾ’’ਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਗਹੇਤੁਂ। ਸੋ ਹਿ ਉਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨਕਾਲਤੋਯੇਵ ਪਟ੍ਠਾਯ ਗਨ੍ਥਕੋਵਿਦੋ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਵਿਸਾਰਦਗੁਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਕਾਲੇ ਊਨਦਸਵਸ੍ਸੋ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਤਸ੍ਮਾ ਥੇਰੇਨਾਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਗਹੇਤੁਨ੍ਤਿ।

ਤਂ ਪਨ ਤੇਸਂ ਅਤਿਵਿਚਾਰਣਮਤ੍ਤਮੇਵ। ਨ ਹਿ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੋ ‘‘ਤਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਊਨਦਸਵਸ੍ਸੋ’’ਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਗਹੇਤੁਂ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਨਿਗਮਨੇਪਿ ‘‘ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋਤਿ ਗਰੂਹਿ ਗਹਿਤਨਾਮਧੇਯ੍ਯੇਨ **ਥੇਰੇਨਾ**’’ਤਿ ਵਚਨਤੋ, ਨ ਚ ‘‘ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਚਾਰਸੀਲੇਨ, ਨਿਪੁਣਾਮਲਬੁਦ੍ਧਿਨਾ’’ਤਿ ਵਾ, ‘‘ਅਦਨ੍ਧਗਤਿਨਾ ਸੁਬੁਦ੍ਧਿਨਾ’’ਤਿ ਵਾ ਏਤ੍ਤਕੇਹੇਵ ਦ੍ਵੀਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਗੁਣਪਦੇਹਿ ਥੋਮਨੇਨ ਸੁਥੋਮਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ‘‘ਨਿਪ੍ਪਭੀਕਤਖਜ੍ਜੋਤੋ ਸਮੁਦੇਤਿ ਦਿਵਾਕਰੋ’’ਤਿ ਥੋਮਨਂ ਵਿਯ ਹੋਤਿ। ਨਨੁ ਆਚਰਿਯੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗਨ੍ਥਨਿਗਮਨੇਸੁ –

‘‘ਪਰਮਵਿਸੁਦ੍ਧਸਦ੍ਧਾਬੁਦ੍ਧਿਵੀਰਿਯਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤੇਨ ਸੀਲਾਚਾਰਜ੍ਜਵਮਦ੍ਦਵਾਦਿਗੁਣਸਮੁਦਯਸਮੁਦਿਤੇਨ ਸਕਸਮਯਸਮਯਨ੍ਤਰਗਹਨਜ੍ਝੋਗਾਹਣਸਮਤ੍ਥੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵੇਯ੍ਯਤ੍ਤਿਯਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇਨ ਤਿਪਿਟਕਪਰਿਯਤ੍ਤਿਭੇਦੇ ਸਾਟ੍ਠਕਥੇ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨੇ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਪ੍ਪਭਾਵੇਨ ਮਹਾਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੇਨਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ –

ਅਤ੍ਤਨੋ **ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਾਨਿ** ਗੁਣਪਦਾਨਿ ਪਕਾਸਿਤਾਨਿ, ਸੋਯੇਵ ਚ ਪੋਰਾਣਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਨਵਸਙ੍ਗਹਟ੍ਠਕਥਾਨਂ **ਆਦਿਕਤ੍ਤਾ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ,** ਅਞ੍ਞੇ ਪਨ ਅਭਿਨਵਟ੍ਠਕਥਾਕਾਰਾ ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਨੁਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਅਵਸੇਸਮੇਕਂ ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਅਕਂਸੁ। ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਚ ਯੋ ਯੋ ਅਤ੍ਥੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਸੋ ਯਥਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇ ਤਤੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਥੇਵ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗਖਨ੍ਧਾਯਤਨਧਾਤੁਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾਸੁ ਝਾਨਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾਸੁ ਚ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਅਤਿਵਿਯ ਪਾਕਟੋ, ਯੋਪਿ ਚ ਤਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਕੋ ਕਤਿਪਯਮਤ੍ਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇਨ ਵਿਸਦਿਸੋ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾਭੇਦੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਸੋਪਿ ਆਭਿਧਮ੍ਮਿਕਾਨਂ ਮਤਾਨੁਸਾਰੇਨ ਯਥਾ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਥੇਵ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਯਥਾ ਚ ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯਂ ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਯ ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾਯ ਅਤਿਦੇਸੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ [ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਕਥਾ], ਤਥੇਵ

ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਯਮ੍ਪਿ ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯਾ ਅਤਿਦੇਸੋ ਦਿਸ੍ਸਤੇਵ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧੧;]। ਯਦਿ ਚ ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨੀ ਅਞ੍ਞੇਨ ਕਤਾ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਕਥਂ ਤਾਸੁ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਤਿਦੇਸੋ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਅਭਿਯਾਚਕੋ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਆਚਰਿਯੇਨ ਸਮਾਨਨਾਮੋ **ਚੂਲ਼ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ**ਤਿ ਯਾਵਜ੍ਜਤਨਾ ਆਚਰਿਯਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਗਹਿਤੋ **ਸੋਤਤ੍ਥ**ਕੀਗਨ੍ਥਕਾਰਕੋ ਅਞ੍ਞੋਯੇਵ, ਨ ਆਚਰਿਯਮਹਾਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੋ। ਤੇਨੇਵ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ''ਤਿ ਚ ''ਯਤਿਨਾ''ਤਿ ਚ।

ਯਦਿ ਪਨ ਏਤ੍ਤਕੇਨ ਨਿਟ੍ਠਂ ਨ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਏਵਮ੍ਪਿ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬਂ – ਕਿਨ੍ਨੁ ਖੋ ਸਙ੍ਘਪਾਲਾਦਯੋ ਥੇਰਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਾਦੀਨਂ ਕਰਣਤ੍ਥਾਯ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰਂ ਆਯਾਚਮਾਨਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਮਤ੍ਥਤਰੋਤਿ ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤਾ ਆਯਾਚਨ੍ਤਿ ਉਦਾਹੁ ਅਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤਾਤਿ? ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤਾਯੇਵ ਆਯਾਚਨ੍ਤੀਤਿ ਪਾਕਟੋਯੇਵਾਯਮਤ੍ਥੋ। ਤਥਾ ਚ ਸਤਿ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੋ ਸਯਂ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਸਮਤ੍ਥਤਰੋਵ ਸਮਾਨੋ ਕਸ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਂ ਆਯਾਚੇਯ੍ਯ। ਨ ਹਿ ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਥਾਮਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਯੋਬ੍ਬਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਸੁਨ੍ਦਰਤਰਂ ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਂ ਕਾਤੁਂ ਭਾਰਿਯਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਚ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨਾਨਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਵੁਤ੍ਤਸਂਵਣ੍ਣਨਾਵਚਨੇਹਿ ਏਕਾਕਾਰਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਦਿ ਚ ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਂ ਅਞ੍ਞੋ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਕਥਮਪਿ ਤਾਹਿ ਵਚਨਾਕਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਦਿਸਤਾ ਭਵੇਯ੍ਯ ਏਵ। ਏਤਾਸਂ ਨਿਗਮਨੇ ਚ ਦਸ੍ਸਿਤੇਨ ''ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋਤਿ ਗਰੂਹਿ ਗਹਿਤਨਾਮਧੇਯ੍ਯੇਨ ਥੇਰੇਨ ਕਤਾ''ਤਿ ਵਚਨੇਨ ''ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਕਤਾ''ਤ੍ਵੇਵ ਪਾਕਟਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਨਾਤਿ। ਯੇਪਿ ''ਅਞ੍ਞੇਨ ਕਤਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੇਪਿ ''ਇਮਿਨਾ ਨਾਮ ਥੇਰੇਨਾ''ਤਿ ਏਕਂਸਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਞ੍ਚ ਲੇਸਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਾਧਕਵਚਨਂ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਾਯੋਪਿ ਇਦਾਨਿ ਆਚਰਿਯੇਹਿ **ਚੂਲ਼ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ**ਤਿ ਵੋਹਰਿਤੇਨ **ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ** ਨਾਮ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾਯਾਚਿਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਵਿਨਯਾਗਮਟ੍ਠਕਥਾਨਂ ਕਾਰਕੋ **ਆਚਰਿਯਮਹਾਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੋ**ਯੇਵ ਅਕਾਸੀਤਿ ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਯਂ ਪਨ ਮਹਾਵਂਸੇ ''ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਾਗਮਨਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪੇ ਵਸਨਕਾਲੇਯੇਵ ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਂ ਅਕਾਸੀ''ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ –

੨੨੫. ''ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਣਿਯਾਕਾਸਿ, ਕਚ੍ਛਂ ਸੋ ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿ''ਨ੍ਤਿ –

ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਇਦਾਨਿ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨਾਯ ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯਾ ਨ ਸਮੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭੇਯੇਵ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਂ ਅਤਿਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾਪਿ ਸੋ ਚ, ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾ ਚ ਬਹੂਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਅਤਿਦਿਸੀਯਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸਾ ਆਚਰਿਯੇਨ ਸੀਹਲ਼ਦੀਪਂ ਪਤ੍ਵਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਞ੍ਚੇਵ ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾਯੇਵ ਕਤਭਾਵੋ ਅਤਿਵਿਯ ਪਾਕਟੋਤਿ।

ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣੀਅਟ੍ਠਕਥਾਕਰਣੰ

ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਿੰ ਨਾਮ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠਕਥੰ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੋ **ਸੋਣਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਯਾਚਿਤੋ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ ਵਾਚਨਾਮਗ੍ਗਨਿਸ੍ਸਿਤੰ ਸੀਹਲ਼ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠਕਥਾਨਯੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਏਕਮ੍ਪਿ ਪਦੰ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਵਾ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਹਿ ਵਾ ਅਵਿਰੋਧੇਤ੍ਵਾ ਅਕਾਸਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ਤਿਸ੍ਸੰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ –

‘‘ਸੂਰਤੇਨ ਨਿਵਾਤੇਨ, ਸੁਚਿਸਲ੍ਲੇਖਵੁਤ੍ਤਿਨਾ।
ਵਿਨਯਾਚਾਰਯੁਤ੍ਤੇਨ, **ਸੋਣਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਯਾਚਿਤੋ॥

ਤਤ੍ਥ ਸਞ੍ਜਾਤਕਙ੍ਖਾਨੰ, ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਤਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਨੰ।
ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਤ੍ਥਾਯ, ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਿਨਿਚ੍ਛਯੰ॥

ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ, ਵਾਚਨਾਮਗ੍ਗਨਿਸ੍ਸਿਤੰ।
ਵਤ੍ਤਯਿਸ੍ਸਾਮਿ ਨਾਮੇਨ, **ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਿੰ** ਸੁਭ’’ਨ੍ਤਿ [ਕਙ੍ਖਾ ਅਟ੍ਠ॰ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ] ਚ॥

‘‘ਆਰਭਿੰ ਯਮਹੰ ਸਬ੍ਬੰ, ਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਨਯੰ।
ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ, ਵਾਚਨਾਮਗ੍ਗਨਿਸ੍ਸਿਤੰ॥

ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਸਾ ਅਯੰ ਨਿਟ੍ਠੰ, ਗਤਾ ਆਦਾਯ ਸਬ੍ਬਸੋ।
ਸਬ੍ਬੰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸਾਰੰ, ਪਾਲ਼ਿਯਤ੍ਥਞ੍ਚ ਕੇਵਲੰ॥

ਨ ਹੇਤ੍ਥ ਤੰ ਪਦੰ ਅਤ੍ਥਿ, ਯੰ ਵਿਰੁਜ੍ਝੇਯ੍ਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ।
ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ, ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਹਿ ਵਾ’’ਤਿ [ਕਙ੍ਖਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਗਮਨਕਥਾ] ਚ॥

ਧਮ੍ਮਪਦਟ੍ਠਕਥਾਕਰਣਂ

ਅਪਰਾਪਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਸਨ੍ਤਿ ਖੁਦ੍ਦਕਪਾਠਟ੍ਠਕਥਾ ਧਮ੍ਮਪਦਟ੍ਠਕਥਾ ਸੁਤ੍ਤਨਿਪਾਤਟ੍ਠਕਥਾ ਚਾਤਿ, ਯਾ ਤਾਸੁ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨਨਿਗਮਨਵਸੇਨ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨੇਵ ਕਤਾਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ ਕਾਨਿਚਿ ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਕੇ ਵਦਨ੍ਤਿ ‘‘ਨੇਤਾ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸਾ’’ਤਿ। ਏਕਚ੍ਚੇ ਪਨ ‘‘ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਉਪਥਮ੍ਭਕਤ੍ਥੇਰੇਹਿ ਪਠਮਂ ਕਤਾ, ਪਚ੍ਛਾ ਆਚਰਿਯੇਨ ਓਸਾਨਸੋਧਨਵਸੇਨ ਪਰਿਯੋਸਾਪਿਤਾ ਵਾ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਂ ਆਯਾਚਨ੍ਤੇਨ ਚੂਲ਼ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਵਾ ਕਤਾ ਭਵੇਯ੍ਯੁ’’ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਤਂ ਤਥਾ ਵਾ ਹੋਤੁ ਅਞ੍ਞਥਾ ਵਾ, ਇਦਾਨਿ ਏਕਨ੍ਤਤੋ ਵਿਨਿਚ੍ਛਿਨਿਤੁਂ ਨ ਸੁਕਰਮੇਵ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਸਂ ਨਿਗਮਨਵਚਨਵਸੇਨੇਵ ਏਤ੍ਥ ਪਕਾਸਯਿਸ੍ਸਾਮ। ਤਾਸੁ ਹਿ **ਧਮ੍ਮਪਦਟ੍ਠਕਥਂ ਕੁਮਾਰਕਸ੍ਸਪਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਆਯਾਚਿਤੋ **ਸਿਰਿਕੂਟਸ੍ਸ** (ਸਿਰਿਕੁਡ੍ਡਸ੍ਸ) ਰਞ੍ਞੋ ਪਾਸਾਦੇ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਪਰਮ੍ਪਰਾਭਤਂ ਸੀਹਲ਼ਭਾਸਾਯ ਸਣ੍ਠਿਤਂ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਂ ਪਾਲ਼ਿਭਾਸਾਯ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰਗਤਞ੍ਚ ਵਚਨਕ੍ਕਮਂ ਸਮਾਸੇਤ੍ਵਾ ਗਾਥਾਸੁ ਅਸਂਵਣ੍ਣਿਤਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਿ ਸਂਵਣ੍ਣੇਤ੍ਵਾ ਅਕਾਸਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭੇ –

‘‘ਪਰਮ੍ਪਰਾਭਤਾ ਤਸ੍ਸ, ਨਿਪੁਣਾ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ।
ਯਾ ਤਮ੍ਬਪਣ੍ਣਿਦੀਪਮ੍ਹਿ, ਦੀਪਭਾਸਾਯ ਸਣ੍ਠਿਤਾ…ਪੇ॰…

ਕੁਮਾਰਕਸ੍ਸਪੇਨਾਹਂ, ਥੇਰੇਨ ਥਿਰਚੇਤਸਾ।
ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਕਾਮੇਨ, ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਅਭਿਯਾਚਿਤੋ…ਪੇ॰…

ਤਂ ਭਾਸਂ ਅਤਿਵਿਤ੍ਥਾਰ, ਗਤਞ੍ਚ ਵਚਨਕ੍ਕਮਂ।
ਪਹਾਯਾਰੋਪਯਿਤ੍ਵਾਨ, ਤਨ੍ਤਿਭਾਸਂ ਮਨੋਰਮਂ॥

ਗਾਥਾਨਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦਂ, ਯਂ ਤਤ੍ਥ ਨ ਵਿਭਾਵਿਤਂ।
ਕੇਵਲਂ ਤਂ ਵਿਭਾਵੇਤ੍ਵਾ, ਸੇਸਂ ਤਮੇਵ ਅਤ੍ਥਤੋ॥

ਭਾਸਨ੍ਤਰੇਨ ਭਾਸਿਸ੍ਸ’’ਨ੍ਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ] –

ਨਿਗਮਨੇ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ –

‘‘ਵਿਹਾਰੇ ਅਧਿਰਾਜੇਨ, ਕਾਰਿਤਮ੍ਹਿ ਕਤਞ੍ਞੁਨਾ।
ਪਾਸਾਦੇ **ਸਿਰਿਕੂਟਸ੍ਸ,** ਰਞ੍ਞੋ ਵਿਹਰਤਾ ਮਯਾ’’ਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.ਨਿਗਮਨਕਥਾ]॥

ਏਤ੍ਥ ਚ **ਸਿਰਿਕੂਟੋ** ਨਾਮ ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਾਨਿਗਮਨੇ **ਸਿਰਿਪਾਲੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ **ਮਹਾਨਾਮੋ**ਯੇਵ ਰਾਜਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਸਤਿ ਮਹੇਸਿਯਾ ਆਨਯਨਂ ਸਮਾਦਾਪਨਮਾਰਬ੍ਭ ਤੇਨ ਰਞ੍ਞਾ ਦਿਨ੍ਨੇ ਧੂਮਰਕ੍ਖਪਬ੍ਬਤਵਿਹਾਰੇ ਵਸਨ੍ਤੇਨ ਸਾ ਕਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਮਹਾਵਂਸੇ –

੩੭-੨੧ ‘‘ਲੋਹਦ੍ਵਾਰ-ਰਲਗ੍ਗਾਮ-ਕੋਟਿਪਸ੍ਸਾਵਨਵ੍ਹਯੇ।
ਤਯੋ ਵਿਹਾਰੇ ਕਾਰੇਤ੍ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਅਭਯੁਤ੍ਤਰੇ॥

੨੧੩.ਵਿਹਾਰੰ ਕਾਰਯਿਤ੍ਵਾਨ, ਧੂਮਰਕ੍ਖਮ੍ਹਿ ਪਬ੍ਬਤੇ।
ਮਹੇਸਿਯਾ’ਨਯੇਨਾ’ਦਾ, ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਥੇਰਵਾਦਿਨ’’ਨ੍ਤਿ॥

ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਰਞ੍ਞੋ ਕਾਲੇ ਸਾ ਨਿਟ੍ਠਾਪਿਤਾਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਗਹੇਤੁੰ। ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਰਞ੍ਞੋ ਏਕਵੀਸਤਿਮਵਸ੍ਸੇ ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕੰ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ। ਸੋ ਚ ਰਾਜਾ ਦ੍ਵਾਵੀਸਤਿਮਵਸ੍ਸੇ ਦਿਵਙ੍ਗਤੋ। ਏਤ੍ਥਨ੍ਤਰੇ ਸਾਧਿਕਏਕਵਸ੍ਸੇਨ ‘‘ਚਤਸ੍ਸੋ ਚ ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਤਿਸ੍ਸੋ ਚ ਅਭਿਧਮ੍ਮਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਅਯਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਪਦਟ੍ਠਕਥਾ’’ਤਿ ਸਬ੍ਬਾ ਏਤਾ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਤੁਨ੍ਤਿ।

ਪਰਮਤ੍ਥਜੋਤਿਕਾਟ੍ਠਕਥਾਕਰਣੰ

ਪਰਮਤ੍ਥਜੋਤਿਕੰ ਨਾਮ ਖੁਦ੍ਦਕਪਾਠਸ੍ਸ ਚੇਵ ਸੁਤ੍ਤਨਿਪਾਤਸ੍ਸ ਚ ਅਟ੍ਠਕਥੰ ਕੇਨਚਿਪਿ ਅਨਾਯਾਚਿਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਇਚ੍ਛਾਵਸੇਨੇਵ ਅਕਾਸਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਖੁਦ੍ਦਕਪਾਠਟ੍ਠਕਥਾਯ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭੇ –

‘‘ਉਤ੍ਤਮੰ ਵਨ੍ਦਨੇਯ੍ਯਾਨੰ, ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਰਤਨਤ੍ਤਯੰ।
ਖੁਦ੍ਦਕਾਨੰ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨੰ॥

ਖੁਦ੍ਦਕਾਨੰ ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤਾ, ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਅਤਿਦੁਕ੍ਕਰਾ।
ਵਣ੍ਣਨਾ ਮਾਦਿਸੇਨੇਸਾ, ਅਬੋਧਨ੍ਤੇਨ ਸਾਸਨੰ॥

ਅਜ੍ਜਾਪਿ ਤੁ ਅਬ੍ਭੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ, ਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਨਿਚ੍ਛਯੋ।
ਤਥੇਵ ਚ ਠਿਤੰ ਯਸ੍ਮਾ, ਨਵਙ੍ਗੰ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨੰ॥

ਤਸ੍ਮਾਹੰ ਕਾਤੁਮਿਚ੍ਛਾਮਿ, ਅਤ੍ਥਸੰਵਣ੍ਣਨੰ ਇਮੰ।
ਸਾਸਨਞ੍ਚੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ, ਪੋਰਾਣਞ੍ਚ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੰ॥

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਬਹੁਮਾਨੇਨ, ਨਾਤ੍ਤੁਕ੍ਕੰਸਨਕਮ੍ਯਤਾ।
ਨਾਞ੍ਞੇਸੰ ਵਮ੍ਭਨਤ੍ਥਾਯ, ਤੰ ਸੁਣਾਥ ਸਮਾਹਿਤਾ’’ਤਿ॥

ਬਹੂ ਪਨ ਵਿਚਕ੍ਖਣਾ ਇਮਾ ਆਰਮ੍ਭਗਾਥਾਯੋ ਵਿਚਿਨਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਨੇਤੰ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵਚਨੰ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਨੇਸੰ ਵਿਚਿਨਨਾਕਾਰੋ, ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਹਿ ਯੰ ਕਞ੍ਚਿ ਗਨ੍ਥੰ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਅਞ੍ਞੇਨ ਆਯਾਚਿਤੋਵ ਕਰੋਤਿ, ਇਧ ਪਨ ਕੋਚਿਪਿ ਆਯਾਚਕੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਪੁਨਪਿ ਆਚਰਿਯੋ ‘‘ਪੋਰਾਣਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥੰ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਚ ‘‘ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ ਵਾਚਨਾਮਗ੍ਗੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਚ ਏਵੰ ਪਟਿਞ੍ਞੰ ਕਤ੍ਵਾਵ ਕਰੋਤਿ, ਇਧ ਪਨ ਤਾਦਿਸੀਪਿ ਪਟਿਞ੍ਞਾ ਨਤ੍ਥਿ। ਪੁਨਪਿ ਆਚਰਿਯੋ ਅਤਿਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਥਾਨੰ ਚਤੁਨ੍ਨਞ੍ਚਾਗਮਾਨੰ ਅਭਿਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਰਮ੍ਭੇਪਿ ਦੁਕ੍ਕਰਭਾਵੰ ਨ ਕਥੇਤਿ, ਇਧ ਪਨ ‘‘ਸਾਸਨੰ ਅਬੋਧਨ੍ਤੇਨ ਮਾਦਿਸੇਨਾ’’ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਅਬੁਦ੍ਧਭਾਵੰ ਪਕਾਸੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਅਤਿਦੁਕ੍ਕਰਾ’’ਤਿ ਚ ਕਥੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਨੇਤੰ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤੰ ਯੁਤ੍ਤੰ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਆਚਰਿਯੋ ਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗਨ੍ਥਨਿਗਮਨੇਸੁ ‘‘ਤਿਪਿਟਕਪਰਿਯਤ੍ਤਿਪ੍ਪਭੇਦੇ ਸਾਟ੍ਠਕਥੇ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨੇ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਪ੍ਪਭਾਵੇਨਾ’’ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਞਾਣਪ੍ਪਭਾਵੰ ਪਕਾਸੇਸਿ, ਸੋ ‘‘ਸਾਸਨੰ ਅਬੋਧਨ੍ਤੇਨ ਮਾਦਿਸੇਨ ਅਤਿਦੁਕ੍ਕਰਾ’’ਤਿ ਈਦਿਸੰ ਵਚਨੰ ਨ ਕਥੇਯ੍ਯੇਵਾਤਿ।

ਜਾਤਕਟ੍ਠਕਥਾਕਰਣਂ

ਜਾਤਕਟ੍ਠਕਥਾਪਿ ਚ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰੇਨੇਵ ਕਤਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਕਾਰਣਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਸਾ ਪਨ **ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸਿਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਚ **ਬੁਦ੍ਧਮਿਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਚ **ਮਹਿਸਾਸਕਨਿਕਾਯਿਕੇਨ** ਚ **ਬੁਦ੍ਧਦੇਵਤ੍ਥੇਰੇਨਾ**ਤਿ ਤੀਹਿ ਥੇਰੇਹਿ ਅਭਿਯਾਚਿਤੋ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨਂ ਵਾਚਨਾਮਗ੍ਗਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਕਤਾ। ਇਮਿਸ੍ਸਾਪਿ ਨਾਮਵਿਸੇਸੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਵੁਤ੍ਤਂ ਹਿਮਿਸ੍ਸਾ ਆਰਮ੍ਭੇ –

‘‘ਬੁਦ੍ਧਵਂਸਸ੍ਸ ਏਤਸ੍ਸ, ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੇਨ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਂ।
ਯਾਚਿਤੋ ਅਭਿਗਨ੍ਤ੍ਵਾਨ, ਥੇਰੇਨ **ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸਿਨਾ॥**

ਅਸਂਸਟ੍ਠਵਿਹਾਰੇਨ, ਸਦਾ ਸੁਦ੍ਧਵਿਹਾਰਿਨਾ।
ਤਥੇਵ **ਬੁਦ੍ਧਮਿਤ੍ਤੇਨ,** ਸਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਞ੍ਞੁਨਾ॥

ਮਹਿਸਾਸਕਵਂਸਮ੍ਹਿ, ਸਮ੍ਭੂਤੇਨ ਨਯਞ੍ਞੁਨਾ।
ਬੁਦ੍ਧਦੇਵੇਨ ਚ ਤਥਾ, ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਸੁਦ੍ਧਬੁਦ੍ਧਿਨਾ॥

ਮਹਾਪੁਰਿਸਚਰਿਯਾਨਂ, ਆਨੁਭਾਵਂ ਅਚਿਨ੍ਤਿਯਂ।
ਤਸ੍ਸ ਵਿਜ੍ਜੋਤਯਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਜਾਤਕਸ੍ਸਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਂ॥

ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨਂ, ਵਾਚਨਾਮਗ੍ਗਨਿਸ੍ਸਿਤਂ।
ਭਾਸਿਸ੍ਸਂ ਭਾਸਤੋ ਤਂ ਮੇ, ਸਾਧੁ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੁ ਸਾਧਵੋ’’ਤਿ॥

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਗਨ੍ਥਭਾਵੇਨ ਪਾਕਟਾਹਿ ਸਬ੍ਬਟ੍ਠਕਥਾਹਿ ਸਹ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਕਰਣਪ੍ਪਕਾਰੋ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਵਿਭਾਵਿਤੋ ਹੋਤਿ।

ਸਕਲਲੋਕਪਤ੍ਥਾਰਕਾਰਣੰ

ਕਿਸ੍ਸੇਸ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਸਕਲਲੋਕੇ ਪਤ੍ਥਟੋਤਿ? ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਪਿਟਕਪਾਲ਼ਿਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵਤੋ, ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹਭਾਵਤੋ, ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਨੰ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਭਾਵਤੋ, ਪਰਸਮਯਵਿਵਜ੍ਜਨਤੋ, ਸਕਸਮਯਵਿਸੁਦ੍ਧਿਤੋ, ਸੀਲਧੁਤਙ੍ਗਸਮਥਅਭਿਞ੍ਞਾਪਞ੍ਞਾਪਭੇਦਾਦੀਨੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਿਭਾਗਤੋ, ਯਾਵ ਅਰਹਤ੍ਤਾ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਨਯਪਰਿਦੀਪਨਤੋ, ਉਤ੍ਤਾਨਾਨਾਕੁਲਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸਙ੍ਖਤਭਾਵਤੋ, ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਜਤ੍ਥਭਾਵਤੋ, ਪਸਾਦਨੀਯਾਨੰ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਾਪਾਦਨਸਮਤ੍ਥਾਨੰ ਵਤ੍ਥੂਨਞ੍ਚ ਦੀਪਨਤੋਤਿ ਏਵਮਾਦੀਹਿ ਅਨੇਕਸਤੇਹਿ ਗੁਣੇਹਿ ਏਸ ਸਕਲਲੋਕੇ ਪਤ੍ਥਟੋ ਜਾਤੋ।

ਅਯਞ੍ਹਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਸਙ੍ਗੀਤਿਤ੍ਤਯਾਰੂਲ਼੍ਹਪਰਿਸੁਦ੍ਧਪਾਲ਼ਿਪਿਟਕਮੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਵਤ੍ਤੋ, ਨ ਮਹਾਸਙ੍ਘਿਕਾਦੀਨੰ ਸਤ੍ਤਰਸਨ੍ਨੰ ਨਿਕਾਯਾਨੰ ਪਿਟਕੰ, ਨਪਿ ਮਹਾਯਾਨਿਕਾਨੰ ਪਿਟਕੰ। ਸਪਰਿਵਾਰੰ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਞ੍ਚ ਏਤ੍ਥ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਮੇਵ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤੰ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਆਚਰਿਯੇਨ ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭੇ –

‘‘ਸੀਲਕਤਾ ਧੁਤਧਮ੍ਮਾ, ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਚੇਵ ਸਬ੍ਬਾਨਿ।
ਚਰਿਯਾਵਿਧਾਨਸਹਿਤੋ, ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਤ੍ਥਾਰੋ॥

ਸਬ੍ਬਾ ਚ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯੋ, ਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਕਲਨਨਿਚ੍ਛਯੋ ਚੇਵ।
ਖਨ੍ਧਧਾਤਾਯਤਨਿ,ਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਅਰਿਯਾਨਿ ਚੇਵ ਚਤ੍ਤਾਰਿ॥

ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰ,ਦੇਸਨਾ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਨਿਪੁਣਨਯਾ।
ਅਵਿਮੁਤ੍ਤਤਨ੍ਤਿਮਗ੍ਗਾ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾ ਚੇਵ॥

ਇਤਿ ਪਨ ਸਬ੍ਬੰ ਯਸ੍ਮਾ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਮਯਾ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧੰ।
ਵੁਤ੍ਤੰ ਤਸ੍ਮਾ ਭਿਯ੍ਯੋ, ਨ ਤੰ ਇਧ ਵਿਚਾਰਯਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ॥

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਨੰ ਅਵਯਵਭਾਵੇਨ ਕਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾ ਵਿਯ ਪੋਰਾਣਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਨੰ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਚੇਵ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਾਗਤਮਤ੍ਥਾਨੰ ਸੰਖਿਪਨਵਸੇਨ ਚ ਪਰਸਮਯਵਿਵਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਚ ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਵਿਨਿਚ੍ਛਯਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸਕਸਮਯਸ੍ਸ ਦੀਪਨਵਸੇਨ ਚ ਕਤੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਆਚਰਿਯੇਨ –

‘‘ਅਪਨੇਤ੍ਵਾਨ ਤਤੋਹੰ, ਸੀਹਲ਼ਭਾਸੰ ਮਨੋਰਮੰ ਭਾਸੰ।
ਤਨ੍ਤਿਨਯਾਨੁਚ੍ਛਵਿਕੰ, ਆਰੋਪੇਨ੍ਤੋ ਵਿਗਤਦੋਸੰ॥

ਸਮਯੰ ਅਵਿਲੋਮੇਨ੍ਤੋ, ਥੇਰਾਨੰ ਥੇਰਵੰਸਪਦੀਪਾਨੰ।
ਸੁਨਿਪੁਣਵਿਨਿਚ੍ਛਯਾਨੰ, ਮਹਾਵਿਹਾਰੇ ਨਿਵਾਸੀਨੰ।
ਹਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਾਗਤ-ਮਤ੍ਥੰ ਅਤ੍ਥੰ ਪਕਾਸਯਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ] ਚ॥

‘‘ਮਜ੍ਝੇ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ, ਏਸ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਆਗਮਾਨਞ੍ਹਿ।
ਠਤ੍ਵਾ ਪਕਾਸਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਯਥਾਭਾਸਿਤਮਤ੍ਥੰ॥

ਇਚ੍ਚੇਵ ਕਤੋ ਤਸ੍ਮਾ, ਤਮ੍ਪਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾਨ ਸਦ੍ਧਿਮੇਤਾਯ।

ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ ਵਿਜਾਨਥ, ਦੀਘਾਗਮਨਿਸ੍ਸਿਤੰ ਅਤ੍ਥ''ਨ੍ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ] ਚ॥

''ਸਾ ਹਿ ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਾਯ, ਸਾਰਮਾਦਾਯ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਏਸਾ।
ਏਕਾਸੀਤਿਪਮਾਣਾਯ, ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਭਾਣਵਾਰੇਹਿ॥

ਏਕੂਨਸਟ੍ਠਿਮਤ੍ਤੋ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋਪਿ ਭਾਣਵਾਰੇਹਿ।
ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਕਾਸਨਤ੍ਥਾਯ, ਆਗਮਾਨੰ ਕਤੋ ਯਸ੍ਮਾ॥

ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਨ ਸਹਾਯੰ, ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਭਾਣਵਾਰਗਣਨਾਯ।
ਸੁਪਰਿਮਿਤਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੰ, ਚਤ੍ਤਾਲੀਸੰ ਸਤੰ ਹੋਤੀ''ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.ਨਿਗਮਨਕਥਾ] ਚ॥

ਯਦਿ ਚਾਯੰ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਆਚਰਿਯੇਨ ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਵਿਯ ਅਕਤ੍ਵਾ ਪੋਰਾਣਸੀਹਲ਼ਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਚ ਅਨੋਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਕੇਵਲੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਞਾਣਪ੍ਪਭਾਵੇਨੇਵ ਕਤੋ ਅਸ੍ਸ, ਨਾਯੰ ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਨੰ ਅਵਯਵੋਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ ਅਸ੍ਸ, ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ''ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਮਹਾਟ੍ਠਕਥਾਯ ਸਾਰਭੂਤਾ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਪਨ ਨ ਤਸ੍ਸਾ ਸਾਰਭੂਤੋ, ਕੇਵਲੰ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਮਤਿਯਾਵ ਕਤੋ''ਤਿ ਏਵਮੇਵ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ਅਸ੍ਸ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਥਾ ਅਕਤ੍ਵਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨੇਵ ਕਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਯਮ੍ਪਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਤਾਸੰ ਆਗਮਟ੍ਠਕਥਾਨੰ ਕਰਣਾਕਾਰੇਨੇਵ ਕਤੋਤਿ ਚ, ਤਤੋਯੇਵ ਮਹਾਟ੍ਠਕਥਾਯ ਸਾਰਭੂਤੋਤਿ ਚ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਏਕਚ੍ਚੇ ਪਨ ਵਿਚਕ੍ਖਣਾ ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਗਨ੍ਥੇਸੁ ਉਤ੍ਤਰਪਕ੍ਖਸਾਸਨਿਕਾਨੰ ਅਸ੍ਸਘੋਸਨਾਗਜ੍ਜੁਨਵਸੁਬਨ੍ਧੁਆਦੀਨੰ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਵਿਯ ਪੋਰਾਣਗਨ੍ਥੇ ਅਨਿਸ੍ਸਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਞਾਣੇਨੇਵ ਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤੰ ਧਮ੍ਮਕਥਾਵਿਸੇਸੰ ਅਦਿਸ੍ਵਾ ਅਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਾ ਏਵੰ ਵਦਨ੍ਤਿ ''ਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞੰ ਅਨਿਸ੍ਸਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਞਾਣਪ੍ਪਭਾਵੇਨੇਵ ਅਭਿਨਵਗਨ੍ਥੁਪ੍ਪਾਦਨੰ ਨ ਪਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ। ਤੰ ਤੇਸੰ ਗਰਹਾਵਚਨਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨੰ ਥੇਰਵਾਦੀਨੰ **ਪਸੰਸਾਵਚਨਮੇਵ** ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਥੇਰਵਾਦਿਨੋ ਹਿ ਏਵੰ ਜਾਨਨ੍ਤਿ ''ਬੁਦ੍ਧੇਨੇਵ ਭਗਵਤਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬੋ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੋ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਬ੍ਬੋ ਚ ਵਿਨਯੋ ਅਨਵਸੇਸੇਨ ਦੇਸਿਤੋ ਚੇਵ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੋ ਚ, ਸੋਯੇਵ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇਹਿ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਚੇਵ ਗਹਟ੍ਠੇਹਿ ਚ ਯਥਾਰਹੰ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੋ, ਨ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞੋ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ ਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਗਵੇਸੇਤਬ੍ਬੋ। ਯਦਿ ਪਨ ਅਞ੍ਞੋ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ ਕੇਨਚਿ ਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਕਥਿਤੋ ਅਸ੍ਸ, ਤੰ ਤਸ੍ਸੇਵ ਤਕ੍ਕਿਨੋ ਸਾਸਨੰ ਹੋਤਿ ਨ ਸਤ੍ਥੁ ਸਾਸਨੰ। ਯੰ ਯੰ ਪਨ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨੰ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪੋਰਾਣਕੇਹਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਛਲ਼ਭਿਞ੍ਞਾਦਿਗੁਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇਹਿ ਭਗਵਤੋ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੰ ਜਾਨਨ੍ਤੇਹਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯੇਹਿ ਸੰਵਣ੍ਣਿਤਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ, ਨ ਅਤ੍ਤਨੋਮਤਿਵਸੇਨਾ''ਤਿ। ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ ਚ ਤੇਸੰ ਥੇਰਵਾਦੀਨੰ ਅਞ੍ਞਤਰੋ, ਸੋਪਿ ਤਥੇਵ ਜਾਨਾਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਆਚਰਿਯੇਨ –

''ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਧਮ੍ਮੋ ਵਿਨਯੋ ਚ ਵੁਤ੍ਤੋ,
ਯੋ ਤਸ੍ਸ ਪੁਤ੍ਤੇਹਿ ਤਥੇਵ ਞਾਤੋ।
ਸੋ ਯੇਹਿ ਤੇਸੰ ਮਤਿਮਚ੍ਚਜਨ੍ਤਾ,
ਯਸ੍ਮਾ ਪੁਰੇ ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਅਕੰਸੁ॥

ਤਸ੍ਮਾ ਹਿ ਯੰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਵੁਤ੍ਤੰ,
ਤੰ ਵਜ੍ਜਯਿਤ੍ਵਾਨ ਪਮਾਦਲੇਖੰ।
ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਸਗਾਰਵਾਨੰ,
ਯਸ੍ਮਾ ਪਮਾਣੰ ਇਧ ਪਣ੍ਡਿਤਾਨੰ॥

ਤਤੋ ਚ ਭਾਸਨ੍ਤਰਮੇਵ ਹਿਤ੍ਵਾ,
ਵਿਤ੍ਥਾਰਮਗ੍ਗਞ੍ਚ ਸਮਾਸਯਿਤ੍ਵਾ…ਪੇ॰…
ਯਸ੍ਮਾ ਅਯਂ ਹੇਸ੍ਸਤਿ ਵਣ੍ਣਨਾਪਿ,
ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ ਤਸ੍ਮਾ ਅਨੁਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ]॥

ਤੇਨੇਵ ਆਚਰਿਯੋ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਵਾ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਂ ਵਾ ਅਨਿਸ੍ਸਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਞਾਣੇਨ ਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਰਿਚਿਤਲੋਕਿਯਗਨ੍ਥੇਹਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਾ ਨ ਕਞ੍ਚਿ ਗਨ੍ਥਂ ਅਕਾਸਿ। ਯਦਿ ਪਨ ਤਾਦਿਸਂ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਤਂ ਥੇਰਵਾਦਿਨੋ **ਮਹਾਪਦੇਸਸੁਤ੍ਤੇ** [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੭; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੮੦] ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ''ਅਦ੍ਧਾ ਇਦਂ ਨ ਚੇਵ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ, ਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਚ ਥੇਰਸ੍ਸ ਦੁਗ੍ਗਹਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਛਡ੍ਡੇਯ੍ਯੁਂਯੇਵ। ਯਤੋ ਚ ਖੋ ਅਯਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਨਂ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਾਦਿਵਸੇਨੇਵ ਆਚਰਿਯੇਨ ਕਤੋ, ਤਤੋਯੇਵ ਥੇਰਵਾਦਿਨੋ ਤਂ **ਮਹਾਪਦੇਸਸੁਤ੍ਤੇ** ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ''ਅਦ੍ਧਾ ਇਦਂ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ, ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਚ ਥੇਰਸ੍ਸ ਸੁਗ੍ਗਹਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਯਂ ਸਕਲਲੋਕੇ ਪਤ੍ਥਟੋ ਹੋਤਿ।

ਸੀਲਧੁਤਙ੍ਗਾਦੀਨਂ ਵਿਭਾਗੋ ਚ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਨਯਪਰਿਦੀਪਨਞ੍ਚ ਪਾਕਟਮੇਵ। ਤਥਾਯਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਪਦਵਾਕ੍ਯੇਹਿ ਚੇਵ ਅਨਾਕੁਲਪਦਵਾਕ੍ਯੇਹਿ ਚ ਤਨ੍ਤਿਨਯਾਨੁਰੂਪਾਯ ਪਾਲ਼ਿਗਤਿਯਾ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਙ੍ਖਤੋ, ਤਤੋਯੇਵ ਚਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋਪਿ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤਾ ਵਿਞ੍ਞੂਨੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਜ੍ਝਾਸਯਾ ਖਣੇ ਖਣੇ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਂਵੇਦਿਨੋ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਂਵੇਦਿਨੋ ਚ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਨਪ੍ਪਕਂ ਪੀਤਿਸੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਨ੍ਤਿ।

ਅਨੇਕਾਨਿ ਚੇਤ੍ਥ ਪਸਾਦਾਵਹਾਨਿ **ਮਹਾਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰ**ਵਤ੍ਥਾਦੀਨਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੫] ਸੀਹਲ਼ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਚ **ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰ**ਵਤ੍ਥਾਦੀਨਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੯] ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਵਤ੍ਥੂਨਿ ਚ ਦੀਪਿਤਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤਾਨਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਬਲਵਪਸਾਦੋ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ''ਕਦਾ ਨੁ ਖੋ ਮਯਮ੍ਪਿ ਈਦਿਸਾ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਿਤੁਕਾਮਤਾ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

ਏਵਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਪਿਟਕਪਾਲ਼ਿਨਿਸ੍ਸਯਤਾਦੀਹਿ ਅਨੇਕਸਤੇਹਿ ਗੁਣੇਹਿ ਅਯਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ ਸਕਲਲੋਕੇ ਪਤ੍ਥਟੋ ਜਾਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਯਥਾ ਚਾਯਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ, ਏਵਂ ਅਞ੍ਞਾਪਿ ਆਚਰਿਯੇਨ ਕਤਾ ਤਿਪਿਟਕਸਙ੍ਗਹਟ੍ਠਕਥਾਯੋ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਨਂ ਭਾਸਾਪਰਿਵਤ੍ਤਨਭਾਵਾਦੀਹਿ ਗੁਣੇਹਿ ਸਕਲਲੋਕੇ ਪਤ੍ਥਟਾਯੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਪਨ ਕਿਮਤ੍ਥਂ ਕਤੋਤਿਆਦੀਨਮ੍ਪਿ ਪਞ੍ਹਾਨਮਤ੍ਥੋ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਵਿਭਾਵਿਤੋਵ ਹੋਤੀਤਿ।

ਤਤ੍ਥੇਤਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

੧. ਸਮ੍ਭਾਵਨੀਯਸ੍ਸ ਸੁਧੀਵਰਾਨ-
ਮਾਦਤ੍ਤੁਧੀਰਿਟ੍ਠਪਦਸ੍ਸ ਯਸ੍ਸ।
ਪਞ੍ਞਾਦਿਜਾਤਾ ਲਲਿਤਾ ਗੁਣਾਭਾ,
ਭਾਤੇਵ ਲੋਕਮ੍ਹਿ ਸਤਂ ਮੁਦਾਯ॥

੨. ਸ **ਬੁਦ੍ਧਘੋਸਾ**ਵੁਥਿਰਗ੍ਗਧੀਮਾ,
ਵਿਦੂਨ'ਮਚ੍ਚੁਨ੍ਤਸਮਾਦਰਾ'ਦਾ।
ਸਭਾਵਜਂ ਬਜਤ੍ਤਿਸਸਤ੍ਤਿਲਦ੍ਧਂ,

ਸਿਰਿਂ ਦਧਾਤੇৰ ਸੁਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ॥

੩. ‘‘ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸੇਟ੍ਠੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤਸ੍ਮਿਂ,
ਸਂৰਚ੍ਛਰਾਨਂ ਦਸਮੇ ਸਤਮ੍ਹਿ।
ਜਾਤੋ’’ਤਿ ਞਾਤੋ ৰਿਬੁਧੇਹਿ ਬੁਦ੍ਧ-
ਘੋਸਙ੍ਕੁਰੋ ਪਤ੍ਤੁਸਮਤ੍ਤੁਮਾਨੀ॥

੪. ৰਿਞ੍ਞੂ ৰਿਦੂ’ਮਸ੍ਸ ਪੁਮਗ੍ਗਜਾਤੇ,
ਸਞ੍ਜਾਤਤਂ ਦਕ੍ਖਿਣਦੇਸਭਾਗੇ।
ਰਮ੍ਮੇ’**ਨ੍ਦਿਯਸ੍ਮਿਂ** ਸੁਜਨਾਕਰਸ੍ਮਿਂ,
ਤਤ੍ਤੁਤ੍ਤਮੇਸੀਨ’ਮਯਂ ਪਤੀਤਿ॥

੫. **ਮੋਰਣ੍ਡਗਾਮਮ੍ਹਿ** ਸ ਤਤ੍ਥ ਜਾਤੋ,
ਪੁਞ੍ਞਾਨਿਤੋ ৰਿਪ੍ਪਕੁਲਮ੍ਹਿ ਸਮ੍ਮਾ।
ਸੂਰਸ੍ਸ ਲੋਕਤ੍ਥਸਮਾৰਹਤ੍ਥਂ,
ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਯਾ’ਦਜਰੁਣੋৰ ਰਂਸਿ॥

੬. ਸਂৰਦ੍ਧਬੁਦ੍ਧੀ ਸ ਪৰੁਦ੍ਧਿਪਤ੍ਤੋ,
ਆਰਾਧਯਂ ਞਾਤਿਗਣਂ ਸਦੇৰ।
ৰੇਦੇਸੁ ৰਿਜ੍ਜਾਸੁ ਤਦਞ੍ਞਸਿਪ੍ਪ-
ਗਨ੍ਥੇਸ੍ৰਨਾਯਾਸਪৰੀਣਤਾ’ਗਾ॥

੭. ਸੁਦ੍ਧਾਧਿਮੁਤ੍ਤੀਨ ৰਿৰੇਚਨੇਨ,
ਸਾਰਾਨੁ’ਸਾਰੋਤਿ ৰਿৰਿਞ੍ਞੁਮਾਨੋ।
ৰੇਦੇਸ੍ৰ’ਸਾਰਤ੍ਤੁ’ਮਬੁਜ੍ਝਿ ਯਸ੍ਮਾ,
ਤੁਟ੍ਠਿਂ ਸ ਨਾਪਜ੍ਜਿ ਸੁਤੇਨ ਸੇਨ॥

੮. ਅਨ੍ৰੇਸਤੋ ਤਸ੍ਸ ਪਸਤ੍ਥਸਾਰਂ,
ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸਾਰੋ ਸৰਨੇਨ ਲਦ੍ਧੋ।
ਨਿਨ੍ਨੋৰ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸ ਸਾਸਨਮ੍ਹਿ,
ਉਸ੍ਸਾਹਜਾਤੋ’ਪਗਮਾਯ ਤਤ੍ਥ॥

੯. ਧਮ੍ਮਾਭਿਲਾਸੀ ਸ ৰਿਰੋਚਿ ਤਤ੍ਥ,
ਸਂਲਦ੍ਧਪਬ੍ਬਜ੍ਜੁਪਸਮ੍ਪਦੋৰ।
ਥੇਰੇ’ਪਸਙ੍ਕਮ੍ਮ ৰਿ**ਸੁਦ੍ਧਥੇਰ-**
ৰਾ**ਦੀਨਿਕਾਯਮ੍ਹਿ** ਪਤੀਤਪਞ੍ਞੇ॥

੧੦. ਤਦਾ ਹਿ’ਸੁਂ **ਦਕ੍ਖਿਣਇਨ੍ਦਿਯਮ੍ਹਿ,**

ਨਿਵਾਸਿਨੋ ਥੇਰਿਯਵੰਸਜਾਤਾ।
ਤਦਞ੍ਞਵਾਦੀ ਚ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਨ੍ਦ-
ਮਤੰ ਯਥਾਲਦ੍ਧਿ ਪਕਾਸਯਨ੍ਤਾ॥

੧੧. ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸਾਰਾਧਿਗਮਾਯ ਭਿਯਜੋ,
ਪਾਲ਼ਿੰ ਸਮੁਗ੍ਗਣ੍ਹਿ ਜਿਨੇਰਿਤੰ, ਸਾ।
ਜਿਵ੍ਹਗ੍ਗਲੀਲਾ ਮਨਸਾ’ਸਿਤਾ’ਸ੍ਸ,
ਲਕ੍ਖੀਵ ਪੁਞ੍ਞੇ ਨਿਵਸੰ ਬਭਾਸ॥

੧੨. ਏਵੰ ਤਮੁਗ੍ਗਣ੍ਹ’ਮਬੋਧਿ ਸਮ੍ਮਾ,
‘‘ਏਕਾਯਨੋਯੰ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾਤਿ।
ਮਗ੍ਗੋ ਵਿਵਟ੍ਟਾਧਿਗਮਾਯ’’ ਤਤ੍ਥੋ-
ਯਜੋਗੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿ ਪਰੰ ਪਰਤ੍ਤੀ॥

੧੩. ਸਭਾਵਪਞ੍ਞਾ ਮਹਤੀ ਚ ਸਤ੍ਥ-
ਨੁਰੋਪਲਦ੍ਧਾ ਵਿਪੁਲਾਵ ਵਿਜ੍ਜਾ।
ਤੇਨਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧੋਤ੍ਤਿਸਮੁਦ੍ਦੂਤਿਣ੍ਣੇ,
ਅਕਿਚ੍ਛਸਾਧਿਤੁਪਭਾਵ’ਮਞ੍ਞਾ॥

੧੪. ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕਿਤ੍ਤੀਵ ਸੁਕਿਤ੍ਤਿਘੋਸੋ,
ਵਤ੍ਤਿਸ੍ਸਤੇ’ਚੂਸ੍ਸ ਗਰੂ ਵਿਯਤ੍ਤਾ।
ਅਤ੍ਥਾਨ੍ਵਿਤੰ ਨਾਮਮਕੰਸੁ **ਬੁਦ੍ਧ-**
ਘੋਸੋਤਿ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਮਤਞ੍ਞਤਸ੍ਸ॥

੧੫. **ਮਯੂਰਦੂਤਵ੍ਹਯਪਟ੍ਟਨਸ੍ਮਿੰ,**
ਨਿਵਸ੍ਸ **ਕਞ੍ਜੀਵ੍ਹਪੁਰਾਦਿਕੇ** ਚ।
ਸ **ਅਨ੍ਧਕਾ**ਖਜਾਤ**ਸਦੇਸਿਯਟ੍ਠ-**
ਕਥੰ ਸਮੁਗ੍ਗਣ੍ਹਿ ਸਮਾਹਿਤਤ੍ਤੋ॥

੧੬. ਤਾਵਤੁਕੇਨਸ੍ਸ ਸੁਮੇਧਸਸ੍ਸਾ-
ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਤੁਤ੍ਤਰਿਮ੍ਪਿ।
ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਵਾਣੀਸੁ ਸਮਤ੍ਤਮਤ੍ਥੰ,
ਅਞ੍ਞਾਤੁਮਿਚ੍ਛਾ ਮਹਤੀ ਅਜਾਯਿ॥

੧੭. **ਮਹਾਮਹਿਨ੍ਦਾ**ਦਿਵਸੀਵਰੇਭਿ,
ਸਮਾਭਤਾ ਯਾ**ਟ੍ਠਕਥਾ** ਸਸਾਰਾ।
ਸਥੇਰਵਾਦਾ ਸੁਵਿਨਿਚ੍ਛਯਾ ਚ,
ਤਦਾ ਵਿਭਾਤਾ ਵਤ **ਲਙ੍ਕਯਾ**ਸੁੰ॥

੧੮. ਪਵੱਤ੍ਤਿਮੇਤੰ ਵਿਦਿਯ'ਸ੍ਸ ਮੇਤ-
ਦਹੋਸਿ ''ਯੰ ਨੂਨ'ਭਿਰਾਮਲਙ੍ਕੰ।
ਅਲਙ੍ਕਰੋਨ੍ਤਿੰ ਰਤਨਾਕਰੰਵ,
ਉਪੇਚ੍ਚ ਸਿਕ੍ਖੇ'ਟ੍ਠਕਥਾ ਮਹਨ੍ਤੀ॥

੧੯. ਤਾ ਭਾਸਯਾ ਸੀਹਲ਼ਿਕਾਯ ਰਚ੍ਚਾ,
ਤਨ੍ਤਿੰ ਸਮਾਰੋਪਜ ਨਵੰ ਕਰੇਯਜੰ।
ਏਵਞ੍ਹਿ ਦੇਸਨ੍ਤਰਿਯਾਨ ਬੁਦ੍ਧ-
ਮਾਨੀਨਮਤ੍ਥੰ ਖਲੁ ਸਾਧਯੇ''ਤਿ॥

੨੦. ਪੁਰੇ ਚ ਲਙ੍ਕਾਗਤਸਾਸਨੰ ਯੰ,
ਸੁਨਿਮ੍ਮਲਿਨ੍ਦੁਵ ਹਿਮਾਦਿਮੁਤ੍ਤੋ।
ਪਭਾਸਿ, ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿ ਤਦਾਞ੍ਞਵਾਦ-
ਮਨਾਕੁਲੰ ਤਾ'ਕੁਲਤੰ ਜਗਾਮ॥

੨੧. ਜਿਨਮ੍ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਗਤੇ ਹਿ ਵਸ੍ਸ-
ਸਤਨ੍ਤਰੇ ਸਾਸਨਿਕਾ ਸਮਗ੍ਗਾ।
ਸਮਾਨਵਾਦਾ ਜਿਨਸਾਸਨਮ੍ਹਿ,
ਨ ਕੋਚਿ ਭੇਦੋਪਿ ਤਦਾ ਅਹੋਸਿ॥

੨੨. ਪਚ੍ਛਾ ਚ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਦੁਮਾਹਤੇਭਜ-
ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਵਾਤੇਹਿ ਪਟਿਚ੍ਚ ਪਾਪੇ।
ਜਾਤੇਹਿ ਸੰਵਿਗ੍ਗਮਨਾ ਸਮਾਯ,
ਥੇਰੇ'ਸ'ਮੁਯਜੋਗਮਕੰਸੁ ਦਲ੍ਹੰ॥

੨੩. **ਸਙ੍ਗੀਤਿਯੋ** ਕਚ੍ਚ ਸੁਪੇਸਲੇਹਿ,
ਨਿਗ੍ਗਯ੍ਹਮਾਨਾਪਿ ਥਿਰੇਹਿ ਦਲ੍ਹੰ।
ਛਿਨ੍ਨਾਪਿ ਰੁਕ੍ਖਾ'ਸ੍ਸੁ ਪੁਨੋਰੁਹਾਵਾ-
ਕਾਸੁੰਵ ਧਮ੍ਮੰ ਵਿਨਯਾ'ਞ੍ਞਥਾ ਤੇ॥

੨੪. ਨਾਨਾਗਣਾ ਤੇ ਚ ਅਨੇਕਵਾਦਾ,
ਸੰਸਗ੍ਗਕਾਰਾ ਜਿਨਸਾਸਨੇ'ਸੁੰ।
ਵਾਦੇਭਿ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਜਿਨੇਰਿਤੇਭਜ-
ਸੁਦ੍ਧਾਯਮਾਨਾ ਵਿਨਯਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮੰ॥

੨੫. ਵਾਦਾ ਚ ਵਾਦੀ ਪਿਟਕਾਨਿ ਤੇਸੰ,
ਲਙ੍ਕੰ ਮਲਙ੍ਕੰਵ ਕਰੰ'ਪਯਾਤਾ।
ਪਟਿਗ੍ਗਹੇਸੁੰ ਪਜ**ਭਯਾਦਿਵਾਸੀ,**

ਨਾਵ੍ਵੇ **ਮਹਾਖਜਾਤਵਿਹਾਰਵਾਸੀ॥**

੨੬. ਯਥਾ ਚ ਬੁਦ੍ਧਾਭਿਹਿਤਾਵ ਪਾਲ਼ਿ,
ਤਦਤ੍ਥਸਾਰਾ ਚ ਵਸੀਭਿ ਞਾਤਾ।
ਨ ‘‘ਤੇਧ ਵੋਕ੍ਕਮ੍ਮ ਵਿਸੁਦ੍ਧਥੇਰ-
ਵਾਦੀ ਵਿਵਾਦੀ’’ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿ ਕਾਚਿ॥

੨੭. ਜੀਵਂਵ ਰਕ੍ਖਿਂਸੁ ਸਥੇਰਵਾਦਂ,
ਤਨ੍ਤਿਂ ਤਦਤ੍ਥਞ੍ਚ ਸਨਿਣ੍ਣਯਂ ਤੇ।
ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਸਕ੍ਕਾਵ ਤਦਞ੍ਞਵਾਦਿ-
ਵਾਦੇਭਿ ਹਨ੍ਤੁਂ ਚੁ’ਪਗਨ੍ਤੁਮਦ੍ਧਾ॥

੨੮. ਤਂਵਾਦਸਂਭੇਦਭਯਞ੍ਚ ਮਞ੍ਞਯਾ,
‘‘ਦੁਦ੍ਧਾਰਵੇਲਾਪਿ ਭਯੇਹਿ ਤਨ੍ਤਿਨਂ।
ਸਮ੍ਮੋਹਤਾਦੀਹਿ ਭਵੇ’’ਤਿ **ਪੋਤ੍ਥਕਂ,**
ਆਰੋਪਜ ਸਮ੍ਮਾ **ਪਰਿਪਾਲਯਿਂਸੁ** ਤੇ॥

੨੯. ਤਦਾ ਹਿ ਤੇਸਂ ਪਟਿਬਾਹਨੇ ਰਣ-
ਵਿਦਂਵ ਸਿਕ੍ਖਂ ਜਿਨਸਾਸਨਦ੍ਧਰੋ।
ਸ **ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ** ਮੁਨਿ ਬੁਦ੍ਧਿਪਾਟਵੋ,
ਗਤੋ’ਸਿ **ਦੀਪਂ** ਵਰਤ**ਮ੍ਬਪਣ੍ਣਿਕਂ॥**

੩੦. ਲਙ੍ਕਂ ਉਪੇਚ੍ਚ ਸ ਮਹਾਟ੍ਠਕਥਾਣ੍ਣਵਸ੍ਸ,
ਪਾਰਂ ਪਰਂ ਵਿਤਰਣੇ ਥਿਰਨਿਣ੍ਣਯੋਵ।
ਸਂਸੁਦ੍ਧਵਂਸਜਨਿਵਾਸਮਹਾਵਿਹਾਰ-
ਮਾਗਾ’ਮ੍ਬਰਂਵ ਉਦਯਿਨ੍ਦੁ’ਪਸੋਭਯਨ੍ਤੋ॥

੩੧. ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਦਕ੍ਖਿਣਦਿਸਾਯ ਵਸੀ ਸ ਤਤ੍ਥ,
ਸੋਭਂ **ਪਧਾਨਘਰ**ਸਞ੍ਞਿਤਪਾਰਿਵੇਣਂ।
ਪਾਸਾਦ’ਮੁਤ੍ਤਮ’ਮਕਾ ਸੁਜਨੇਭਿ ਸੇਬਜਂ,
ਸਨ੍ਤੋ **ਮਹਾਨਿਗਮਸਾਮਿ** ਸੁਚਿਣ੍ਣਧਮ੍ਮੋ॥

੩੨. ਸਮ੍ਮਾ ਚ ਯੋਗਮਕਰੀ ਬੁਧ**ਬੁਦ੍ਧਮਿਤ੍ਤ**-
ਥੇਰਾਦਿ’ਮਨ੍ਤੁ’ਮੁਪਯਾਤ’ਮਨੂਨਤਨ੍ਤੇ।
ਸਂਸੇਵਿਤੋ ਵਿਵਿਧਞਾਯਪਬੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸੋ,
ਸੁਤ੍ਤਾਭਿਧਮ੍ਮਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾਸ੍ਵ’ਨੂਨਂ॥

੩੩. ਵੇਯਜਤ੍ਤਿਯਂ’ਸ ਸਮਯੇ ਸਮਯਨ੍ਤਰੇ ਚ,

ਪਞ੍ਞਾਯ ਦਿਸ੍ਵ ਵਿਵਟੰਵ ਨਿਹੀਤਮਤ੍ਤੰ।
ਥੇਰਾ ਸਮਗ੍ਗਜਿਨਮਗ੍ਗਮਤਾ’ਮਤਾਸੀ,
ਮਞ੍ਞਿੰਸੁ ਨਗ੍ਘਰਤਨੰਵ ਸੁਦੁਲ੍ਲਭਨ੍ਤਿ॥

੩੪. ਵਿਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਤ੍ਥਯਥਿਚ੍ਛਦਾਨੇ,
ਚਿਨ੍ਤਾਮਣੀਤਿ ਸੁਨਿਰੂਪਿਤਬੁਦ੍ਧਿਰੂਪੰ।
ਯਸ੍ਸੇ’ਤ੍ਥ ਨਿਚ੍ਛਿਤਮਨੋ ਕਵਿ**ਸਙ੍ਘਪਾਲ**-
ਤ੍ਥੇਰੁਤ੍ਤਮੋ ਜਨਹਿਤਾਯ ਨਿਯੋਜਯੀ ਤੰ॥

੩੫. ‘‘ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਸਨ੍ਤਿ ਵਿਵਿਧਾ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਗਨ੍ਥਾ,
ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਤੁ ਨ ਬੁਦ੍ਧਮਤਾਨੁਸਾਰੰ।
ਸੰਸੁਦ੍ਧਥੇਰਸਮਯੇਹਿ ਚ ਤੇ ਵਿਰੁਦ੍ਧਾ,
ਤਸ੍ਮਾ ਕਰੋਤੁ ਵਿਮਲੰ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਗਨ੍ਥੰ’’॥

੩੬. ਮੇਤ੍ਤਾਦਯਮ੍ਬੁਦਵਨੰ ਜਨਭੂਮਿਯੰ’ਸ,
ਸੰਵਸ੍ਸਤੇ ਚ’ਰਿਯਮਗ੍ਗਗਮਗ੍ਗ’ਮਗ੍ਗੰ।
ਸੰਸੋਧਨਤ੍ਥ’ਮਿਤਿ ‘‘ਪਤ੍ਥਿਤਥੇਰਆਸੰ,
ਪੂਰੇਸ੍ਸ’ਮੇਤ’’ਮਿਤਿ ਕਾਸਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੰ॥

੩੭. ਵੀਰਾਨੁਕਮ੍ਪਸਤਿਯੋਜਿਤਬੁਦ੍ਧਿਮਾ ਸੰ,
ਓਗ੍ਗਯ੍ਹ, ਗਯ੍ਹ ਚ’ ਖਿਲਟ੍ਠਕਥਾ ਸਤਨ੍ਤੀ।
ਸਾਰੰ ਸਖੇਦ’ਮਨਪੇਕ੍ਖਿਯ ਸਾਧੁਕੰ ਸ,
ਯੰ’ਕਾਸਿ, ਕੰ ਨੁ’ਧ ਨ ਰੋਚਯਤੇ ਬੁਧੰ ਸੋ॥

੩੮. ਵੁਤ੍ਤੇ’ਤ੍ਥ ਭਾਵਪਰਮਾਵ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾ,
ਵਤ੍ਥ ਚ ਪੀਤਿਸੁਖਵੇਦਨਿਯਾ’ਨਿਤਾਵ।
ਪੁਣ੍ਣੇਵ ਸਬ੍ਬਪਟਿਪਤ੍ਤਿਨਯੇਹਿ ਚੇਸੋ,
ਪੁਪ੍ਫਾਭਿਫੁਲ੍ਲਪਵਨੰਵ ਵਿਰਾਜਤੇ’ਯੰ॥

੩੯. ਯੰ ਪਸ੍ਸਿਯਾਨ ਪਰਿਕਪ੍ਪਿਯ ਰਤ੍ਨਸਾਰ-
ਗਬ੍ਭੰ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ’ਮਭਿਯਾਤੁ’ਮਪੇਕ੍ਖਮਾਨਾ।
ਤੰ ਸਾਰ’ਮਾਦਿਯਿਤੁ’ਮਾਸੁ ਪਯੁਤ੍ਤਯੁਤ੍ਤਾ,
ਦਿਸ੍ਵਾ ਹਿ ਨਗ੍ਘਰਤਨੰ ਨਨੁ ਵਜ੍ਜਯੇ ਨ॥

੪੦. ਕਨ੍ਤਾ ਪਦਾਵਲਿ’ਹ ਤਨ੍ਤਿਨਯਾਨੁਸਾਰਾ,
ਸਾਰਾਤਿਸਾਰਨਯਪਨ੍ਤਿ ਪਸਿਦ੍ਧਸਿਦ੍ਧਾ।
ਅਤ੍ਥਾ ਚ ਸਨ੍ਤਿਨੁਗਮਾਯ ਤੁਲਾਯਮਾਨੋ-
ਯਜੋਗੇਨ ਮੇਤ੍ਥ ਹਿ ਵਿਨਾ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਕਾ’ਞ੍ਞਾ॥

੪੧. ਆਭਾਤਿ ਸਤ੍ਥ ਚਤੁਰਾਗਮਮਜ੍ਝਗੋ'ਯੰ-
ਅਤ੍ਥੇ ਪਕਾਸਯਿਹ ਭਾਣੁਵ ਨੇਕਦਬ੍ਬੇ।
ਮੇਧਾਵਿਪੀਤਿਜਨਨੰ'ਸ ਵਿਧਾਨ'ਮੇਤੰ-
ਤੀਤਥ੍ਥਿ ਯਾਵ ਕਵਿਗੋਚਰ'ਮਸ੍ਸ ਞਾਣੰ॥

੪੨. ਦਿਟ੍ਠਾਵ ਤਿਕ੍ਖਮਤਿ'ਮਸ੍ਸ ਵਿ**ਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗ**-
ਸਮ੍ਪਾਦਨੇਨ ਸਮੁਪਾਤੁਸੁਧੀਪਦੇਭਿ।
ਤੇਨਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਤ੍ਥਵਿਭਾਵਨਾਯ,
ਪਬਜਤੁਸਤ੍ਤਿ ਵਿਦਿਤਾ ਵਿਦਿਤਾਗਮੇਹਿ॥

੪੩. ਖਜਾਤੰ ਕਵੀਭਿ'ਧਿਗਤੰ ਯਸ'ਮਾਵਹੇਨ,
ਥੇਰਸ੍ਸ ਸੁਦ੍ਧਮਤਿ**ਬੁਦ੍ਧਸਿਰੀ**ਵੁਯਸ੍ਸ।
ਲੋਕਤ੍ਥ'ਮਾਵਿਕਤਪਤ੍ਥਨ'ਮਾਦਿਯਾਨ,
ਸਾਮਞ੍ਞ ਨਿਨ੍ਨਹਦਯੇਨ ਜਨਾਨ'ਮਤ੍ਥੇ॥

੪੪. ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਭਾਵਵਿਦਿਤੇਨਿ'ਮਿਨਾ **ਸਮਨ੍ਤ**-
ਪਾਸਾਦਿਕਾਵੁਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾ ਪਣੀਤਾ।
ਸੂਰੋ'ਦਿਤੇ ਵਿਯ ਤਯਾ ਵਿਨਯਤ੍ਥਮੂਲ੍ਹਾ-
ਮੂਲ੍ਹੀ ਭਵਨ੍ਤਿ ਜਿਨਨੀਤਿਪਥਾ'ਧਿਗਨ੍ਤੁਵਾ॥

੪੫. **ਲਙ੍ਕਾ** ਅਲਙ੍ਕਤਿਕਤਾਵ **ਮਹਾਮਹਿਨ੍ਦ**-
ਤ੍ਥੇਰੇਨ ਯਾ ਚ ਵਿ**ਨਯਟ੍ਠਕਥਾ**ਭਤਾ, ਤੰ।
ਕਨ੍ਤਾਯ ਸੀਹਲ਼ਗਿਰਾਯ ਗਿਰਾਯਮਾਨਾ,
ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਕਨ੍ਤਬਹੁਲਾ ਮੁਨਯੋ ਪੁਰਾ'ਸੁੰ॥

੪੬. ਅਞ੍ਞਾ ਚ **ਪਚ੍ਚਰਿ-ਕੁਰੁਨ੍ਦਿ**ਸਮਞ੍ਞਿਤਾਦੀ,
ਦੀਪੰ ਪਦੀਪਕਰਣੀ ਵਿਨਯਮ੍ਹਿ ਯਾ'ਸੁੰ।
ਸਙ੍ਗਯ੍ਹ ਤਾਸ'ਮਖਿਲਤ੍ਥਨਯੇ ਚ ਥੇਰ-
ਵਾਦੇ ਚ ਮੁਤ੍ਤਰਤਨਾਨਿਵ ਮੇਕਸੁਤ੍ਤੇ॥

੪੭. ਤਾਹੇਵ ਸੀਹਲ਼ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੁਤਞ੍ਞ ਤਨ੍ਤਿੰ,
ਆਰੋਪਿਯਾਨ ਰੁਚਿਰੰ ਅਥ ਵਿਤ੍ਥਤਞ੍ਞ।
ਮਗ੍ਗੰ ਸਮਾਸਨਵਸੇਨ ਯਥਾ ਸਮਤ੍ਤ-
ਲੋਕੇਨ ਯਾ ਗਰੁਕਤਾ ਕਤਮਾਨਨਾ'ਕਾ॥

੪੮. ਸੁਦ੍ਧਨ੍ਵਯਾਗਥਵਿਰਾ ਚ ਵਿ**ਸੁਦ੍ਧਥੇਰ**-
ਵਾਦੀ ਵਿਸੁਦ੍ਧਵਿਨਯਾਗਮਪੁਜ੍ਜਧਮ੍ਮਾ।
ਸੁਦ੍ਧੰ ਕਰਿੰਸੁ ਨ ਯਥੇ'ਨ੍ਤਿ ਤਦਞ੍ਞਵਾਦਾ,

ਇਚ੍ਚਾਦਿ'ਮਾਵਿਕਰਿਯਾ'ਸਿ **ਨਿਦਾਨ**ਮੇਤ੍ਥ॥

੪੯. **ਯਸ੍ਮਿੰ** ਮਨੁਞ੍ਞਪਦਪਨ੍ਤਿ ਸੁਭਾ ਸੁਬੋਧਾ,
ਅਤ੍ਥਾ ਚ ਪੀਤਿਸਮ'ਵਿਮ੍ਹਯਤਾਦਿਭਾਵੀ।
ਚਿਤ੍ਰਾ ਵਿਚਿਤ੍ਰਮਤਿਜਾ ਕਵਿਚਿਤ੍ਤਹੰਸਾ,
ਤਸ੍ਮਾ ਰਸਾਯਤਿ ਤਦਤ੍ਥਨੁਸਾਰਿਨੰ **ਯੰ॥**

੫੦. ਅਚ੍ਚਨ੍ਤੁਸਾਗਰਨਿਭਾ ਵਿਵਿਧਾ ਨਯਤ੍ਥਾ,
ਸਨ੍ਤੇ'ਤ੍ਥ ਯਾ'ਸੁ ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾ ਪੁਰਾਣਾ।
ਤਾਸੰ ਯਥਾਭਿਮਤਪਨ੍ਤਿ ਸੁਤਨ੍ਤਿਕਤ੍ਤੁੰ,
ਕਿਞ੍ਚਿ'ਸ੍ਸ ਕਿਞ੍ਚਿ ਬਲਵੀਰ'ਪਟਿਚ੍ਚ ਕਾਤੁੰ॥

੫੧. ਉਯ੍ਯੋਗ'ਮਸ੍ਸ ਕਰੁਣਾਪਹਿਤੰ ਪਟਿਚ੍ਚ,
ਪਞ੍ਞਾਸਹਾਯਸਹਿਤੰ ਬਲਵਞ੍ਚ ਦਲ੍ਹੰ।
ਲਦ੍ਧਾਵ ਯਾ ਨਿਖਿਲਲੋਕਮਨੁਞ੍ਞਭੂਤਾ,
ਮੇਧਾਵਿਨੰ'ਨੁਸਭਗਾਵ ਵਿਰਾਜਤੇ ਸਾ॥

੫੨. ਵਿਞ੍ਞੂਭਿ ਯਾ ''ਵਿਨਯਸਾਗਰਪਾਰਤਿਣ੍ਣੇ'',
ਸਮ੍ਭਾਵਿਤਾ ''ਸੁਤਰਣਾਯਤਿ ਸੀਘਵਾਹਾ''।
ਇਚ੍ਚਾਭਿਮਾਨਿਤਗੁਣਾ'ਜ੍ਜ ਰਰਾਜ ਯਾਵ,
ਕਿੰ ਯੰ ਥਿਰੰ ਲਹੁ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ ਦੁਪ੍ਪਸਯ੍ਹੰ॥

੫੩. ''ਯਾ ਬਜਾਪਿਨੀ'ਖਿਲਨਯਸ੍ਸ ਸੁਬੋਧਿਨੀ ਚ,
ਸੋਤੂਭਿ ਸੇਵਿਤਸਦਾਤਨਧਮ੍ਮਰਙ੍ਗਾ।
ਕਤ੍ਵਾਨ ਲੋਕਪਹਿਤੇ ਸਗੁਣੇ ਦਧਨ੍ਤੀ,
ਠਾਤੂ''ਤਿ ਨਟ੍ਠ'ਮੁਪਗਾ'ਟ੍ਠਕਥਾ ਪੁਰਾਣਾ॥

੫੪. ਜਨਾਭਿਸਤ੍ਥਾਯ ਦਯਾਯ ਚੋਦਿਤੋ,
ਵਿਛੇਜ੍ਜ ਖੇਦੰ ਵਿਨਯਮ੍ਹਿ ਸਾਧੁਨੰ।
ਅਥਾਗਮਾਨ'ਟ੍ਠਕਥਾਵਿਧਾਨਨੇ,
ਧੁਰੰ ਦਧਾਤੁੰ'ਭਿਮੁਖਾ'ਸਿ ਸੋ ਸੁਧੀ॥

੫੫. ਪਦ੍ਮੰਵ ਫੁਲ੍ਲਾਭਿਨਤੰ ਸੁਭਾਣੁਭੰ,
ਲਦ੍ਧਾਨ ਫੁਲ੍ਲਂ'ਤਿਸਯਾ'ਸਿ ਚੇਤਨਾ।
ਦਾਠਾਦਿਨਾਗੇਨ ਥਿਰਗ੍ਗਧੀਮਤਾ,
ਯਾ ਪਤ੍ਥਿਤਾ'ਰਬ੍ਭ ਤਦਤ੍ਥਸਿਜ੍ਝਨੇ॥

੫੬. ਦੀਘਾਗਮਤ੍ਥੇਸੁ ਸਬੁਦ੍ਧਿਵਿਕ੍ਕਮ-

ਮਾਗਮ੍ਮ ਸਾਰਾਧਿਗਮਾ **ਸੁਮਙ੍ਗਲ**-
ਨਾਮਾਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ **ਵਿਲਾਸਿਨੀ**ਤਿ ਯਾ,
ਸੰਵਣ੍ਣਨਾ ਲੋਕਹਿਤਾਯ ਸਮ੍ਭਵੀ॥

੫੭. ਗਮ੍ਭੀਰਮੇਧਾਵਿਸਯਾਗਮਮ੍ਪਿ,
ਆਰਬ੍ਭ ਬੁਦ੍ਧਿੰ'ਸ ਸੁਨਿਮ੍ਮਲੀਕਤਾ।
ਵਿਞ੍ਞਾਤਬੁਦ੍ਧਾਭਿਮਤਾ ਬਹੂ ਜਨਾ,
ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਸਾਧਾ ਮਹਤਞ੍ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਿਯੋ॥

੫੮. ਸਾ'ਨੀਤਵਿਦ੍ਵਾਕ੍ਖਿਮਨਾ ਮਨਾਯਿਤਾ,
ਕਨ੍ਤਾਗਮੇ ਧਮ੍ਮਸਭਾਯਤੇ ਸਦਾ।
ਤੇਨੇਵ ਮਞ੍ਞੇ'ਹ ਤਿਰੋਕਤਾ ਤਯਾ,
ਕਿੰ ਸੀਘਗ'ਞ੍ਞਤ੍ਰ ਪਥਞ੍ਞਗਾਮਿਕਾ॥

੫੯. ਪਤ੍ਵਾ ਮਹਨ੍ਤ'ਮ੍ਬਰ'ਮਮ੍ਬੁਦੋ ਯਥਾ,
ਲੋਕਤ੍ਥਸਾਧੀਪਿ ਮਹਾਸਯੰ ਮਤਿ।
ਤਸ੍ਮਾ'ਸ੍ਸ ਸਿਦ੍ਧਾ'ਟ੍ਠਕਥਾਪਰਮ੍ਪਰਾ,
ਬੁਦ੍ਧਿਪ੍ਪਦਾਨਾਯ' ਹੁਵੁੰ ਨਵਾ ਨਵਾ॥

੬੦. **ਬੁਦ੍ਧਾਦਿਮਿਤ੍ਤੁੰ** ਥਿਰਸੇਟ੍ਠ'ਮੁਦ੍ਦਿਸੰ,
ਸੰਵਣ੍ਣਨਾ ਚਾਸਿ **ਪਪਞ੍ਚਸੂਦਨੀ।**
''ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਸਾਰੇ ਜਿਨਮਜ੍ਝਿਮਾਗਮੇ,
ਲਦ੍ਧਾਨ ਪੀਤਿੰ ਸੁਜਨਾ ਸਮੇਨ੍ਤੁ''ਤਿ॥

੬੧. ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿ "**ਸਾਰਤ੍ਥਪਕਾਸਿਨੀ**"ਤਿ ਯਾ,
ਸਾ **ਜੋਤਿਪਾਲਸ੍ਸ** ਯਥਾਭਿਲਾਸਿਤੰ।
ਲੋਕੰ ਯਥਾਨਾਮਿਕਸਾਰਦੀਪਨਾ,
ਭਾਤਾ'ਸਿ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਨ੍ਨਪਨ੍ਥਦਾ॥

੬੨. ਸਮ੍ਪੂਰਿ ਕਾਤੁੰ'ਸ ਮਨੋਰਥੋ ਯਯਾ,
ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਨ੍ਤਾਗਮਮਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ।
ਤਨ੍ਨਾਮਧੇਯਜੰ ਸੁਜਨਞ੍ਚ **ਜੀਵਕੰ,**
ਸੋ **ਜੋਤਿਪਾਲ**ਞ੍ਚ ਪਸਤ੍ਥਧੀਤਿਮੰ॥

੬੩. ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਯੰ'ਕਾਸਿ ਪਵੀਣਤੰ ਕਰੰ,
ਬੁਦ੍ਧਾਦਿਸੰਸੇਬਜਸੁਮਗ੍ਗਦਸ੍ਸਨੇ।
ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪੁਪ੍ਫਾਨ' ਵਨਾਯਿਤਾ'ਸਿ ਸਾ,
ਵਿਦ੍ਵਾਲਿਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਸਦਾਵਗਾਹਣਾ॥

੬੪. ਯੇਨ’ਤੁਲਦ੍ਧਿੰ ਪਜਹਨ੍ਤੁ ਸਾਧਵੋ,
ਦੁਬ੍ਬੋਧਧਮ੍ਮੇ ਚ ਸਭਾਵਦੀਪਨੇ।
ਬੁਜ੍ਝਨ੍ਤੁ, ਇਚ੍ਚਾਸਿ’ਭਿਧਮ੍ਮਸਾਗਰੋ,
ਤਤ੍ਥਾ’ਵਤਾਰੰ ਸੁਕਰੇਨ ਸਾਧਿਨੀ॥

੬੫. ਮੇਧਾਵਿਲਾਸਾ’ਸ੍ਸ’ਹੁਵੁ’ਟ੍ਠਸਾਲਿਨੀ,
ਕਨ੍ਤਾ ਚ **ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਨੋਦਨੀ**ਤਿ ਯਾ।
ਤਾ **ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੋ**ਤਿ ਸਤੁਲਜਨਾਮਿਕ-
ਮਾਗਮ੍ਮ ਜਾਤਾ ਸੁਜਨਤ੍ਥਸਾਧਿਨੀ॥

੬੬. ਅਞ੍ਞਾ ਚ **ਪਞ੍ਚਟ੍ਠਕਥਾ**’ਭਿਧਮ੍ਮਜੇ,
ਭਾਵੇ ਨਿਧਾਯੇ’ਤ੍ਥ ਯਥਾ’ਸ੍ਸੁ ਸੁਤ੍ਤਰਾ।
ਗਮ੍ਭੀਰਮਤ੍ਥੇਸੁ ਪਵਿਦ੍ਧਬੁਦ੍ਧਿਤੰ,
ਸਮ੍ਪਾਦਨੀ ਸਤ੍ਥ’ਤੁਲਤ੍ਤਦੀਪਨੀ॥

੬੭. **ਸੋਣਾ**ਵੁਥੇਰਸ੍ਸ ਪਟਿਚ੍ਚ ਯਾਚਨੰ,
ਤਾ ਯਾਯ ਕਙ੍ਖਾ ਵਿਤਰਨ੍ਤਿ ਭਿਕ੍ਖਵੋ।
ਯਾ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਮ੍ਹਿ, ਤਦਨ੍ਵਯਾਵੁਯੰ,
ਸੰਵਣ੍ਣਨੰ’ਕਾਸਿ ਸ ਧੀਮਤੰ ਵਰੋ॥

੬੮. ਸਮਤੁਲੋਕਟ੍ਠਵਿਭਾਵਿਰਞ੍ਜਨਾ,
ਕਤੇ’ਮਿਨਾ **ਧਮ੍ਮਪਦਸ੍ਸ** ਵਣ੍ਣਨਾ।
ਥਿਰੰ ਸਮੁਦ੍ਦਿਸ੍ਸ **ਕੁਮਾਰਕਸ੍ਸਪੰ,**
ਸਤੰ ਮਨੰ ਪੀਤਿਪਫੁਲ੍ਲਿਤੰ ਯਯਾ॥

੬੯. ਅਞ੍ਞਾ’ਸ੍ਸ ਯਾ ਸੁਤ੍ਤਨਿਪਾਤ-ਖੁਦ੍ਦਕ-
ਪਾਠਤ੍ਥਦਾਤਾ **ਪਰਮਤ੍ਥਜੋਤਿਕਾ।**
ਸੰਵਣ੍ਣਨਾ **ਜਾਤਕ**ਤਨ੍ਤਿ ਮਣ੍ਡਨਾ,
ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਲੋਕਸ੍ਸ ਹਿਤਪ੍ਪਦੀਪਿਨੀ॥

੭੦. ਨਿਸ੍ਸੇਸਲੋਕਮ੍ਹਿ ਪਚਾਰਣਿਚ੍ਛਾ,
ਲਙ੍ਕਾਗਤਾਨ’ਟ੍ਠਕਥਾਨ’ਮਦ੍ਧਾ।
ਯਾ ਥੇਰਵਾਦੀਨ’ਮਪੂਰਿ ਬੁਦ੍ਧ-
ਘੋਸਗ੍ਗਥੇਰਸ੍ਸ ਪਭਾਵਲਦ੍ਧਾ॥

੭੧. ਭਦ੍ਦੰ’ਸ ਨਾਮਞ੍ਚ, ਗੁਣਾ ਮਨੁਞ੍ਞਾ,
ਸਮਗ੍ਗਗਾਮੀ’ਨੁਕਰੋਨ੍ਤਿ ਤੇਸੰ।
ਸਸਙ੍ਕਸੂਰਾ ਹਿ ਸਦਾਤਨਾ ਯੇ,

ਲੋਕਂ ਪਮੋਦਞ੍ਞ ਕਰਂ ਚਰਨ੍ਤਿ॥

੧੨. **ਸੁਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ** ਵਿਭਾਵਿਸਤ੍ਤਿ-
ਪਬਜਤ੍ਤਿ'ਮਾਰਬ੍ਭ ਥਿਰਾਸਭਸ੍ਸ।
ਸਮਗ੍ਗਲੋਕੋ ਹਿ ਸੁਥੇਰਵਾਦੇ,
ਮਾਨਂ ਪਵਡ੍ਢੇਸਿ ਅਨਞ੍ਞਜਾਤਂ॥

੧੩. **ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਨਾਮਂ ਭੁਵਨਮ੍ਹਿ ਯਾਵ,
ਸੁਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਸਿਯਾ ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ।
ਲਦ੍ਧਾ ਹਿ ਸਾਧੂਭਿ ਮਹੋਪਕਾਰਾ,
ਮਹਗ੍ਘਵਿਤ੍ਤਾਨਿਵ ਤਂਸਕਾਸਾ॥

੧੪. ਖੀਯੇਥ ਵਣ੍ਣੋ ਨ ਸਮੁਦ੍ਦਟੋਪਿ,
ਨਨ੍ਵ'ਸ੍ਸ ਨੇਕਾ ਹਿ ਗੁਣਾ ਅਨਨ੍ਤਾ।
ਕੋ ਨੁ'ਦ੍ਧਰੇਯਜਾ' ਖਿਲਸਾਗਰੋਦੇ,
ਤਥਾਪਿ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤੁ ਸੁਧੀ ਸਦਾ ਤੇਤਿ॥

ਛਟ੍ਠਸਙ੍ਗੀਤਿਭਾਰਨਿਤ੍ਥਾਰਕਸਙ੍ਘਸਮਿਤਿਯਾ ਪਕਾਸਿਤਾਯਂ

ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਨਿਦਾਨਕਥਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।